

Programmabegroting 2018-2021

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting	5
1.1 Leeswijzer	5
1.2 Inleiding	6
1.3 Korte samenvatting	9
1.4 Financieel meerjarenbeeld	10
1.5 Financiële ruimte en ombuigingen	14
1.6 Aanpassing aan financiële systematiek	24
Hoofdstuk 2 Programma's	25
Programma 1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen	26
Programma 2 Openbare orde en veiligheid	37
Programma 3 Beheer openbare ruimte	43
Programma 4 Economische zaken	49
Programma 5 Onderwijs en vrije tijd	55
Programma 6 Inkomensondersteuning	65
Programma 7 Sociaal domein	71
Programma 8 Duurzaamheid en milieu	81
Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	87
Hoofdstuk 3 Paragrafen	95
Paragraaf bedrijfsvoering	95
Paragraaf financiering	100
Paragraaf grondbeleid	103
Paragraaf lokale heffingen	110
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	115
Paragraaf verbonden partijen	122
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	133
Hoofdstuk 4 Bijlagen	145
4.1 Kerngegevens	145
4.2 Overzicht lasten en baten 2018 tot en met 2021	146
4.3 Overzicht van de geraamde incidentele bedragen	147
4.4 Overzicht van de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	149
4.5 Overzicht reserves en voorzieningen	152
4.6 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans	154
4.7 Investeringskredieten	157
4.8 Definities beleidsindicatoren	158
4.9 Uitgangspunten begroting 2018 - 2021	161
4.10 Algemene uitkering	162
4.11 Afkortingen	164

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 LEESWIJZER

In deze leeswijzer beschrijven wij voor u de opbouw van de programmabegroting 2018-2021.

Hoofdstuk 1 is de **bestuurlijke samenvatting** van de programmabegroting met daarin:

- Leeswijzer
- Inleiding
- Korte samenvatting
- Financieel meerjarenbeeld
- Financiële ruimte en ombuigingen
- Aanpassing aan financiële systematiek.

In **hoofdstuk 2** zijn de **programma's** beschreven. De programmabegroting bestaat net als voorgaande jaren uit negen programma's.

Per programma zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Een korte omschrijving van het programma.
- Een overzicht van welke taakvelden onderdeel uitmaken van het programma met de daarvoor verantwoordelijke portefeuillehouder.
- De beleidsindicatoren behorend bij het programma. Per beleidsindicator treft u een vergelijking van Dalfsen met gemeenten in heel Nederland en een vergelijking met gemeenten met een vergelijkbare gemeentegrootte. In bijlage 4.8 treft u een nadere omschrijving c.q. definitie van de indicatoren.
- Belangrijke ontwikkelingen. De ontwikkelingen zoals beschreven in de perspectiefnota worden hier niet opnieuw beschreven. Het betreft alleen een weergave van de (nieuwe) ontwikkelingen welke in de perspectiefnota nog niet zijn genoemd.
- Wat we binnen het programma meerjarig willen bereiken, wat we ervoor gaan doen en wat het mag kosten (de drie W-vragen). De tweede W-vraag richt zich vooral op het komende begrotingsjaar (2018). Het gaat daarbij om speciale taken, niet de jaarlijks terugkerende. Bij de derde W-vraag 'Wat mag het kosten?' zijn de lasten en baten per taakveld weergegeven in een diagram.
- Een overzicht van de verbonden partijen indien de samenwerking betrekking heeft op het betreffende programma.
- Relevante beleidsplannen en verordeningen.
- Wat mag het kosten, hier zijn de rekeningcijfers 2016 en de begrote bedragen 2017 t/m 2021 opgenomen.
- Tot slot zijn de financiële afwijkingen 2018 t.o.v. 2017 toegelicht.

Hoofdstuk 3 bevat de **paragrafen** die zijn voorgeschreven in het 'Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies' (BBV):

Paragraaf	Bedrijfsvoering
Paragraaf	Financiering
Paragraaf	Grondbeleid
Paragraaf	Lokale heffingen
Paragraaf	Onderhoud kapitaalgoederen
Paragraaf	Verbonden partijen
Paragraaf	Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Hoofdstuk 4 bevat een aantal (vooral cijfermatige) **bijlagen**.

1.2 INLEIDING

Voor u ligt de programmabegroting 2018-2021. In een aantal opzichten is deze begroting anders dan voorgaande jaren. In de afgelopen periode is, zoals toegezegd, aandacht geschonken aan de implementatie van de afspraak rondom de paragraaf sturen en meten bij beleidsnotities en de vertaling daarvan in de planning & control producten. Deze verbetering is – op de beleidsterreinen waar afgelopen jaar een beleidsnotitie met een paragraaf sturen en meten is vastgesteld – reeds doorgevoerd. Hier blijven we aan werken. Met de implementatie van deze afspraak wordt beoogd de door de gemeenteraad vastgestelde doelstellingen op de verschillende beleidsterreinen, bijhorende indicator(en) en prestaties transparanter door te vertalen naar de planning & control cyclus. Op deze wijze kunnen wij u als raad meer inzicht geven in de voortgang van de afgesproken prestaties (uit de beleidsnota's) en daarmee of de beoogde doelstellingen al dan niet worden gerealiseerd.

In een aantal gevallen zijn in de voorliggende programmabegroting (nog) geen meerjarige indicatoren opgenomen. Dit gelet op het incidentele karakter van het onderwerp, het feit dat een paragraaf sturen en meten volgt in een nieuwe nota of reeds opgenomen verplichte beleidsindicatoren afdoende zijn.

Nog een (éénmalige) verandering: onze perspectiefnota, een strategisch document waarin de financiële en beleidsmatige kaders voor de komende jaren aan de orde komen, is normaal gesproken de leidraad voor het opmaken van onze programmabegroting. De keuzes die in dat verband door de raad worden gemaakt, krijgen normaliter een vertaalslag in de programmabegroting. Dit keer volgen keuzes pas bij de begrotingsbehandeling, dit vanwege het grote aantal wensen en de financiële middelen die dan nog beschikbaar zijn. Duidelijk is al wel dat onze ambities hoog zijn en dat in de nabije toekomst nog talrijke opgaven voor ons liggen.

Zoals in de perspectiefnota reeds is gesteld, kunnen we de noodzakelijk geachte bijstellingen nog prima binnen de begroting opvangen. Die blijft structureel sluitend. Dat geldt niet voor de gewenste bijstellingen; volledige honorering daarvan leidt tot een begrotingstekort. Dat gegeven heeft ons doen besluiten om een taakstelling in de perspectiefnota op te nemen.

Voor de invulling van deze taakstelling hebben wij tijd en richting gevraagd voor het proces naar de programmabegroting. Via een informerend raadscommissievoorstel is de raad hierin meegenomen. In paragraaf 1.5 Financiële ruimte en ombuigingen leggen wij u de invulling van de taakstelling voor zoals wij die voor ons zien. De raad heeft de mogelijkheid, middels vermelde keuzemogelijkheden, af te wijken van deze invulling door middel van het inruilen van begrotingsposten.

Wij zijn blij dat wij hierdoor een aantal (extra) uitgaven aan de begroting kunnen toevoegen, die oplopen van afgerond € 900.000 in 2018 naar circa € 1.100.000 in 2021. Wij durven dan ook te spreken van een begroting die de realisatie van meerdere ambities van de raad mogelijk maakt, zonder dat dit ten koste gaat van het voorzieningenniveau.

Op 23 maart 2018 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats en komt er een einde aan deze bestuursperiode. Als wij terugkijken, kunnen we constateren dat er door de huidige raad in de afgelopen jaren veel belangrijke (financiële) besluiten zijn genomen. Dit ten behoeve van onze inwoners en bedrijven, met een structureel sluitende begroting als centraal kader. Wij hopen en verwachten dat ook de nieuwe gemeenteraad deze werkwijze blijft toepassen, zodat Dalfsen in de nieuwe bestuursperiode op een financieel gezonde wijze verder bouwt aan haar toekomst.

Samenstelling van het bestuur

De gemeenteraad heeft in de gemeente Dalfsen 21 leden. Het college bestaat uit de burgemeester, de heer H.C.P. Noten en drie wethouders, de heer N.L. Agricola, de heer J.W. Uitslag en de heer R.W.J. van Leeuwen. De gemeentesecretaris/algemeen directeur, de heer J.H.J. Berends is bij de vergaderingen van B&W aanwezig als secretaris en adviseur.

Samenstelling college van B&W

Na het vertrek van wethouder Von Martels als gevolg van zijn verkiezing in de Tweede Kamer in het voorjaar van 2017 is de samenstelling van ons college als volgt:

v.l.n.r. wethouder Van Leeuwen, wethouder Uitslag, wethouder Agricola, burgemeester Noten en secretaris-directeur Berends.

Het college vergadert iedere week op dinsdag. Ieder lid van B&W is verantwoordelijk voor een aantal specifieke beleidsterreinen (portefeuilles) van de gemeente.

Portefeuilleverdeling college van B&W

Burgemeester drs. H.C.P. Noten

Kabinet en representatie, dienstverlening algemene bestuurlijke aangelegenheden, openbare orde en veiligheid, rampenbestrijding, bestuurszaken en communicatie, privaatrechtelijke en juridische zaken, personeel en organisatie, strategische beleidsvorming, burgerzaken, internationale aangelegenheden, intergemeentelijke samenwerking, facilitaire zaken, informatievoorziening en automatisering, project Waterfront en Kulturhus De Spil Nieuwleusen (coördinerend in samenwerking met wethouders Van Leeuwen en Uitslag).

Wethouder N.L. Agricola

Economische zaken, agrarische zaken en plattelandsvernieuwing, integraal beheer openbare ruimte, beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen, milieu en duurzaamheid, afvalbeleid, integrale handhaving, ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, monumenten en archeologie.

Wethouder drs. J.W. Uitslag

Welzijn, jeugd(hulp), gehandicaptenbeleid, WMO, sport, sportaccommodaties (beheer), cultuur, maatschappelijk werk, volksgezondheid, recreatie en toerisme, onderwijs en educatie, coördinatie beleid kernen, project Ruimte voor de Vecht en Kulturhus De Spil Nieuwleusen.

Wethouder drs. R.W.J. van Leeuwen

Werkgelegenheid en participatie, waterbeleid en waterschap, financiën, planning & control, grondexploitaties, bedrijventerreinen, structuurvisies, energiebedrijven, werkvoorzieningschappen (WEZO/Larcom), Stichting Dalfsen Werkt, verkeer en vervoer, project Waterfront (coördinerend; in samenwerking met burgemeester Noten), project Kulturhus De Spil Nieuwleusen en project Kroonplein.

Samenstelling gemeenteraad

De gemeenteraad van Dalftsen heeft de volgende zetelverdeling:

Zetelverdeling	2014 - 2018
Gemeentebelangen	9
CDA	6
ChristenUnie	3
Partij van de Arbeid	1
D66	1
VVD	1
Totaal	21

Gemeentebelangen

J.G.J. Ramaker, J.G. Ellenbroek, E.J. Hof, G.M.M. Jutten, H.G. Kappert, H.A.J. Kleine Koerkamp, P.B.M. Meijerink, A. Schuurman en I.G.J. Snijder-Haarman.

CDA

A.J. Ramerman, A.C. Koetsier, R.H. Kouwen, T.B.M. Logtenberg, W. Massier en J. Schiphorst-Kijk in de Vegte.

Christen Unie

L.M. Nijkamp, H. Lassche-Visscher en A. Nijburg,

PvdA

J.J. Wiltvank

D66

J.T.P.M. Rooijackers

VVD

G.J. Veldhuis

Dit is de meest recente foto, met destijds nog raadslid de heer J. Uitslag. De heer W. Massier ontbreekt op de foto.

1.3 KORTE SAMENVATTING

Hieronder volgt per programma een korte samenvatting.

Programma 1, Bestuur, Ondersteuning en Algemene dekkingsmiddelen

Een belangrijke ontwikkeling binnen dit programma is de verkiezing voor de gemeenteraad in maart 2018. Daarnaast wordt, vooruitlopend op de actualisatie van missie en visie en in het kader van het nieuwe communicatiebeleid, in 2018 een werkconferentie georganiseerd waarin gemeenteraad en college oriënterend zullen spreken over de toekomst van de lokale democratie.

Programma 2, Openbare orde en veiligheid

Programma 2 staat in het teken van te ontwikkelen beleid op het gebied van veiligheid, rondom woonoverlast (implementatie Wet aanpak woonoverlast) en beleid om op te kunnen treden tegen illegale (verkoop)punten (op grond van de Art. 13b Opiumwet/wet Damocles).

De veiligheidsregio stelt een nieuw risicoprofiel, dekkingsplan en beleidsplan 2019-2022 op.

Programma 3, Beheer openbare ruimte

Het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte is eind 2017 vastgesteld, belangrijk voor 2018 is het beschrijven van de door de raad gewenste inrichtingskwaliteit. Vanuit het coalitieakkoord wordt fietspad oude Oever aangepakt. Er zal uitvoering worden gegeven aan de motie bestuurders en de actualisatie van het groenstructuurplan staat op het programma.

Programma 4, Economische zaken

De actieve participatie in de Regio Zwolle is het belangrijkste punt van dit programma. Vanuit het rapport "Maak verschil" zijn aanbevelingen gedaan waar Regio Zwolle mee aan de slag is gegaan. Eén daarvan was de vernieuwing van de economische agenda.

Programma 5, Onderwijs en vrije tijd

Kulturhus De Spil Nieuwleusen is de meest zichtbare belangrijke ontwikkeling in dit programma, maar niet de enige. Er wordt in 2018 een nieuw integraal huisvestingsplan voor onderwijs opgesteld en er komt een onderzoek naar de gemeentelijke sportparken. Ook op sport gebied, maar van een heel andere orde is de Btw-heffing op sport. Als verruiming hiervan plaatsvindt, dan zullen investeringen in sportaccommodaties niet meer in aftrek mogen worden gebracht.

Programma 6, Inkomensondersteuning

De bijstand blijft een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de instroom in beschermingsbewind. Er komt een nieuwe integrale regeling voor kinderen en jongeren: 0-18 iedereen doet mee!.

Programma 7, Sociaal domein

Transformatie blijft het belangrijkste punt binnen dit programma. Daarnaast heeft het rijk besloten om de financiering en contractering van drie landelijke instellingen (nog) niet aan de individuele gemeenten over te laten.

Programma 8, Duurzaamheid en milieu

De wettelijke verplichting tot de Omgevingsdienst speelt een grote rol in programma 8. Daarnaast de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. En klimaatadaptatie met als belangrijk aandachtspunt het inrichten van de openbare ruimte.

Programma 9, Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Belangrijk is de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, aansluitend bij de doelen beschreven in de Omgevingswet. Met het Chw bestemmingsplan Kernen gemeente Dalfsen 2016 hebben we hierbij aangesloten.

1.4 FINANCIEEL MEERJARENBEELD

In deze paragraaf wordt het actuele financiële meerjarenbeeld voor de programmabegroting 2018-2021 weergegeven. De mutaties na de perspectiefnota 2018 zijn hierbij toegelicht.

Meerjarenperspectief na Perspectiefnota 2018-2021

		2018	2019	2020	2021
S.4	Struct.resultaat na onontkoombare mutaties, uit Perspectiefnota S.4 pag. 50	497.000	539.000	995.000	973.000
	Meicirculaire 2017	798.000	686.000	473.000	538.000
S.y	Invulling financiële ruimte structureel, uit Perspectiefnota S.y pag. 39	-1.233.000	-1.285.000	-1.337.000	-1.387.000
	Correctie op financiële ruimte/taakstelling ombuigingen	654.500	644.500	644.500	644.500
	Stelpost tegenvallend accres/Sparen voor invest./ PM-posten	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000
	C.A.O. gemeenten, aanvullend 0,5%	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
	Dekking uit Stelpost voor loonprijscompensatie, meicirculaire 2017		70.000	70.000	70.000
	Nadeel ivm toerekenen uren niet meer aan GREX	-85.000	-86.000	-87.000	-88.000
	Baten 2021 ophogen met 1% t.o.v. 2020				72.000
	Salarissen 1% ophoging 2020-2021				-140.000
	Dekking uit Stelpost voor loonprijscompensatie, meicirculaire 2017				140.000
	Noodzakelijke financiële wijzigingen	-149.000	-199.000	-167.000	-140.000
	Dekking omgevingswet uit stelpost tegenvallend accres	60.000	110.000	80.000	50.000
	Overige autonome wijzigingen en afrondingen	9.000	-30.000	-111.000	-163.000
	Structureel resultaat Programmabegroting 2018-2021	231.500	129.500	240.500	249.500

		2018	2019	2020	2021
I.2	Incidenteel Resultaat Perspectiefnota excl. Wensen	-237.500	-136.000	-105.500	-44.000
S.y	<i>Invulling financiële ruimte incidenteel, uit Perspectiefnota S.y pag. 40</i>	-65.000	-65.000	-65.000	
	Noodzakelijke financiële wijzigingen		-20.000		
	Luchtfoto's, tweejaarlijks				15.000
	Incidenteel resultaat Programmabegroting 2018-2021	-302.500	-221.000	-170.500	-29.000

Totaal saldo	-71.000	-91.500	70.000	220.500
---------------------	----------------	----------------	---------------	----------------

ALGEHELE CONCLUSIE:

Ombuigingen zijn toereikend voor extra uitgaven en een sluitende begroting!

De begroting van Dalfsen is sluitend. Structureel is sprake van een overschot van circa € 200.000 en ook na aftrek van de incidentele posten reteren in het verloop van het meerjarenbeeld nog positieve saldi. De noodzakelijke uitgaven zijn in deze begroting opgenomen, evenals een groot aantal gewenste ontwikkelingen. Er is ruimte voor het doen van een groot aantal extra uitgaven en de ombuigingen ter grootte van circa € 650.000 zijn verwerkt. We kunnen hiermee volstaan en het is niet nodig de aanvankelijk geformuleerde taakstelling van € 1 mln te realiseren.

Kortom: als de raad besluit de begroting overeenkomstig het voorstel van het college vast te stellen, is de begroting structureel sluitend, is er ruimte voor extra uitgaven en zijn er (naast de genoemde circa € 650.000) geen extra ombuigingen nodig.

STRUCTUREEL

Toelichtingen

Meicirculaire

Betreft de mutaties zoals die in de notitie van 15 juni 2017 zijn genoemd en in de raadsvergadering van 22 juni 2017 aan u zijn voorgelegd.

Invulling financiële ruimte/taakstelling ombuigingen

Voor de toelichting op dit punt wordt u verwezen naar paragraaf 1.5 Financiële ruimte en ombuigingen.

Stelpost tegenvallend accres/Sparen voor investeringen/PM posten **Nadeel € 250.000**

Het college heeft het voornemen € 250.000 te reserveren voor tegenvallend accres. Indien dit niet benut hoeft te worden, is het voorstel dit toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar ten behoeve van toekomstige investeringen / PM posten uit de perspectiefnota.

Salarissen **Nadeel € 70.000**

Op 4 juli is de nieuwe cao-gemeenten bekend geworden. Deze gaat uit van 3,25% loonsverhoging in 20 maanden. De wijziging op de percentages sociale lasten/pensioenpremies geeft een daling van 0,75% aan. Per saldo een stijging van de lasten van 2,5%. In de jaarschijf 2018 van de programmabegroting 2017-2020 is rekening gehouden met 1% en bij de perspectiefnota is met nog eens 1% rekening gehouden. Per saldo moet er bij de begroting 2018 en verder nog rekening worden gehouden met 0,5%, een bedrag van € 70.000. Voor 2019 en verder kan voor dit bedrag een beroep gedaan worden op de stelpost loon-prijscompensatie (zie hiervoor notitie meicirculaire). Voor 2018 betekent dit een nadeel.

Nadeel ivm toerekenen uren, niet meer aan GREX **Nadeel € 85.000**

In de afgelopen jaren worden er steeds minder uren gerealiseerd op de grondexploitatie, daarom is in de begroting besloten minder uren toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Baten 2021 ophogen met 1% ten opzichte van 2020 **Voordeel 2021 € 72.000**

In de nieuwe jaarschijf 2021 wordt in een aantal gevallen rekening gehouden met een 1% opbrengststijging.

Salarissen 1% ophoging 2020-2021 **Nadeel € 140.000**

In de nieuwe jaarschijf, 2021, wordt zoals gebruikelijk rekening gehouden met 1% salarisstijging. In de notitie meicirculaire 2017 is een stelpost opgenomen voor loon prijscompensatie. Voorgesteld wordt om deze stelpost hiervoor als dekking in te zetten.

Totaal financiële wijzigingen aangeleverd budgethouders **Nadeel € 149.000**

Dit is een samenvatting van een aantal bedragen aangegeven door de verschillende budgethouders. Hieronder vallen bijvoorbeeld de accountantskosten, civiele kunstwerken en de transitiekosten voor de implementatie van de Omgevingswet en een aantal kleine wijzigingen. Een nadere toelichting op de accountantskosten, civiele kunstwerken en omgevingswet volgt hieronder.

Accountantskosten

De raad heeft in de raadsvergadering van 24 oktober 2016 BDO aangewezen als accountant, belast met de accountantscontrole voor de boekjaren 2016 tot en met 2018, met het jaar 2019 als optie tot verlenging. Nu het boekjaar 2016 is afgerond, is met de accountant geëvalueerd hoe dit 1^e jaar is verlopen. Van beide kanten is er tevredenheid over de wijze van samenwerken (inhoudelijk goed, snel en prettig). Een knelpunt is ontstaan bij de urenbesteding: de accountant heeft aangegeven dat over 2016 aanmerkelijk meer uren moesten worden gemaakt dan waar ten tijde van de offerte van was uitgegaan. Dit heeft tot gevolg dat de accountant ook meer kosten heeft moeten maken. Dit geldt ook voor de komende jaren. De oorzaak hiervan is gelegen in de sterk toegenomen eisen van de AFM. De extra lasten bedragen € 26.000.

Civiele kunstwerken

Voor civiele kunstwerken waren tot nu toe alleen incidentele budgetten beschikbaar. Voor een duurzame en veilige instandhouding van deze kunstwerken is structureel budget benodigd. Voorgesteld wordt om civiele kunstwerken integraal onderdeel uit te laten maken van de openbare ruimte en dus van het beleidsplan en het hiervoor benodigde budget, € 44.000 eveneens te integreren in het totale budget voor IBOR.

Om te beoordelen of de onderhoudsprestaties binnen de totale openbare ruimte worden gerealiseerd, is monitoring noodzakelijk. Tot nu toe gebeurde dit incidenteel per vakdiscipline. Voorgesteld wordt twee keer per jaar de (beeld)kwaliteit te schouwen de kosten hiervan bedragen € 9.000.

Implementatie Omgevingswet

Nadeel P.M. (2018-2024)

Gemeenten zijn verplicht om zich voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet in 2019/2020. Iedere gemeente draagt zelf de transitiekosten voor de implementatie van de Omgevingswet. Dalfsen heeft een gematigde ambitie qua tempo en doelstellingen en past de uitvoering hier op aan. Op basis van gedane projectverkenningen is een eerste inzicht geboden in de kosten voor de implementatie van de Omgevingswet. De totale kosten over de jaren 2018 tot en met 2024 voor de implementatie van de Omgevingswet zullen ca. € 650.000 bedragen. Bedragen kunnen nog afwijken door bijstelling van projectplannen of externe factoren. Definitieve bedragen worden meegenomen bij het Programmaplan Implementatie Omgevingswet welke begin 2018 door de raad wordt behandeld. In verband met het uitstellen van de invoering van de Omgevingswet wordt vooralsnog de helft (€ 325.000) van de nu geraamde bedragen meegenomen. Dekking hiervoor kan gevonden worden in de stelpost tegenvallend accres / p.m. posten (€ 250.000).

Diverse wijzigingen en afrondingen

De mee- en tegenvallers van de overige wijzigingen vallen redelijk tegen elkaar weg in de jaren 2018 en 2019. Het gaat dan bijvoorbeeld om posten als rente en afschrijving. In 2020 en 2021 lopen de jaarlijkse verschillen bij dit onderdeel op naar bedragen van afgerond € 110.000 en € 160.000. Uit een analyse blijkt dat dit onder andere te maken heeft met de doorwerking van enkele mutaties op het gebied van dividend, rente en afschrijvingen. Dit mede als gevolg van de BBV wijzigingen die in 2017 zijn doorgevoerd. Zo zijn vanwege het wegvallen van de rentecomponent in de kapitaallasten, alle annuïtaire afschrijvingen omgezet naar lineaire afschrijvingen. Daarnaast zijn de afschrijvingen geactualiseerd aan de hand van de werkelijke investeringsbedragen.

Enkele noemenswaardige neutrale mutaties /overhevelingen zijn:

- Opvoeren afschrijvingslasten Cichoreifabriek met als dekking de onttrekking aan de reserves (deze mutaties worden verwerkt in programma 5).
- Afschrijvingslast voormalige gymzaal Molendijk overhevelen vanuit programma 5 (sport) naar programma 1 (a.g.v. toewijzing aan juiste taakveld).
- De ontvangen rente van de Rova werd in 2017 geraamd binnen het (gesloten) taakveld afval. In verband met de BBV-wijzigingen ingaande 2017 hoort rente binnen het taakveld treasury. Dit is een voordeel voor programma 1 van € 50.000. Binnen het taakveld afval blijft de raming budgetneutraal (hogere onttrekking voorziening).

INCIDENTEEL

Verkiezingen

Nadeel voor 2019 € 20.000

In 2019 zijn er drie verkiezingen, Europees parlement, Waterschap en de Provinciale staten. In de begroting wordt tot nu toe rekening gehouden met twee verkiezingen. Dit levert voor 2019 een incidenteel nadeel op van € 20.000.

Luchtfoto's, tweejaarlijks

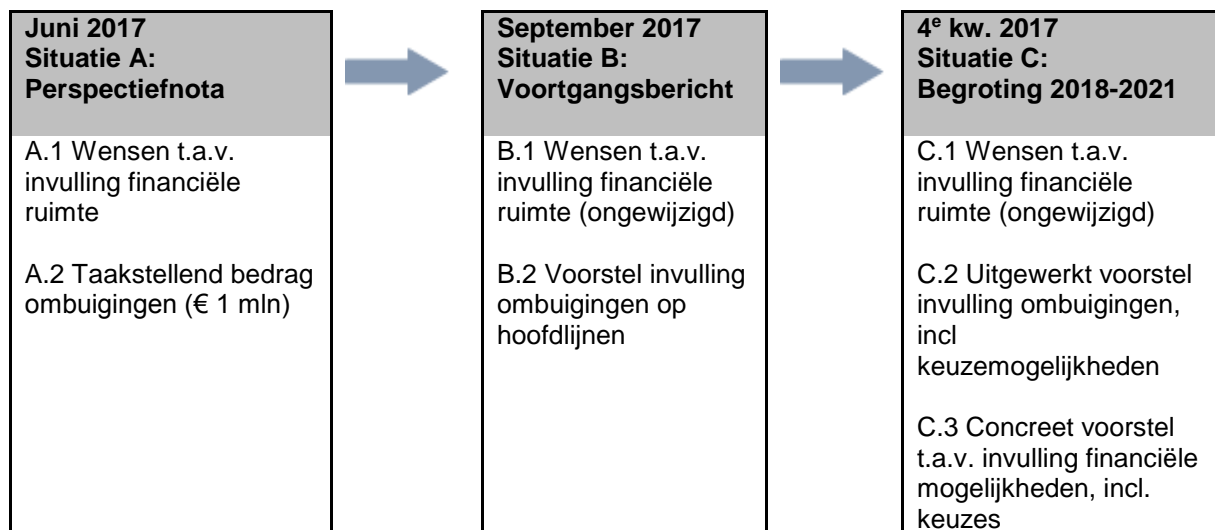
Voordeel voor 2021 € 15.000

Eens in de twee jaar is er een budget beschikbaar voor het maken van luchtfoto's. Omdat 2021 een kopie is van 2020 en er in 2020 budget beschikbaar was, moet er in 2021 een budget van € 15.000 afgeraamd worden.

1.5 FINANCIËLE RUIMTE EN OMBUIGINGEN

Bij de begrotingsbehandeling 2017 (raad november 2016) is gebleken dat er financiële ruimte in de begroting aanwezig is. Naar aanleiding daarvan is een traject opgestart om te komen tot de invulling daarvan. Dit heeft geleid tot een voorstel dat is behandeld in de raadsvergadering van maart 2017. De raad heeft besloten de besluitvorming uit te stellen tot de perspectiefnota in verband met gewijzigde financiële inzichten. Ook bij de perspectiefnota is om diezelfde reden nog geen besluit genomen en is afgesproken het voorstel (inclusief ombuigingen) mee te nemen bij de behandeling van de begroting 2018. In de tussentijd is de raad geïnformeerd over de voortgang via een afzonderlijk voorstel dat is behandeld in de raadsvergadering van september 2017. Vanwege het tijdsverloop en wijzigingen in de voorstellen is het wellicht lastig de ontwikkelingen goed te volgen. Om die reden presenteren wij u drie situaties, namelijk die van juni 2017 (perspectiefnota), die van september 2017 (voortgang) en die van dit moment (voorstel bij de begrotingsbehandeling). Bij de laatste situatie is ook opgenomen het uiteindelijke voorstel t.a.v. de ombuigingen (inclusief keuzemogelijkheden) evenals het uiteindelijke voorstel t.a.v. de invulling van de financiële ruimte.

In schema:

A. Situatie juni 2017 (perspectiefnota)

A.1 Wensen t.a.v. de invulling van de financiële ruimte

In de perspectiefnota is het volgende overzicht met wensen opgenomen:

		2018	2019	2020	2021
Wensen Structureel	Prog.				
Uitvoering communicatiebeleid "In de Kern"	1	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Invulling financiële ruimte Prioriteit 1					
Dekking apparaatskosten	1	-160.000	-200.000	-200.000	-200.000
Inzet van reserves voor structurele uitgaven	1	-160.000	-172.000	-172.000	-172.000
Onttrekken uit reserves die "eindig" zijn	1	0	0	-52.000	-102.000
Voeding van de algemene reserve	1	0	0	0	0
Budget applicaties	1	-44.000	-44.000	-44.000	-44.000
Oplossen formatieve knelpunten div. programma's **	1	-248.000	-248.000	-248.000	-248.000
Het nieuwe werken	1	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Achterstallig onderhoud openbare ruimte	3	-270.000	-270.000	-270.000	-270.000
Groot onderhoud civiele kunstwerken	3	0	0	0	0
Ambities op het gebied van duurzaamheid	8	-273.000	-273.000	-273.000	-273.000
Invulling financiële ruimte Prioriteit 3					
Verankering burgerparticipatie	1	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Plan van aanpak asbestsanering	8	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Invulling financiële ruimte Prioriteit 5					
Risico's op tegenvallende Rijksbijdragen	1	0	0	0	0
Plan van aanpak voorkoming fietsongelukken	3	0	0	0	0
Investeringen en exploitatie "de Spil"	5	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Centrumvisie Dalfsen	9	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Effecten nieuw beleid voorzieningen niveau in de kernen	1	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
S.y	Totaal wensen structureel	-1.233.000	-1.285.000	-1.337.000	-1.387.000

		2018	2019	2020	2021
Wensen Incidenteel	Prog.				
Invulling financiële ruimte Prioriteit 1					
Ambities op het gebied van duurzaamheid Incidenteel	8	-65.000	-65.000	-65.000	
I.y	Totaal wensen incidenteel	-65.000	-65.000	-65.000	0

** Oplossen formatieve knelpunten (div. programma's)

Ter onderbouwing van deze post zal uw raad omstreeks 18 oktober het door het bureau Berenschot uitgevoerde onderzoek "Benchmark formatie en kosten, Gemeente Dalfsen" worden aangeboden. Eindconclusie van dit rapport is dat de apparaatskosten van de gemeente Dalfsen ongeveer 6% onder het gemiddelde van de benchmarkgemeenten zitten (hetgeen gelijk staat aan een bedrag van ruim 1,3 miljoen Euro).

A.2 Ombuigingen om wensen mogelijk te maken

In de perspectiefnota is een taakstellend bedrag van € 1 mln aan ombuigingen opgenomen. De invulling daarvan is gestart direct na de perspectiefnota.

B. Situatie september 2017 (informerend)

B.1 Wensen t.a.v. de invulling van de financiële ruimte

Op dit punt zijn er in september 2017 geen stukken aan de orde geweest.

B.2 Ombuigingen om wensen mogelijk te maken

Het bedrag van € 1 mln is door het college vertaald in een voorstel op hoofdlijnen ten bedrage van € 650.000 en daarnaast zijn keuzemogelijkheden aangedragen ter grootte van € 350.000. Op die manier is voor de raad de mogelijkheid ontstaan om enerzijds zaken uit te wisselen en anderzijds verder of juist minder ver te gaan qua ombuigingen. Het voorstel en de keuzemogelijkheden van september 2017 zagen er als volgt uit:

Ombuigingen	2018	2019	2020	2021
Correctie op Wensen Structureel (S.y)				
1. Het faseren van ambities	210.000	170.000	130.000	100.000
Correctie op Wensen Structureel (S.y)				
2. Het bijstellen van ambities	198.000	198.000	198.000	198.000
Bijstellingen aangeleverd door college				
3. Budgetbijstellingen aangeleverd door college	93.900	103.900	103.900	103.900
Aanpassing tarieven				
4. Aanpassing tarieven	174.000	204.000	254.000	254.000
Wijzigingen investeringsplan				
Geen invloed op saldo, wel op reserves	0	0	0	0
Wensen Raad				
Motie verstuivers (raad juni 2016)	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Kunsten op straat (n.a.v. Perspectiefnota)	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Totaal voorstel College B&W	650.900	650.900	660.900	630.900
Keuzemogelijkheden	203.500	203.500	203.500	203.500
Keuzemogelijkheden verhogen tarieven	211.400	181.400	131.400	131.400
5. Geormerkte aanpassing tarieven	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Totaal keuzemogelijkheden	394.900	364.900	314.900	314.900
Totaal	1.045.800	1.015.800	975.800	945.800

De raad heeft aangegeven graag een soort van optie-pakketten ten aanzien van de keuzemogelijkheden te hebben. Dat is niet eenvoudig, aangezien het om een diversiteit aan voorstellen en effecten gaat. Uiteraard hebben wij wel getracht daaraan tegemoet te komen door de thans gekozen presentatie van de voorstellen en het werken met kleuren ten aanzien van de verschillende soorten ombuigingen (zie hierna).

C. Huidige situatie, voorstel bij de begrotingsbehandeling

C.1 Wensen t.a.v. de invulling van de financiële ruimte

De wensenlijst is nog steeds intact. Wel zijn we genooddaakt keuzes te maken. Die komen tot uitdrukking bij de ombuigingen (zie C.2) en raken ook de wensenlijst. Daarin moeten we faseren, dan wel ambities bijstellen. Wat dan resteert is een concreet voorstel tot invulling van de financiële ruimte. Dat presenteren wij onder punt C.3.

C.2 Ombuigingen om wensen mogelijk te maken

Ombuigingen	2018	2019	2020	2021
Correctie op Wensen Structureel (S.y)				
1. Het faseren van ambities	210.000	170.000	130.000	100.000
Correctie op Wensen Structureel (S.y)				
2. Het bijstellen van ambities	128.000	128.000	128.000	128.000
Bijstellingen aangeleverd door college				
3. Budgetbijstellingen aangeleverd door college	127.500	127.500	127.500	127.500
Aanpassing tarieven				
4. Aanpassing tarieven	214.000	244.000	284.000	314.000
Wijzigingen investeringsplan				
Geen invloed op saldo, wel op reserves	0	0	0	0
Wensen Raad				
Motie bestuurders (raad juni 2016)	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Kunsten op straat (n.a.v. Perspectiefnota)	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Totaal voorstel College B&W	654.500	644.500	644.500	644.500
Keuzemogelijkheden	239.900	239.900	239.900	239.900
Keuzemogelijkheden verhogen tarieven	162.400	132.400	92.400	62.400
5. Geormerkte aanpassing tarieven	0	0	0	0
Totaal keuzemogelijkheden	402.300	372.300	332.300	302.300
Totaal	1.056.800	1.016.800	976.800	946.800

De invulling van de taakstelling kan vanuit verschillende uitgangspunten gerealiseerd worden. Deze uitgangspunten zijn:

1. Het faseren van ambities

De ambities van de invulling financiële ruimte niet direct volledig doorvoeren, maar minder en in de jaren oplopend.

2. Het bijstellen van ambities

De ambities van de invulling financiële ruimte naar beneden bijstellen, het zogenaamde "minder-meer" uitgeven.

3. Budgetbijstellingen aangeleverd door college

Het college stelt bijstellingen van budgetten voor die bij deze ombuigingen kunnen worden betrokken.

4. Aanpassing tarieven

We kunnen overwegen om tarieven te verhogen voor extra baten.

5. Geormerkte aanpassing tarieven

Dit wil zeggen dat we het tarief verhogen, maar de bate gebruiken om een ambitie minder naar beneden bij te hoeven stellen.

Daarnaast zijn er een **tweetal wijzigingen op het investeringsplan** voorgesteld. Deze hebben geen invloed op het saldo omdat de dekking, die gevonden werd in de reserve, ook naar beneden wordt bijgesteld.

Ook zijn er twee **wensen van de raad** door ons meegenomen in dit voorstel om wel uit te voeren, de motie bestuivers en kunsten op straat.

Er wordt een voorstel gedaan ten bedrage van ongeveer € 650.000, dit betreft de voorkeur van het college. Daarnaast wordt er een voorstel gedaan voor keuzemogelijkheden ten bedrage van ongeveer € 350.000. Uiteindelijk is het aan de raad de keuzes tot een totaal van € 1 miljoen te maken.

Ad. 1. Het faseren van ambities

Dit faseren gaan wij toepassen op "Dekking apparaatskosten" en de "Inzet van reserves voor structurele uitgaven".

1. Het faseren van ambities	2018	2019	2020	2021
Correctie op Wensen Structureel (S.y)				
Dekking apparaatskosten	110.000	90.000	70.000	60.000
Inzet van reserves voor structurele uitgaven	100.000	80.000	60.000	40.000
Subtotaal	210.000	170.000	130.000	100.000

Het resultaat ziet u terug onder C.3.

Ad.2 Het bijstellen van ambities

Van de volgende 4 wensen wordt het aangevraagde budget naar beneden bijgesteld:

- * Budget applicaties, € 8.000
- * Oplossen formatieve knelpunten div. programma's, € 10.000
- * Het nieuwe werken, € 10.000
- * Ambities op het gebied van duurzaamheid, € 100.000

2. Het bijstellen van ambities	2018	2019	2020	2021
Correctie op Wensen Structureel (S.y)				
Budget applicaties	8.000	8.000	8.000	8.000
Oplossen diverse formatieve knelpunten	10.000	10.000	10.000	10.000
Het nieuwe werken, niet 40.000 maar 30.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Duurzaamheid	100.000	100.000	100.000	100.000
Subtotaal	128.000	128.000	128.000	128.000

Het resultaat ziet u terug onder C.3.

Ad. 3 Budgetbijstellingen aangeleverd door college

Door nog eens kritisch naar de budgetten in de begroting te kijken zijn er een aantal posten naar beneden (of baten naar boven) bijgesteld. Dit levert een voordeel op voor de begroting.

3. Bijstellingen aangeleverd door college	2018	2019	2020	2021
Bijstellingen aangeleverd door college				
BNG dividend	20.000	20.000	20.000	20.000
Bestuurszaken en Communicatie	3.000	3.000	3.000	3.000
Crisisbeheersing	2.000	2.000	2.000	2.000
Procesoptimalisatie lean	5.000	5.000	5.000	5.000
Diversen Welzijn	11.500	11.500	11.500	11.500
SKT wijkteam	25.000	25.000	25.000	25.000
Onderwijsbegeleiding scholen	56.000	56.000	56.000	56.000
Daling kapitaallasten Jagtclusterallee	5.000	5.000	5.000	5.000
Subtotaal	127.500	127.500	127.500	127.500

Ad. 4 Aanpassing tarieven

We overwegen het aanpassen van tarieven voor het genereren van extra baten.

4. Aanpassing tarieven	2018	2019	2020	2021
Aanpassing tarieven				
Algemene uitkering/OZB invloed/mutatie	68.000	68.000	68.000	68.000
Afval en riolering extra doorberekening	70.000	100.000	140.000	170.000
Verhogen leges inkomsten bouw	66.000	66.000	66.000	66.000
Leges verhogen (kabels en leidingen)	10.000	10.000	10.000	10.000
Subtotaal	214.000	244.000	284.000	314.000

Algemene uitkering:

Dit bedrag wordt op de algemene uitkering gekort omdat wij ervoor kiezen dit niet via de OZB bij de burger in rekening te brengen.

Extra doorberekening afval en riolering:

De mogelijkheid bestaat om kosten die nu nog op de gemeentelijke exploitatie drukken, binnen de taakvelden van afval of riolering te brengen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om BTW te berekenen over de toevoeging aan de voorziening. Omdat afval en riolering een zogenaamd "gesloten systeem" kennen, komen extra lasten binnen dat taakveld ten laste van de voorziening afval dan wel riolering. Met andere woorden een voordeel voor de begroting.

Verhogen leges inkomsten bouw:

In het kader van kostendekkende tarieven kunnen de leges naar boven bijgesteld worden.

Leges verhogen (kabels en leidingen):

In het kader van kostendekkende tarieven kunnen de leges naar boven bijgesteld worden.

Wijzigingen investeringsplan

Door nog eens kritisch naar het investeringsplan te kijken zijn er een aantal posten naar beneden bijgesteld. Tegenover deze twee investeringen staat een dekking uit de reserves, deze kan dan ook voor hetzelfde bedrag komen te vervallen.

Wijzigingen investeringsplan	2018	2019	2020	2021
Wijzigingen investeringsplan				
Renovatie openbare verlichting	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
NB, Renovatie openbare verlichting komt uit reserve	20.000	20.000	20.000	20.000
Gebiedsbeleid	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Gebiedsbeleid komt uit ARVB	50.000	50.000	50.000	50.000
Subtotaal	0	0	0	0

Wensen raad

Tijdens de behandeling van de perspectiefnota is door de raad aangegeven dat er geld beschikbaar moet blijven voor "Bestuivers" en voor "Kunsten op straat".

Wensen Raad	2018	2019	2020	2021
Wensen Raad				
Motie bestuivers (raad juni 2016)	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Kunsten op straat (Gemeentebelangen)	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Subtotaal	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000

Deze zes punten, ad. 1 tot en met ad. 4 plus de wijzigingen op het investeringsplan en de Wensen raad, hebben onze voorkeur. Derhalve zijn deze punten doorgevoerd in de programmabegroting 2018-2021.

Hieronder doen wij een voorstel voor keuzemogelijkheden ten bedrage van ongeveer € 350.000. Het staat de raad vrij om eventueel posten om te ruilen of extra om te buigen. Uiteindelijk is het aan de raad om keuzes te maken tot een totaal van € 1 miljoen.

KEUZEMOGELIJKHEDEN OMBUIGINGEN

	2018	2019	2020	2021
Keuzemogelijkheden				
Communicatiebeleid in de kern/burgerparticipatie	38.000	38.000	38.000	38.000
Achterstallig onderhoud openbare ruimte	70.000	70.000	70.000	70.000
Achterstallig onderhoud openbare ruimte extra	50.000	50.000	50.000	50.000
Optie: sluiten servicepunten				
- Minderkosten personeel	0	0	0	0
- Minderkosten ICT	9.600	9.600	9.600	9.600
- Minderkosten Gebouw	18.300	18.300	18.300	18.300
- Minderkosten GemNet verbinding	4.000	4.000	4.000	4.000
- Afstoten 'Olde Gemientehuus'	27.000	27.000	27.000	27.000
Optie: thuisbezorgen documenten vervalt	9.500	9.500	9.500	9.500
Volledig schrappen monumentensubsidie	13.500	13.500	13.500	13.500
Subtotaal	239.900	239.900	239.900	239.900

Communicatiebeleid in de kern/burgerparticipatie

De raad kan ervoor kiezen om het nieuwe communicatiebeleid niet uit te voeren. Daarmee vervalt het budget hiervoor ten gunste van het resultaat of ten gunste van een ombuiging die het college voorstelt. Deze kan dan teruggedraaid worden.

Achterstallig onderhoud openbare ruimte

In bovenstaand overzicht geven wij aan te kunnen kiezen om voor dit onderwerp € 70.000 minder uit te geven. De raad kan ervoor kiezen nog eens € 50.000 minder uit te geven. Dat betekent dat van het totaal gewenste bedrag van € 270.000 een bedrag van € 150.000 over blijft.

Sluiten van servicepunten

De raad kan besluiten om de servicepunten te sluiten, dit levert een voordeel van bijna € 60.000 op.

Thuisbezorgen documenten vervalt

Als we ervoor kiezen om geen documenten meer thuis te bezorgen valt er een budget van € 9.500 vrij.

Volledig schrappen monumentensubsidie

De raad kan ervoor kiezen dit budget te schrappen. Daarmee vervalt het budget ten gunste van het resultaat.

Verhogen tarieven	2018	2019	2020	2021
Keuzemogelijkheden verhogen tarieven				
Gelijktrekken tarieven toeristenbelasting Vechtdal	23.000	23.000	23.000	23.000
Hondenbelasting plus 10%	13.400	13.400	13.400	13.400
Afval en riolering extra doorberekening	126.000	96.000	56.000	26.000
Subtotaal	162.400	132.400	92.400	62.400

Gelijktrekken tarieven toeristenbelasting Vechtdal

De raad kan ervoor kiezen het tarief voor toeristenbelasting te verhogen. Een verhoging van € 0,15 geeft een resultaat van € 23.000.

Hondenbelasting plus 10%

De raad kan ervoor kiezen het tarief voor hondenbelasting te verhogen. Een verhoging van 10% geeft een resultaat van € 13.400.

Afval en riolering extra doorberekening

De mogelijkheid bestaat om kosten die nu nog op de gemeentelijke exploitatie drukken, binnen de taakvelden van afval of riolering te brengen. Omdat afval en riolering een zogenaamd "gesloten systeem" kennen, komen extra lasten binnen dat taakveld ten laste van de voorziening afval dan wel riolering. Met andere woorden een voordeel voor de begroting.

	2018	2019	2020	2021
Geormerkte aanpassing tarieven				
Extra op duurzaamheid	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Ozb verhoging	70.000	70.000	70.000	70.000
Subtotaal	0	0	0	0

Extra op duurzaamheid in combinatie met een Ozb-verhoging

In ons voorstel gaan wij uit van een budget van aangevraagd € 273.000 minus ombuiging van € 100.000. Het is een keuze om de ombuiging voor € 70.000 terug te draaien, daar staat dan een verhoging van de Ozb tegenover van € 70.000. Per saldo geen extra lasten.

C.3 Concreet voorstel tot invulling financiële ruimte

Hieronder volgt ons concrete voorstel tot invulling van de financiële ruimte. Hierbij is rekening gehouden met de wensen van de raad en de door ons voorgestelde ombuigingen. Wij denken dat hiermee een evenwichtig voorstel is ontstaan. Uiteraard is het aan de raad om te besluiten over de ombuigingen en het voorstel tot invulling van de financiële ruimte.

Wensen Structureel Invulling	Prog.	2018	2019	2020	2021
Uitvoering communicatiebeleid "In de Kern"	1	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Invulling financiële ruimte Prioriteit 1					
Dekking apparaatskosten	1	-50.000	-110.000	-130.000	-140.000
Inzet van reserves voor structurele uitgaven	1	-60.000	-92.000	-112.000	-132.000
Onttrekken uit reserves die "eindig" zijn	1	0	0	-52.000	-102.000
Voeding van de algemene reserve	1	0	0	0	0
Budget applicaties	1	-36.000	-36.000	-36.000	-36.000
Oplossen formatieve knelpunten div. programma's	1	-238.000	-238.000	-238.000	-238.000
Het nieuwe werken	1	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
Achterstallig onderhoud openbare ruimte	3	-270.000	-270.000	-270.000	-270.000
Ambities op het gebied van duurzaamheid	8	-173.000	-173.000	-173.000	-173.000
Invulling financiële ruimte Prioriteit 3					
Verankering burgerparticipatie	1	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Plan van aanpak asbestsanering	8	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Invulling financiële ruimte Prioriteit 5					
Risico's op tegenvallende Rijksbijdragen	1	0	0	0	0
Plan van aanpak voorkoming fietsongelukken	3	0	0	0	0
Investerings en exploitatie "de Spil"	5	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Centrumvisie Dalfsen	9	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Effecten nieuw beleid voorzieningen niveau in de kernen	1	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
Totaal wensen structureel		-895.000	-987.000	-1.079.000	-1.159.000

Wensen Incidenteel Invulling	Prog.	2018	2019	2020	2021
Invulling financiële ruimte Prioriteit 1					
Ambities op het gebied van duurzaamheid Incidenteel	8	-65.000	-65.000	-65.000	
Totaal wensen incidenteel		-65.000	-65.000	-65.000	0

1.6 AANPASSING AAN FINANCIËLE SYSTEMATIEK

Voor een aantal keuzes die voorgesteld worden, dan wel nog door de raad gemaakt worden, geldt dat ze een (systeem)technische achtergrond hebben. Daarmee bedoelen we dat er kritisch is gekeken naar budgetten die al jaren in de begroting zijn opgenomen waarvoor geldt dat er:

- onvoldoende raming bestaat voor uren aan investeringen
- structureel wordt onttrokken aan reserves (op grond van het financieel beleid voor verbetering vatbaar)
- de gemeente de lasten draagt terwijl deze doorberekend kunnen en mogen worden (kostendekkende tarieven)
- een korting in de algemene uitkering zit omdat wij verzuimen het normbedrag aan OZB door te berekenen.

Op verzoek van de raad, maar ook op grond van het BBV, zijn uitgangspunten vastgesteld. Om hieraan te kunnen voldoen moeten aanpassingen in de financiële systematiek plaatsvinden.

Niet alle onderwerpen kunnen volledig opgelost worden, daarom is er een fasering aangebracht. Met andere woorden: er wordt aan gewerkt.

Hieronder is een overzicht van de betreffende posten opgenomen.

Omschrijving -/- is een last	2018	2019	2020	2021
Dekking apparaatskosten	-50.000	-110.000	-130.000	-140.000
Inzet van reserves voor structurele uitgaven	-60.000	-92.000	-112.000	-132.000
Algemene uitkering/OZB invloed/mutatie	68.000	68.000	68.000	68.000
Afval en riolering extra doorberekening	70.000	100.000	140.000	170.000
Verhogen leges inkomsten bouw	66.000	66.000	66.000	66.000
Leges verhogen (kabels en leidingen)	10.000	10.000	10.000	10.000
Renovatie openbare verlichting	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Renovatie openbare verlichting komt uit reserve	20.000	20.000	20.000	20.000
Gebiedsbeleid	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Gebiedsbeleid komt uit ARVB	50.000	50.000	50.000	50.000
Uit Keuzemogelijkheden				
Gelijktrekken tarieven toeristenbelasting Vechtdal	23.000	23.000	23.000	23.000
Afval en riolering extra doorberekening	126.000	96.000	56.000	26.000

Met dit overzicht beogen wij de raad inzicht te geven in de mutaties die voortvloeien uit voorschriften, eerder gemaakte beleidsafspraken of uniformering van beleid.

Hoofdstuk 2 Programma's

PROGRAMMA 1 BESTUUR, ONDERSTEUNING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Omschrijving van het programma

Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie. Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden). In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de taakvelden van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Noten	Bestuur Burgerzaken Overhead (personeel, huisvesting, automatisering)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Burgerzaken (baten secretarieleges) Overhead (planning en control) Treasury OZB-woningen OZB-niet woningen Belastingen overig Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds Overige baten en lasten Vennootschapsbelasting (VpB) Economische promotie (toeristenbelasting) Resultaat van de rekening van baten en lasten Mutaties reserves

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	peildatum: 1 januari 2018	Eigen gegevens	6,8	N.b.	N.b.
<p>Het betreft de formatie van de gemeente Dalfsen, dus exclusief Stichting Dalfsen Werkt. Ter vergelijking met de indicator bezetting: op peildatum 1 januari 2017 was het aantal fte per 1.000 inwoners eveneens 6,8.</p>						
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	peildatum: 1 januari 2017	Eigen gegevens	7,0	N.b.	N.b.
<p>Het betreft de bezetting van de gemeente Dalfsen exclusief Stichting Dalfsen Werkt. Het is niet gebruikelijk om de werkelijke bezetting voor een toekomstig begrotingsjaar te schatten. Derhalve is de werkelijke bezetting in fte opgenomen op 1 januari 2017.</p>						
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Begroot 2018	Eigen begroting	€ 557	N.b.	N.b.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen	Begroot 2018	Eigen begroting	5%	N.b.	N.b.
Overhead	% van totale lasten	Begroot 2018	Eigen begroting	12%	N.b.	N.b.
<p>Voor de volledigheid merken wij op dat voor deze indicatoren, in tegenstelling tot de overige beleidsindicatoren, geen landelijke bron beschikbaar is. Deze indicatoren zijn uit de eigen gegevens/begroting overgenomen. Om deze reden is de vergelijking met andere gemeenten niet te maken. Omdat de cijfers gebaseerd zijn op deze begroting, zijn de cijfers van andere gemeenten op dit moment nog niet landelijk bekend.</p>						

Belangrijke ontwikkelingen

Ontwikkelingen gemeenteraad

In maart 2018 worden er verkiezingen gehouden voor de gemeenteraad. Dit kan leiden tot een gewijzigde samenstelling van de huidige gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders. De griffie organiseert tal van activiteiten voorafgaand aan de verkiezingen en verzorgt een inwerkprogramma voor de nieuwe raad. In 2018 zal ook een nieuw bestuursprogramma het licht zien, naast een nieuw coalitieakkoord en eventueel een raadsdocument. Aan een goede overdracht wordt aandacht besteed.

Communicatiebeleid

In het communicatiebeleid 2017-2022 'In de Kern' is een aantal ambities geformuleerd voor 2018. We willen in 2018 het promotiebeleid gestructureerd en meer projectmatig aan gaan pakken. Ook willen we meer werk maken van online communicatie. Daarvoor is het online communicatiebeleid vastgesteld. In 2018 gaan we een toptakenwebsite inrichten en wordt webcare ingebed in de organisatie zodat het deel kan uitmaken van de communicatiekanalen, waarlangs inwoners met de gemeente kunnen communiceren. Daarnaast willen we in de komende jaren stevig inzetten op participatie en in het bijzonder jongerenparticipatie. Ook willen we de gemeenteraad meer zichtbaar maken, door meer in te zetten op raadscommunicatie.

Een en ander is onder voorbehoud van het beschikbaar stellen van structurele middelen voor uitbreiding van de formatie.

Actualisatie missie en visie 'Bij Uitstek Dalfsen!'

In het Raadsdocument 2014-2018 heeft uw gemeenteraad aangegeven dat de missie en visie 'Bij Uitstek Dalfsen!' het bestuurlijk kompas voor de raad blijft, maar dat actualisatie zinvol is. Het proces om te komen tot een geactualiseerde missie en visie is door het presidium in twee stappen opgedeeld: analyse en actualisatie. In 2017 is een analyse van de huidige missie en visie door de raad vastgesteld. Hierin staan de tekortkomingen en verwachtingen voor de komende jaren benoemd. In 2018 wordt een start gemaakt met de actualisatie van missie en visie. De startnotitie 'Actualisatie missie en visie' wordt in het 4^e kwartaal van 2018 door het college vastgesteld. De nieuwe missie en visie zal in 2019 volgen en wordt dan ter vaststelling aan de nieuwe gemeenteraad voorgelegd.

Lokale democratie

Vooruitlopend op de actualisatie van missie en visie en in het kader van het nieuwe communicatiebeleid wordt in 2018 een werkconferentie georganiseerd, waarin gemeenteraad en college oriënterend zullen spreken over de toekomst van de lokale democratie. Kernvraag voor de bespreking is hoe zich de huidige rollen van het gemeentebestuur verhouden tot de ontwikkelingen op het gebied van participatie, burgerinitiatieven en de doe democratie. Als inwoners zelf initiatieven ontwikkelen en uitvoeren, waar gaat de gemeenteraad dan nog over? Doel is niet om een antwoord te formuleren, maar een verkenning uit te voeren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

1.1 Communicatiebeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het doel van het nieuwe communicatiebeleid is: goede communicatie, dienstverlening en omgevingsmanagement zijn een grondhouding en instelling van al onze bestuurders en medewerkers. Dus geen mechanisch of technisch gebruik van middelen en vaardigheden, maar samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden werken aan een goed bestuur, goede plannen en projecten (en de uitvoering daarvan), goede besluitvorming en goede producten en diensten. Dat sluit naadloos aan bij het partnerschap dat Dalfsen op alle fronten wil realiseren.

Hoe meten we dat?

In de paragraaf sturen en meten bij het communicatiebeleid 2017 - 2022 zijn indicatoren geformuleerd. Voor 2018 zijn geen specifieke indicatoren benoemd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In het tweede kwartaal van 2018 gaan we aan de slag met bestuurlijke vernieuwing. Belangrijke vraag die aan bod komt is: "Hoe verhouden zich de huidige rollen van de gemeenteraad met de ontwikkelingen op het gebied van participatie?".

1.2 Een gezond financieel beleid voeren

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Een sluitende en reële meerjarenbegroting is het uitgangspunt. Wij blijven daarom een verstandig en gezond financieel beleid voeren. Wij willen de raad voorzien van actuele informatie zodat de raad in staat wordt gesteld om waar nodig tijdig bij te kunnen sturen. De producten van het planning & control instrumentarium maken we meer toegankelijk voor de raad en onze burgers.

Hoe meten we dat?

Wij verwijzen u naar de financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Wat gaan we ervoor doen?

- Geen nieuwe prestaties. We handhaven het bestaande niveau.

1.3 Informatievoorziening

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Meer gemak voor burgers en bedrijven is een belangrijk uitgangspunt bij onze dienstverlening. Hierbij is een begrijpelijke gemeentelijke website van belang, maar ook het stroomlijnen van de interne werkprocessen en koppeling van brongegevens. Hier gaan we de komende jaren verder aan werken waarbij gemak en veiligheid voorop staan. Dit sluit aan bij en is conform de ambities van de Digitale Agenda 2020 zoals deze door de VNG is vastgesteld. Met betrekking tot de Omgevingswet willen we aansluiten bij het Digitale Stelsel Omgevingswet. Het DSO richt zich op twee digitale aspecten: beschikbaarheid van de juiste informatie voor een gebruiker op het juiste moment en het ondersteunen van het gebruik van de Omgevingswet.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 willen we de brieven voor het verlengen van identiteits- of reisdocumenten digitaal gaan versturen via de zogenaamde "mijn overheid berichten box". Inwoners die hebben aangegeven dat ze deze post via mijn overheid willen ontvangen, krijgen dit dan digitaal in plaats van per post.
- Om goed aan te sluiten op het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) wordt in 2018 de werkwijze en archivering van milieuzaken geïmplementeerd.
- In 2018 zal de website van de gemeente overgaan naar een zogenaamde Toptaken website. Dit is een website waarbij de bezoeker snel de juiste informatie vindt en een bijbehorende taak eenvoudig kan uitvoeren.
- De digitale dienstverlening via de website voor ondernemers gaan we verder uitbreiden. We maken het voor ondernemers mogelijk om met E-herkenning in te loggen op het Ondernemersplein. Ten behoeve van ondernemers zullen verschillende formulieren in gebruik worden genomen.

1.4 Missie en visie "Bij Uitstek Dalfsen"

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Met de missie en visie van de gemeente Dalfsen 2020 wordt beoogd een betekenisvol kader te bieden en richting te geven aan de besluiten en het handelen van de gemeente, maar ook om bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties te prikkelen tot het (mede) ontwikkelen en uitvoeren van plannen en projecten.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 vindt een actualisatie plaats van de missie en visie met als doel vaststelling in 2019.

1.5 Informatieveiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Informatieveiligheid blijft de nodige aandacht vragen. Door voldoende aandacht te blijven geven aan dit onderwerp willen we ervoor zorgen dat er veilig wordt gewerkt en dat er op een juiste manier wordt omgegaan met privacy gevoelige gegevens. Dit betekent ook dat we willen voldoen aan de Baseline Informatiehuishouding Gemeenten (BIG). Dit is een handreiking voor gemeenten om grip en sturing te krijgen op het informatiebeheer.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Voldoen aan BIG	Eigen gegevens	63% (2016)	76%	82%	88%	90%

Wat gaan we ervoor doen?

- Zoals vermeld in de perspectiefnota zal worden gewerkt met een nieuwe audit systematiek: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). In 2018 zullen wij middels de paragraaf informatieveiligheid (wettelijke verplichting) in het jaarverslag over 2017 aan de gemeenteraad verantwoording afleggen over de informatieveiligheid.

Deelname aan verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT)

Gemeente Dalfsen neemt deel aan GBLT. GBLT draagt zorg voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.

Deelnemingen

Daarnaast heeft de gemeente Dalfsen een aandelenbelang in diverse vennootschappen: BNG, Vitens, Wadinko, Enexis Holding N.V., deelnemingen opgericht naar aanleiding van verkoop Essent en Stichting administratiekantoor Dataland.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

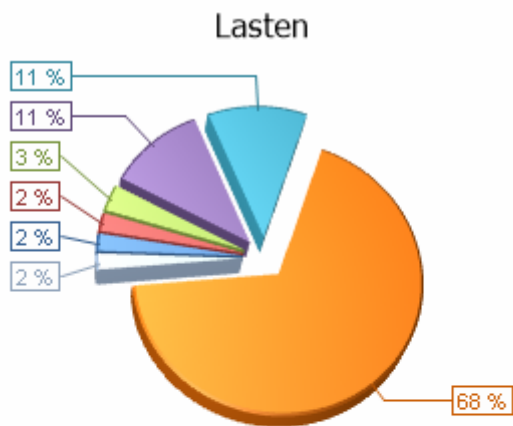
- [Raadsdocument 2014-2018](#)
- [Coalitiedocument 2014-2018](#)
- [Bestuursprogramma 2014 - 2018](#)
- In de Kern - Communicatiebeleid 2017-2022
- Actieplan Interne Communicatie 2016-2020
- [Handboek Burgerparticipatie 2012](#)
- [Bij uitstek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020 \(2010\)](#)
- [Uitwerkingsplan Bij uitstek Dalfsen Missie/Visie Dalfsen 2020](#)
- [Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad van de gemeente Dalfsen 2014](#)
- [Reglement van Orde voor de raadscommissie \(2014\)](#)
- [Nota Inkoop- en aanbestedingsbeleid \(2014\)](#)
- [Verordening op de fractieondersteuning \(2015\)](#)
- [Verordening basisregistratie personen \(BRP\) gemeente Dalfsen 2014](#)
- [Verordening commissie bezwaarschriften](#)
- [Nota reserves en voorzieningen \(2015\)](#)
- [Verordening inzake de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid wordt betrokken \(Inspraakverordening\) \(2006\)](#)
- [Verordening op het burgerinitiatief \(2005\)](#)
- [Financiële verordening 212 gemeente Dalfsen \(2017\)](#)
- [Controleverordening 213 gemeente Dalfsen \(2017\)](#)
- [Onderzoeksverordening 213A gemeente Dalfsen \(2017\)](#)
- Regeling Budgettering gemeente Dalfsen 2017
- Uitvoeringsregels treasury 2017 gemeente Dalfsen
- [Verordening onderzoeksrecht gemeenteraad \(2004\)](#)
- [Reglement van orde B&W \(2001\)](#)
- [Griffieplan 2017-2022, De Verbinding](#)
- [Verordening op de werkgeverscommissie voor de griffie](#)
- [Organisatieverordening griffie](#)
- [Instructie voor de griffier 2017](#)
- [Verordening op de rechtspositie van de griffie](#)
- [Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden \(2016\)](#)
- [Gedragscode integriteit ambtsdragers 2017](#)
- Organisatieverordening
- Delegatie- en mandaatstatuut

N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

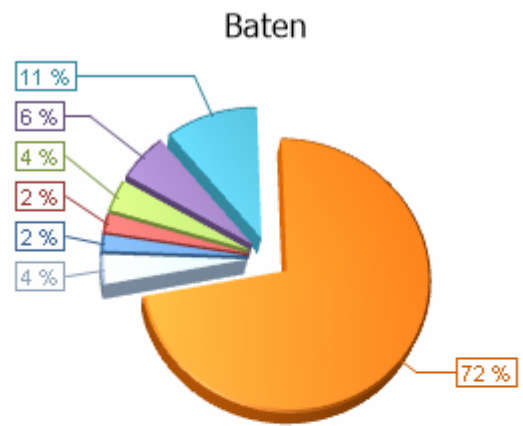
Wat mag het kosten?

Bestuur/onderst/alg.dek.middel	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-8.759	-10.544	-11.360	-11.226	-11.549	-11.950
Baten	29.269	28.883	29.900	30.305	30.820	31.300
Saldo van lasten en baten	20.510	18.339	18.541	19.079	19.271	19.350
Storting in reserves	-729	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	2.322	1.377	1.187	724	724	694
Resultaat	22.103	19.716	19.728	19.803	19.995	20.044

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	20.510	0	0	0	0	0
Bestuur	0	-1.157	-1.244	-1.241	-1.250	-1.245
Burgerzaken	0	-768	-824	-932	-906	-896
Beheer overige gebouwen&grond	0	-56	-83	-193	-195	-195
Overhead	0	-6.556	-7.143	-6.806	-6.876	-6.952
Treasury	0	648	599	536	515	475
Economische promotie	0	143	143	143	143	143
Alg uitkering gemeentefonds	0	21.379	22.393	23.063	23.581	24.039
Overige baten en lasten	0	-74	-244	-495	-794	-1.124
OZB woningen	0	2.969	3.098	3.142	3.171	3.205
OZB niet-woningen	0	1.654	1.687	1.703	1.719	1.738
Belastingen overig	0	157	158	160	161	163
Saldo van lasten en baten	20.510	18.339	18.541	19.079	19.271	19.350
Mutaties reserves	1.594	1.377	1.187	724	724	694
Resultaat	22.103	19.716	19.728	19.803	19.995	20.044

- OZB woningen: 230
- Overige baten en lasten: 244
- Beheer overige gebouwen&grond: 357
- Burgerzaken: 1.275
- Bestuur: 1.300
- Overhead: 7.736
- Overige: 218

- Overhead: 594
- Treasury: 689
- Mutaties reserves: 1.187
- OZB niet-woningen: 1.806
- OZB woningen: 3.328
- Alg uitkering gemeentefonds: 22.393
- Overige: 1.091

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1000									
Bestuur	-1.213	56	-1.157	-1.300	56	-1.244	-87	0	-87
Burgerzaken	-1.300	532	-768	-1.275	451	-824	26	-81	-55
Beheer overige gebouwen&grond	-332	276	-56	-357	274	-83	-26	-2	-27
Overhead	-7.220	664	-6.556	-7.736	594	-7.143	-516	-70	-586
Treasury	-51	698	648	-90	689	599	-39	-9	-48
Economische promotie	0	143	143	0	143	143	0	0	0
Alg uitkering gemeentefonds	0	21.379	21.379	0	22.393	22.393	0	1.014	1.014
Overige baten en lasten	-74	0	-74	-244	0	-244	-170	0	-170
OZB woningen	-228	3.197	2.969	-230	3.328	3.098	-3	131	128
OZB niet-woningen	-118	1.772	1.654	-119	1.806	1.687	-1	34	33
Belastingen overig	-9	165	157	-9	167	158	0	2	2
Saldo van lasten en baten	-10.544	28.883	18.339	-11.360	29.900	18.541	-816	1.018	202
Mutaties reserves	0	1.377	1.377	0	1.187	1.187	0	-191	-191
Resultaat	-10.544	30.260	19.716	-11.360	31.087	19.728	-816	827	12

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Bestuur		-/- € 87.000
In 2018 zijn de volgende budgetten hoger geraamd dan in 2017:		
1. Loonkosten	€ 12.000	
2. Hogere bijdrage VNG	€ 32.000	
3. Extra raadsbudget i.v.m. verkiezingen (incidenteel)	€ 15.000	
4. Accountantskosten	€ 26.000	
5. Overige afwijkingen	€ 2.000	
Burgerzaken		-/- € 55.000
In 2018 extra lasten voor:		
Het bezorgen van documenten	€ 9.500	
Incidenteel budget luchtfoto's	€ 15.000	
Extra budget automatisering	€ 30.500	

Overhead		-/- € 586.000
<p>Binnen de overhead doet zich een aantal mee- en tegenvallers voor, die zich per saldo redelijk compenseren. Toch springt er één grote post uit, deze doet zich voor bij de salarissen; sprake is van een verhoging van € 335.000. Dit komt deels door de salarisverhoging als gevolg van cao-ontwikkelingen en deels doordat vorig jaar bij de wijzigingen BBV een deel van de salariskosten op een ander taakveld terecht zijn gekomen terwijl ze binnen het taakveld overhead hoorden. Het budget voor onderuitputting afschrijvingen, € 100.000, hoort niet onder overhead maar komt nu tot uiting onder overige baten en lasten. De stelpost voorziening groot onderhoud, € 65.000 is verdeeld over de posten waar zij betrekking op had.</p> <p>In 2018 is er extra budget toegekend voor automatisering € 60.000. Diverse overige posten € 16.000.</p>		
Uitkeringen gemeentefonds		€ 1.014.000
Dit is conform de afwijking in de meicirculaire 2017/perspectiefnota 2018.		
Overige baten en lasten		-/- € 170.000
<p>Hier is onder de loonkosten een verhoging van € 70.000 opgenomen, zie hiervoor de toelichting in paragraaf 1.3, Financieel meerjarenbeeld.</p> <p>Daarnaast staat onder deze post onze post Onvoorzien. Tot en met de raad van juni is er in 2017 voor € 10.000 gebruik van gemaakt, waardoor begroot 2017 € 10.000 lager is dan begroot 2018.</p> <p>Hier wordt ook de stelpost voor tegenvallend accres van € 250.000 gepresenteerd, hierop is € 60.000 in mindering gebracht in verband met de dekking voor de te verwachten kosten van de Omgevingswet.</p> <p>Een budget van € 100.000 voor onderuitputting van de afschrijving hoort niet onder het taakveld overhead maar onder het taakveld overige baten en lasten.</p>		
Baten OZB-eigenaren		€ 128.000
<p>Voor 2018 is rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw. Daarnaast is er ivm invulling financiële ruimte een budget bijgeraamd omdat wij niet ten volle gebruik maken van de wet op de OZB. Daarom worden wij gekort op de algemene uitkering, dat wordt hiermee recht getrokken. Een voordeel van € 128.000.</p>		
Mutaties reserves Programma 1		-/- € 191.000
In 2017 waren er diverse incidentele onttrekkingen aan de reserves, zoals		
* doorontwikkeling Lias	€ 20.000	
* update website	€ 45.000	
* lean-debiteuren	€ 20.000	
* burgerzaken, verbouwing telefonieruimte	€ 21.000	
* applicatiebeheer	€ 35.000	
* wijzigingen BBV	€ 40.000	
Daarnaast is er in 2018 sprake van lagere onttrekkingen voor:		
* vervallen dividend wmo (waterbedrijf)	€ 5.000	
* programma dienstverlening, kosten procesoptimalisatie lean	€ 5.000	

Onderdeel 1A Bestuur

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
A. Bestuur				
Bestuur	-1.244	-1.241	-1.250	-1.245
Burgerzaken	-824	-932	-906	-896
Saldo van lasten en baten	-2.068	-2.173	-2.155	-2.141
Resultaat	-2.068	-2.173	-2.155	-2.141

Onderdeel 1B Ondersteuning

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
B. Ondersteuning				
Overhead	-7.143	-6.806	-6.876	-6.952
Beheer overige gebouwen&grond	-83	-193	-195	-195
Saldo van lasten en baten	-7.226	-6.999	-7.071	-7.147
Mutaties reserves	1.187	724	724	694
Resultaat	-6.039	-6.275	-6.347	-6.454

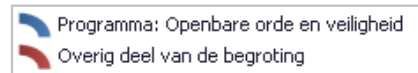
Onderdeel 1C Algemene dekkingsmiddelen

Uitsplitsing naar taakvelden	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021
C. Algemene dekkingsmiddelen				
Treasury	599	536	515	475
Alg uitkering gemeentefonds	22.393	23.063	23.581	24.039
Overige baten en lasten	-244	-495	-794	-1.124
OZB woningen	3.098	3.142	3.171	3.205
OZB niet-woningen	1.687	1.703	1.719	1.738
Belastingen overig	158	160	161	163
Economische promotie	143	143	143	143
Saldo van lasten en baten	27.834	28.251	28.497	28.638
Resultaat	27.834	28.251	28.497	28.638

PROGRAMMA 2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het integrale veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, ketenpartners en burgers. Samen met deze en andere partners op het gebied van veiligheid wordt aan het integrale veiligheidsbeleid uitvoering gegeven. Dit betreft zowel de sociale veiligheid (bv. jeugdoverlast, huiselijk geweld etc.) als ook de fysieke veiligheid (rampenbestrijding en crisisbeheersing, verkeersveiligheid etc.). Er wordt actief ingespeeld op nieuwe trends en ontwikkelingen in het veiligheidsdomein.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Noten	Crisisbeheersing en brandweer Openbare orde en veiligheid

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (12-17 jaar)	2016	Bureau Halt	70,5	137,4	118,5
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	2014	KLPD*	0,2	1,3	0,8
KLPD: Korps landelijke politiediensten						
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	0,2	2,3	1,1
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	1,1	5,3	3,7
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	1,8	3,3	2,7
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	1,6	5,6	4,7

Belangrijke ontwikkelingen

Nieuw integraal veiligheidsbeleid 2019-2022

In 2018 wordt het huidige integrale veiligheidsbeleid geactualiseerd en wordt er nieuw beleid geformuleerd, voor de jaren 2019-2022. Als input hiervoor dient de Veiligheidsmonitor 2017 (subjectieve veiligheidscijfers op basis van een onderzoek onder het Burgerpanel) en de Gebiedsscan van de politie, met de 'harde' criminaliteitscijfers.

Ontwikkeling nieuw regionaal Risicoprofiel, Dekkingsplan en Beleidsplan 2019-2022 Veiligheidsregio IJsselland

In 2018 wordt door de Veiligheidsregio, in samenwerking met de gemeenten en andere samenwerkingspartners, een nieuw risicoprofiel, dekkingsplan en beleidsplan 2019-2022 opgesteld.

Ontwikkelen Damoclesbeleid

Gemeenten worden steeds vaker geconfronteerd met illegale verkooppunten van verdovende middelen of productieplaatsen. Artikel 13b Opiumwet, ook wel aangehaald als wet Damocles, is het juridische instrument om bestuurlijk op te treden tegen illegale verkooppunten. De burgemeester kan overgaan tot sluiting van een woning, lokalen of de bijbehorende erven als er een handelshoeveelheid drugs wordt aangetroffen. Om op grond van artikel 13b Opiumwet op te kunnen treden, zullen we Damocles beleid voor de gemeente Dalfsen opstellen.

Implementatie wet aanpak woonoverlast

Per 1 juli 2017 is de Wet aanpak woonoverlast in werking getreden. Die wet maakt het mogelijk dat de gemeenteraad de burgemeester de bevoegdheid toekent om bij ernstig en herhaaldelijke woonoverlast gedragsaanwijzingen op te leggen aan de overlastgever. Door de komst van deze nieuwe wet, zullen we in overleg gaan met verschillende partijen om het beleid rondom woonoverlast vorm te geven.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

2.1 Doorontwikkelen team bevolkingszorg

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het doel is een klein en goed geoefend team met voldoende "bagage". Dit sluit aan bij de behoefte die er 24*7 is voor goede bevolkingszorg als het er op aan komt. Sinds 1 januari 2017 werken we met een kleiner Team Bevolkingszorg. Het aantal leden van het team bevolkingszorg is teruggebracht van 450 leden naar circa 85 leden. Dit betekent dat een aantal taken (weer) door de gemeenten zelf georganiseerd worden. Wij willen voldoen aan de leveringsverplichting die elke gemeente hierin heeft.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Wij voldoen aan de leveringsverplichting voor het team bevolkingszorg.
- Wij zorgen ervoor dat de interne crisisorganisatie op orde blijft. We zorgen dat de functies bezet zijn en de betreffende medewerkers voldoende zijn opgeleid.

2.2 Integrale veiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Op basis van objectieve en subjectieve veiligheidscijfers zijn in 2014 de nieuwe prioriteiten voor het integrale veiligheidsbeleid voor de komende jaren geformuleerd. De resultaten die we willen bereiken zijn gericht op de gehele looptijd van het integrale veiligheidsbeleid 2015-2018. Eind 2017 wordt een nieuwe veiligheidsanalyse (Veiligheidsmonitor en politiecijfers) gehouden waarmee we kunnen vaststellen of de vooraf gestelde doelstellingen zijn behaald. Speerpunten uit het veiligheidsbeleid 2015 - 2018 zijn het terugdringen van problematiek rondom woninginbraken, jeugd, alcohol, drugs en te hard rijden. Concrete uitvoeringsmaatregelen zijn vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2017-2018.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 stellen wij voor de jaren 2019-2022 nieuw integraal veiligheidsbeleid op. Een paragraaf sturen en meten zal onderdeel uitmaken van deze beleidsnota.

2.3 Het vergroten van zelfredzaamheid inwoners

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het vergroten van de zelfredzaamheid bij inwoners van de gemeente Dalfsen door hen handelingsperspectieven bij incidenten en crises te bieden.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal publicaties over risico's en bijhorende handelingsperspectieven	Lokale media (KernPunten) en gemeentelijke website	6 (2015)	6	6	6	6

Wat gaan we ervoor doen?

- Plaatsen van publicaties over risico's waaraan inwoners van de gemeente Dalfsen blootstaan voordat zich een incident of crisis voordoet en hen daarbij handelingsperspectieven bieden.

Deelname aan verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland werkt als brandweer, politie, geneeskundige hulpverlening met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid 2015 - 2016](#)
- [Regionaal Crisisplan 2015-2018 Veiligheidsregio IJsselland](#)
- [Algemene plaatselijke verordening \(2016\)](#)
- [Drank- en horecaverordening 2014](#)
- [Brandbeveiligingsverordening BBV \(2012\)](#)
- [Nota integraal veiligheidsbeleid en uitvoeringsprogramma 2015-2018](#)
- Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland (2009)
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland
- [Meerjarenbeleidsplan Veiligheidsregio IJsselland 2015-2018](#)
- Regionaal Risicoprofiel 2015-2018 Veiligheidsregio IJsselland
- [Beleidsregels evenementen](#)
- Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid 2017-2018
- Regionaal Repressief Dekkingsplan 2015-2018 (Brandweer)

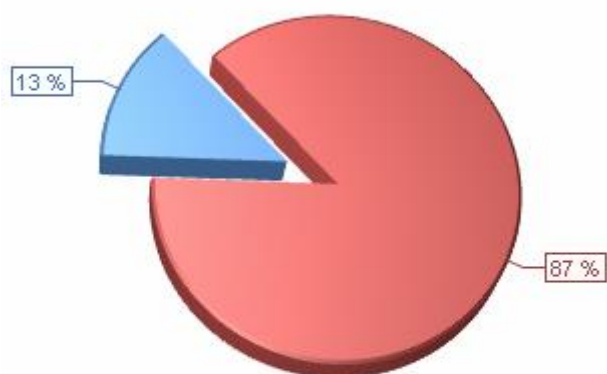
N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

Openbare orde en veiligheid	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-2.287	-2.034	-1.995	-1.996	-1.997	-1.998
Baten	17	26	26	26	27	27
Saldo van lasten en baten	-2.270	-2.008	-1.969	-1.970	-1.971	-1.972
Resultaat	-2.270	-2.008	-1.969	-1.970	-1.971	-1.972

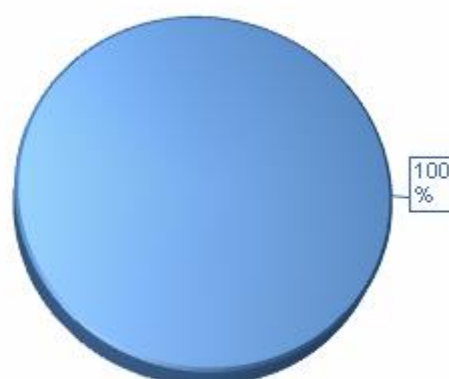
Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-2.270	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	-1.711	-1.736	-1.736	-1.736	-1.736
Openbare orde en veiligheid	0	-298	-233	-234	-235	-236
Saldo van lasten en baten	-2.270	-2.008	-1.969	-1.970	-1.971	-1.972
Resultaat	-2.270	-2.008	-1.969	-1.970	-1.971	-1.972

Lasten

 Openbare orde en veiligheid: 260
 Crisisbeheersing en brandweer: 1.736

Baten

 Openbare orde en veiligheid: 26

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Crisisbeheersing en brandweer	-1.711	0	-1.711	-1.736	0	-1.736	-25	0	-25
Openbare orde en veiligheid	-324	26	-298	-260	26	-233	64	0	64
Saldo van lasten en baten	-2.034	26	-2.008	-1.995	26	-1.969	39	0	39
Resultaat	-2.034	26	-2.008	-1.995	26	-1.969	39	0	39

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Openbare orde en veiligheid	€ 64.000
Dit betreft de loonkosten van één van de medewerkers die overgaat naar de Omgevingsdienst.	

PROGRAMMA 3 BEHEER OPENBARE RUIMTE

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid (verkeersveiligheid) en de zorg voor het beheer en de aanleg van alle voorzieningen in de openbare ruimte, zoals wegen, civiele kunstwerken, openbaar groen, speelplaatsen, volkstuinten en openbare verlichting.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Agricola	<u>Beheer en onderhoud</u> van de Openbare Ruimte zoals: <ul style="list-style-type: none"> - Openbaar groen en (openlucht) recreatie (o.a. kinderspeelplaatsen en evenemententerreinen). - Recreatieve havens (passantenhaven); - Gemeentelijke gebouwen/accomodaties/terreinen. - Verhardingen (wegen, pleinen, stoepen etc) - Openbare verlichting - Riolering - Watergangen - Infrastructurele kunstwerken (bruggen, duikers etc.)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Verkeer en vervoer

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	2015	VeiligheidNL	11	9	10
Het betreft vervoersongevallen van inwoners uit de gemeente Dalfsen. Deze ongevallen kunnen buiten de gemeentegrens hebben plaatsgevonden.						
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	VeiligheidNL	7	8	7

Belangrijke ontwikkelingen

Integraal beheer openbare ruimte (IBOR)

Het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte is eind 2017 vastgesteld. Het beleidsplan beschrijft de lijnen waarlangs de gemeente, samen met gebruikers van de openbare ruimte zoals bewoners en bedrijven, de komende jaren de openbare ruimte in stand houdt en ook verder ontwikkelt. De openbare ruimte is in eigendom en beheer van de gemeente Dalfsen en voor iedereen toegankelijk. Het vormt de woon-, leef-, werk- en recreatie-omgeving van velen en omvat zaken zoals wegen, civiele kunstwerken, groenvoorzieningen, straatmeubilair, speeltuinen en verlichting. In het uitvoeringsplan van het IBOR is voor 2018 opgenomen:

- De gewenste inrichtingskwaliteit beschrijven
- Verder uitwerken van het participatiebeleid voor het integraal beheer van de openbare ruimte.

Actualisatie groenstructuurplan

Begin 2018 staat de actualisatie van het groenstructuurplan op het programma. Een belangrijk onderwerp in dit plan wordt klimaatadaptatie en de rol die groen hierin kan vervullen.

Motie bestuivers

De bijenstand holt achteruit. Bijen spelen een belangrijke rol bij de productie van ons voedsel door de bestuiving van cultuurgewassen. Zonder bijen neemt de variatie in voedsel af en gaat de biodiversiteit achteruit. De raad heeft de motie bestuivers in juni 2016 aangenomen. Voor continuering van de motie "bestuivers" voor 2018 e.v. wordt in deze begroting (onderdeel van het voorstel van de taakstelling) een financiële bijdrage beschikbaar gesteld zodat vanuit programma 3 structureel invulling gegeven kan worden aan de motie.

Verbreden fietspad Oude Oever

In het coalitieakkoord 2014-2018 is aangegeven dat een drietal fietspaden in de gemeente door inwoners als onveilig worden ervaren en aandacht verdienen. Een daarvan is de Oude Oever. De gevoelens van onveiligheid zijn samen met belanghebbenden in beeld gebracht. Verbetermaatregelen worden in 2018 uitgevoerd. (Raadsbesluit oktober 2017).

Hondenbeleid

Naar aanleiding van een evaluatie van het oude beleid is het hondenbeleid in de kernen 2017-2020 opnieuw vastgesteld. Echter de gevraagde extra middelen € 14.000, voor extra activiteiten die in het hondenbeleid zijn voorgesteld, zijn niet beschikbaar gesteld (zie perspectiefnota).

Blijven deze extra middelen achterwege dan zal ook geen uitvoering gegeven kunnen worden aan extra voorlichting in het algemeen, educatie over honden op scholen en extra aanleg en onderhoud van voorzieningen voor honden, zoals hondentoiletten, extra losloop gebieden en hondenspeelplaatsen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

3.1 Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We willen een actueel verkeers- en vervoersbeleid blijven houden met daaraan gekoppeld een uitvoeringsprogramma. Binnen de kaders van dit beleid streven we naar goede verkeers- en vervoersvoorzieningen. Wij betrekken maatschappelijke partners en burgers bij het vorm geven en uitvoeren van ons beleid. Binnen de planvorming N-wegen door de provincie (N340, N348, N377) en Rijk (N35) blijven wij de belangen van onze gemeente inbrengen.

Hoe meten we dat?

Zie onder kopje beleidsindicatoren van dit programma.

Wat gaan we ervoor doen?

- We geven uitvoering aan het uitvoeringsprogramma GVVP 2016-2018 en evalueren dit programma. Vervolgens werken we aan een nieuw uitvoeringsprogramma GVVP 2019-2021.

3.2 Verkeersveiligheid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar minder ongevallen. Niet alleen concrete ongevallen maar ook gevoel van onveiligheid (subjectieve veiligheid) speelt hierbij een rol. Samen met maatschappelijke partners, plaatselijk belangen, adviseurs en burgers besteden wij hier aandacht aan. De fietser, de eigen buurt en schoolroutes zijn hierbij speerpunten.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Minder ongevallen (% daling)	Langjarige landelijke cijfers (Viastat)	-	1%	1%	1%	1%

Optimaliseren van 30 km zones, jaarlijks één project (aantal)	Eigen gegevens	-	1	1	1	1
---	----------------	---	---	---	---	---

Wat gaan we ervoor doen?

- Planvorming verbeteren fietsroute Zwolle - Dalfsen.
- Uitwerking/advisering veiligheid rotonde Kampmansweg en schoolroutes in de kernen.

3.3 Beheer openbare ruimte

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Door behoud van een duurzame, veilige, nette en groene omgeving als kernkwaliteit van de kernen en het buitengebied van de gemeente, bijdragen aan de missie en visie van de gemeente Dalfsen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Beheerdisciplines voldoen aan de onderhoudsnorm.	Schouw	100% (2016)	100%	100%	100%	100%

De onderhoudskwaliteit wordt twee keer per jaar gemeten volgens de beeldsystematiek van het CROW. De te behalen prestatie is opgenomen in figuur 1 van het IBOR. 100% voldaan wordt als per discipline 90% van de metingen voldoet aan of hoger is dan de gestelde norm.

Groenstructuurplan (GSP)						
--------------------------	--	--	--	--	--	--

Eind 2018 wordt aan de raad een Groenstructuurplan (GSP) voorgelegd. Paragraaf sturen en meten maakt onderdeel uit van dit plan en zal worden vertaald binnen de P & C cyclus.

Wat gaan we ervoor doen?

- De gewenste onderhoudskwaliteit realiseren.
- De gewenste inrichtingskwaliteit beschrijven.
- Monitoren van de onderhoudskwaliteit.
- Monitoren van de beleving van gebruikers van de openbare ruimte (sinds 2015).
- Verder uitwerken van het participatiebeleid voor het IBOR.
- Het behoud van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau goud (sinds 2010).

Deelname aan verbonden partijen

Niet van toepassing.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

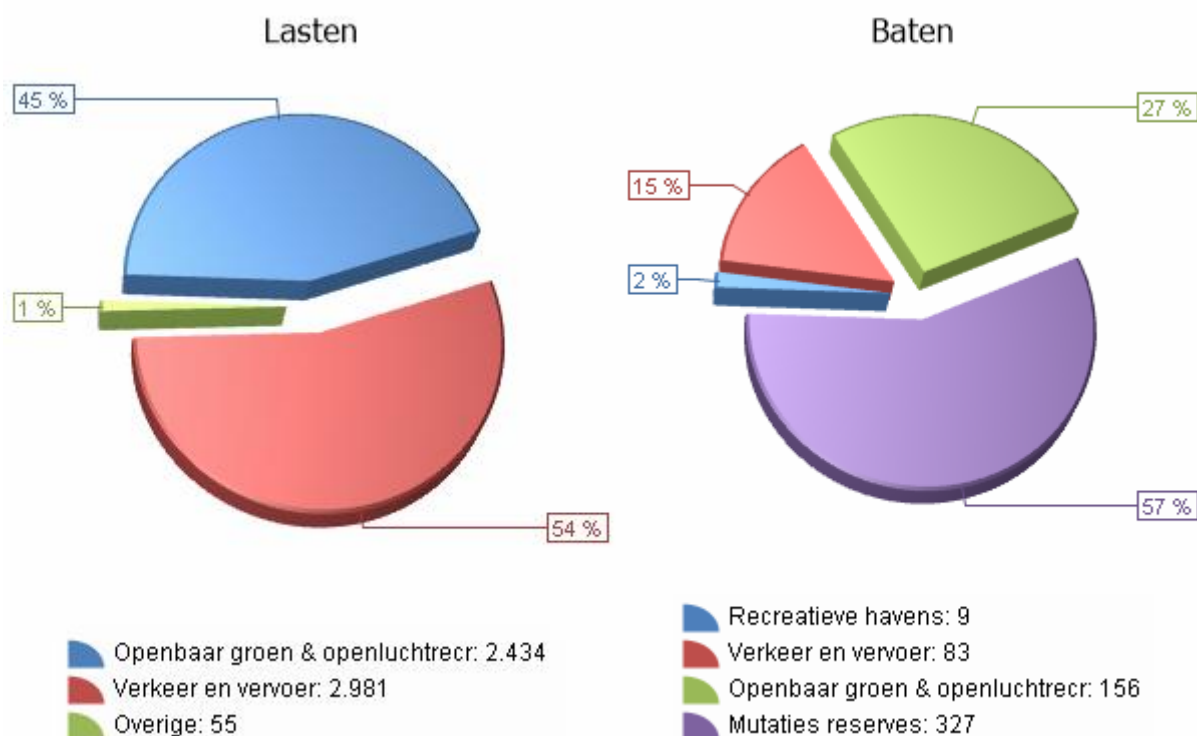
- [Beleidsplan integraal beheer openbare ruimte \(2017\)](#)
- [Wegenbeheerplan \(2017-2020\)](#)
- [Beheerplan civiele kunstwerken \(2018-2022\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Beleidsplan Licht in de Openbare Ruimte](#)
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan voor periode 2016-2026
- Uitvoeringsnota GVVP 2016-2018
- [Nota openbaar vervoer \(2010\)](#)
- Groenstructuurplan 2013-2017 (2013)
- Groenbeheerplan 2008-2012 (2008)
- Strategisch bedrijfsplan (2014)
- Gladheidsbestrijdingsplan (2017)
- Beheersing eikenprocessierups, plan van aanpak (2010)
- [Speelruimteplan 2014-2023](#)
- Speelbeheerplan 2014-2018
- Steenmarterbeheerplan (2012-2017)
- Kapvergunningenbeleid (onderdeel van de APV)
- Hondenbeleid in de kernen 2017-2020

N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

Beheer openbare ruimte	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-6.693	-5.364	-5.450	-5.588	-5.627	-5.635
Baten	265	313	248	247	248	248
Saldo van lasten en baten	-6.429	-5.052	-5.202	-5.341	-5.380	-5.387
Storting in reserves	-132	-120	-20	-20	-20	-20
Onttrekking aan reserves	1.269	492	327	335	315	295
Resultaat	-5.291	-4.680	-4.896	-5.026	-5.085	-5.112

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-6.429	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	-2.872	-2.898	-2.998	-3.007	-3.025
Recreatieve havens	0	-26	-26	-26	-26	-26
Openbaar groen & openluchtrecr	0	-2.154	-2.279	-2.317	-2.346	-2.336
Saldo van lasten en baten	-6.429	-5.052	-5.202	-5.341	-5.380	-5.387
Mutaties reserves	1.137	372	307	315	295	275
Resultaat	-5.291	-4.680	-4.896	-5.026	-5.085	-5.112

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil		
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1000									
Verkeer en vervoer	-2.945	73	-2.872	-2.981	83	-2.898	-36	10	-26
Recreatieve havens	-35	9	-26	-35	9	-26	0	0	0
Openbaar groen & openluchtrecre	-2.385	231	-2.154	-2.434	156	-2.279	-49	-75	-125
Saldo van lasten en baten	-5.364	313	-5.052	-5.450	248	-5.202	-86	-65	-151
Mutaties reserves	-120	492	372	-20	327	307	100	-165	-65
Resultaat	-5.484	804	-4.680	-5.470	574	-4.896	14	-230	-216

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Openbaar groen en openluchtrecreatie	-/- € 125.000
De Motie Bestuivers (bijen) wordt uitgevoerd, waardoor het budget met € 10.000 stijgt. Her-allocatie van middelen levert een toename van het budget op van € 121.000. Voor het opstellen van het groenstructuurplan is in 2017 incidenteel € 25.000 geraamd. Door aanpassing van de financiële verordening worden kleine investeringen opgenomen in de exploitatie € 27.000. In 2017 is een incidenteel krediet beschikbaar gesteld voor de herinrichting van het evenemententerrein € 81.000. Door minder groenverkopen in 2018 daalt de opbrengst met € 100.000. Een extra inkomst € 25.000 is begroot voor dekking van het clean-team vanuit het product afval. Overige kleine verschillen € 2.000.	
Mutaties reserves	-/- € 65.000
Opbrengsten verkoop snippergroen daalt met € 100.000 en daarmee de storting in de reserve. Primair was de onttrekking aan de reserve in 2018 € 55.000 lager dan in 2017. € 30.000 is in de begroting 2017 incidenteel onttrokken, € 15.000 voor het dorpsplein Oudleusen en € 15.000 voor de speeltuinen. Door de aanpassingen op herinrichten opwaarderen woonomgeving (structureel maken van incidentele middelen) wordt € 60.000 minder onttrokken. Voor renovatie openbare verlichting wordt € 20.000 minder onttrokken.	

PROGRAMMA 4 ECONOMISCHE ZAKEN

Lasten

Omschrijving van het programma

De ambitie van het economische beleid in Dalfsen is het behouden van een vitale economie die inwoners van de gemeente voldoende werkgelegenheid biedt, in aansluiting op hetgeen de regio doet en biedt. Programma 4 omvat alle activiteiten die bijdragen aan bovenstaand doel en heeft betrekking op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en ambulante handel.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Agricola	Economische ontwikkeling Fysieke bedrijfsinfrastructuur (winkelgebieden)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Fysieke bedrijfsinfrastructuur (bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen) Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (baten marktgeden)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Functiemenging	%	2016	LISA*	49,8	52,1	49,2
LISA: Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen						
Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	2013	Atlas voor gemeenten	100	100	99
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	2016	LISA	129,8	134	132,3

Herijking samenwerking Regio Zwolle

De Regio Zwolle wil een economische topregio blijven. Daarvoor is het nodig de samenwerking op een hoger niveau te brengen. De effectiviteit van de losse netwerksamenwerking in Regio is goed, maar kan beter. In de landelijke proeftuin voor regionale samenwerking "Maak Verschil" is die conclusie getrokken en zijn aanbevelingen gedaan over hoe dat hogere niveau kan worden bereikt. Inmiddels wordt in vier trajecten (agenda, werkwijze en capaciteit, betrokkenheid en mens in de regio en responsiviteit) gewerkt aan het verbeteren van de samenwerking. Dalfsen hecht waarde aan de samenwerking in Regio Zwolle en wil zich daarvoor actiever en meer zichtbaar gaan inzetten. Op strategisch niveau wordt door Dalfsen in de procesteams voor werkwijze en capaciteit en betrokkenheid en mens in de regio meegewerkt aan het verbeteren van de samenwerking in de Regio. Door aan de basis van de herijkte samenwerking te staan, hoopt Dalfsen meer zichtbaarheid en meer toegevoegde waarde voor de Regio te creëren en hier zelf ook meer samenwerkingsvoordeel uit te halen. De resultaten van de procesteams worden in 2018 opgeleverd.

Nieuwe economische agenda Regio Zwolle

De Regio Zwolle heeft deelgenomen aan de landelijke proeftuin "Maak Verschil". Uit deze proeftuin zijn 18 aanbevelingen voortgekomen die in vier trajecten worden opgepakt. Een eerste aanbeveling waar Regio Zwolle mee aan de slag is gegaan is het vernieuwen van de gezamenlijke economische agenda: het traject 'De kracht van Regio Zwolle'. Binnen dit traject is het onderzoek 'De Kracht van Oost-Nederland' als belangrijke input voor de hernieuwde agenda gebruikt. Er zijn meer dan 180 punten met input verzameld die zijn geclusterd in thema's die de huidige agenda onderbouwen en punten die nieuwe kansen en aanvullingen op de agenda bieden. O.a. thema's zoals arbeidsproductiviteit en bereikbaarheid worden meegenomen bij de nieuw op te stellen agenda. Op basis van de 180 punten met input wordt de komende tijd een nieuwe economische agenda opgesteld. In 2018 zal deze agenda klaar zijn. Gemeenten kunnen kiezen op welke onderwerpen ze deelnemen aan de samenwerking in coalitions of the willing.

Economisch herstel

Het economisch herstel in Nederland zet zich door in 2018. Het Bruto Binnenlands Product groeit in Nederland naar verwachting met 2,4% in 2017 en 2,0% in 2018. Op dit moment zitten we in de sterkste economische groei van deze eeuw. We zien dat deze economische groei ook goed uitpakt voor de arbeidsmarkt. Ook in Dalfsen daalt de werkloosheid, hoewel deze werkloosheid gedurende de gehele crisis al onder het landelijk gemiddelde heeft gelegen. In 2016 was de werkloosheid in Dalfsen 4,5% tegenover 6,1% op landelijk niveau. De ontwikkeling van de lonen blijft echter landelijk gezien nog achter. Dit komt mogelijk door de flexibilisering van de arbeidsmarkt. De contractlonen gaan volgens de voorspellingen in 2017 gemiddeld met 1,7 procent omhoog en in 2018 met 2,0 procent. Het economische herstel is goed voor het aantal banen in Dalfsen, dat sinds 2014 weer een groei laat zien. In 2016 waren er 639,6 banen per 1000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar in Dalfsen.

De economische groei heeft ook als gevolg dat de markt voor bedrijfsterreinen aantrekt. Ten tijde van het opstellen van de begroting was er voor 2,6 ha aan intentieverklaringen ondertekend (naast de reeds gerealiseerde verkopen 2017). Naar verwachting zal een deel van deze intentieverklaringen in 2017 worden omgezet tot werkelijke verkoopaktes. Voor 2018 is in de MPG 2017 een verkoop van industrieterreinen begroot van 1,4 ha.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

4.1 Een lokale vitale economie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het behouden van een lokale vitale economie die de inwoners van de gemeente voldoende werkgelegenheid biedt; dit in aansluiting wat de regio doet en biedt. Daarvoor moeten ook voldoende en aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en ondernemers beschikbaar zijn.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Uitgifte aantal ha	Eigen gegevens	0 (start 1-1-2014)	1,4	1,4	1,3	1,3

Werkgelegenheid	LISA	9836 (2013)	11.150	11.200	11.250	11.300
-----------------	------	-------------	--------	--------	--------	--------

Werkzoekenden	C.W.I. (Centrum Werk en Inkomen)	737 (2014)	760	760	730	700
---------------	----------------------------------	------------	-----	-----	-----	-----

Wat gaan we ervoor doen?

- Participeren in verdere uitbreiding bedrijventerrein 't Fabriek - gedeelte Stappenbelt.
- Actiever participeren in de samenwerking Regio Zwolle
- Opstellen/actualiseren standplaatsenbeleid. Mogelijkheden/wenselijkheid toegestane branches per locatie onderzoeken en daarnaast het heroverwegen van het aantal standplaatslocaties.
- We evalueren in 2018 de nota Economisch beleid 2013-2020.
- Uitgeven bedrijfskavels.

4.2 Ondernemersklimaat

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het inzetten en onderhouden van bedrijfscontacten met de besturen van ondernemersverenigingen, middenstandsverenigingen en individuele bedrijven. Bij deze bedrijfsbezoeken wordt een combinatie gemaakt met onze netwerker. Zij haakt aan bij deze bedrijfsbezoeken in het kader van de participatiewet.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal bedrijfsbezoeken	Eigen gegevens	10 (2016)	10	10	10	10

Wat gaan we ervoor doen?

- Bedrijvencontactavond organiseren.
- Vergaderingen ondernemersverenigingen/industriële clubs bijwonen (minimaal één wethouder vaak twee).
- Bedrijfsbezoeken door het college van B&W.

Deelname aan verbonden partijen

Niet van toepassing.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Bij uitstek DALFSEN Missie/Visie Dalfsen 2020](#)
- [Uitwerkingsplan Bij uitstek Dalfsen](#)
- [Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
- [Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010-2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
- [Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
- [Evaluatie en actualisatie Nota economisch beleid 2013-2020 \(2015\)](#)
- [Detailhandelsstructuurvisie 2017 - 2023 \(2017\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Nota Kampeerbeleid \(2011\)](#)
- [Beleidsregels Ontwikkelen met Kwaliteit in het buitengebied van de gemeente Dalfsen](#)

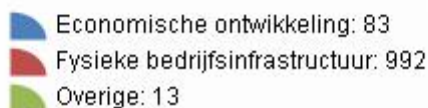
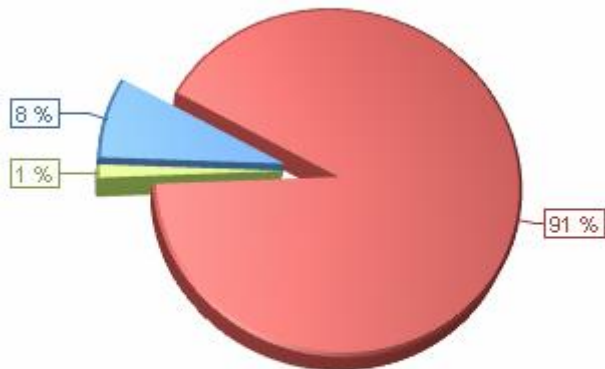
N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

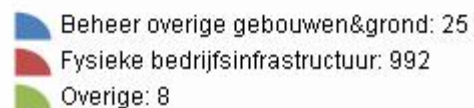
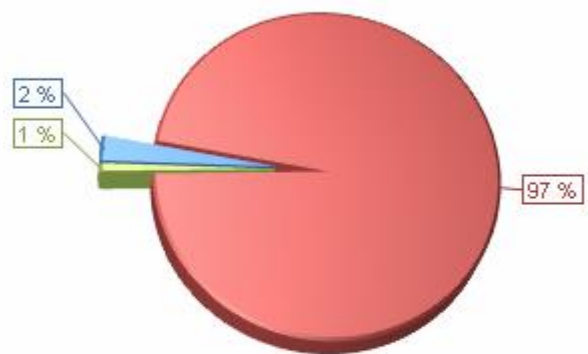
Economische zaken	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-604	-1.123	-1.088	-1.094	-1.104	-1.118
Baten	565	1.018	1.025	1.030	1.040	1.053
Saldo van lasten en baten	-39	-106	-63	-64	-64	-65
Onttrekking aan reserves	0	35	0	0	0	0
Resultaat	-39	-71	-63	-64	-64	-65

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-39	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	-80	-83	-84	-84	-85
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsrege	0	4	4	4	5	5
Beheer overige gebouwen&grond	0	5	16	16	16	16
Economische promotie	0	-35	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-39	-106	-63	-64	-64	-65
Mutaties reserves	0	35	0	0	0	0
Resultaat	-39	-71	-63	-64	-64	-65

Lasten

Baten

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1000									
Economische ontwikkeling	-80	0	-80	-83	0	-83	-2	0	-2
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-994	994	0	-992	992	0	2	-2	0
Bedrijvenloket en bedrijfsrege	-4	8	4	-4	8	4	0	0	0
Beheer overige gebouwen&grond	-1	6	5	-10	25	16	-9	19	10
Economische promotie	-45	10	-35	0	0	0	45	-10	35
Saldo van lasten en baten	-1.123	1.018	-106	-1.088	1.025	-63	35	7	43
Mutaties reserves	0	35	35	0	0	0	0	-35	-35
Resultaat	-1.123	1.053	-71	-1.088	1.025	-63	35	-28	8

Financiële afwijkingen

Niet van toepassing.

PROGRAMMA 5 ONDERWIJS EN VRIJE TIJD

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie en volwasseneneducatie. Ook leefbaarheid en vrije tijd vallen binnen dit programma. Er wordt ingezet op goede voorzieningen in de gemeente wat de leefbaarheid bevordert. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke voorzieningen, maar ook de kracht van de samenleving is een belangrijk uitgangspunt. Sport en sportbeleving, cultuur en ook recreatie en toerisme zijn belangrijke pijlers op het gebied van onderwijs en vrije tijd.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Uitslag	Economische promotie Openbaar basisonderwijs Onderwijshuisvesting Onderwijsbeleid en leerlingzaken Sportbeleid en activering Sportaccommodaties Cultuurpresentatie, -productie en -participatie Recreatie en toerisme Musea Media (bibliotheek) Samenkracht en burgerparticipatie (multifunctionele accommodaties)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Voortijdig schoolverlaters	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2015	DUO	N.b.	N.b.	N.b.
Niet - wekelijkse sporters	%	2012	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	N.b.	49,9	47,1
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners	2016	Ingrado	3,17	2,01	1,23
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 Inwoners	2016	Ingrado	12,04	26,88	22,32

Belangrijke ontwikkelingen

Kulturhus De Spil Nieuwleusen

De ambitie van de gemeente Dalfsen om in alle kernen van de gemeente Kulturhusconcepten te realiseren wordt medio 2018 bereikt door de bouw van De Spil in Nieuwleusen. In dit kulturhus werken onderwijs, welzijn en sport optimaal samen. De Spil levert een belangrijke bijdrage aan de gemeenschap in de dorpskern Nieuwleusen voor de vitaliteit en leefbaarheid. Onze verwachting is dat de accommodatie van De Spil in vele opzichten een duurzame en maatschappelijke rol zal vervullen in Nieuwleusen.

De (her)inrichting van de buitenruimte bij De Spil en het overige deel van het middengebied is inmiddels als afzonderlijk deelproject opgestart met de selectie van een landschapsarchitect en uitwerken van het programma van eisen en het ontwerp. Het ontwerp met begroting en een kredietaanvraag worden u in het eerste kwartaal 2018 voorgelegd.

Voor het laatste onderdeel van het totale project in Nieuwleusen zullen wij u de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek voor het basisonderwijs medio 2018 voorleggen. Hierbij werken wij een go/nogo-voorstel uit voor het vervolg in fase 2.

Bibliotheek

In september bent u geïnformeerd over de stopzetting van de fusie van bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen met bibliotheek Ommen en bibliotheek Salland. Samen met het bestuur van bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen beraden wij ons over de toekomstige rol en positie van de bibliotheek in de gemeente Dalfsen. Het is daarom op dit moment onduidelijk hoe het financieel meerjarenbeleid er de komende jaren uit gaat zien.

Ontwikkelingen onderwijshuisvesting

Ontwikkelingen bij onderwijshuisvesting kunnen snel gaan en zijn niet altijd te voorspellen, zoals blijkt uit de opheffing van Obs. de Carrousel. Wel is en blijft het van belang op basis van een meerjarenperspectief, samen met schoolbesturen, invulling te geven aan adequate onderwijshuisvesting. Hiertoe bereiden we in 2018 een nieuw Integraal huisvestingsplan voor dat we in 2019 ter besluitvorming aan u voorleggen.

Gemeentelijke sportparken

Uitgangspunt is kwalitatief goede en aantrekkelijke sportaccommodaties tegen redelijke tarieven. Op sportparken zijn er ontwikkelingen: het hockeycomplex dat naar verwachting in onderhoud terugkomt en v.v. Hoonhorst dat een plan heeft ingediend voor het gebruik van velden op sportpark de Potkamp. We voelen de noodzaak om in een breder kader naar de sportparken te kijken en te kunnen sturen op kostendekkendheid en toekomstige vervanging. Hiertoe doen we onderzoek, waarbij we in 2018 de resultaten met u bespreken en keuzes aan u voorleggen.

Btw-heffing sport

Landelijk wordt gesproken en gekoerst op verruiming van de btw-sportvrijstelling; dit o.a. op basis van enkele uitspraken bij het Europees Hof van Justitie. Als dit wordt ingevoerd, dan heeft dit o.a. tot gevolg dat de btw op kosten en investeringen in sportaccommodaties niet meer in aftrek mogen worden gebracht. Wel zijn er geluiden dat als dit wordt doorgevoerd compensatie plaatsvindt via de algemene uitkering van het gemeentefonds en er sprake zal zijn van een overgangsmaatregel. De verwachting is dat invoering niet eerder zal plaatsvinden dan in 2019. Gelet op het bovenstaande zijn wij gestart met het in beeld brengen van de mogelijke consequenties voor de gemeente Dalfsen en willen wij in 2018 bekijken of en hoe we hier als gemeente Dalfsen mee om kunnen gaan.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

5.1 Aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV)

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wij streven ernaar dat alle leerplichtige kinderen deelnemen aan het onderwijs, de school regelmatig bezoeken en zich gezond ontwikkelen. In het verlengde hiervan willen wij bevorderen dat iedere jongere het onderwijs verlaat met een startkwalificatie. Het behalen van een startkwalificatie, een diploma op minimaal HAVO-, VWO- of MBO niveau 2, draagt bij aan kansen richting duurzaam werk en een stabiele plek in de samenleving.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim (per 1.000 leerlingen)	DUO	5 (2014)	4	3	3	3

Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)	DUO	30 (2014)	28	27	26	26
---	-----	-----------	----	----	----	----

Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	DUO	1% (2014)	0,85%	0,8%	0,75%	0,75%
---	-----	-----------	-------	------	-------	-------

Wat gaan we ervoor doen?

- Nadere vormgeving van de verdergaande samenwerking leerplicht/RMC regio IJssel-Vecht.

5.2 Kulturhus De Spil Nieuwleusen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wij streven naar een breed gedragen Kulturhusconcept in Nieuwleusen, waarin onderwijs, welzijn en sport optimaal samenwerken. Het realiseren van het Kulturhusconcept aangevuld met onderwijs en sport is voor de langere termijn van belang voor een vitale, leefbare en toekomstbestendige gemeenschap in de dorpskern Nieuwleusen.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Fase 1: Haalbaarheidsonderzoek huisvesting basisonderwijs Nieuwleusen (voorstel medio 2018).
- Fase 3: Realisatie van het kulturhus en een nieuwe sporthal De Schakel gecombineerd met het Agnieten College (oplevering gepland medio 2018).
- Fase 4: Na positieve besluitvorming over fase 3 (bouw) is na de zomervakantie de bouwfase van De Spil gestart. De oplevering van de Spil is gepland medio 2018 en de ingebruikname vindt plaats direct na de zomervakantie 2018.

5.3 Cultuurbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het cultuurbeleid draagt bij aan een veerkrachtige, onderscheidende en toekomstbestendige culturele infrastructuur. Kunst en cultuur zorgen voor een aantrekkelijke leefomgeving en zijn katalysator van vernieuwing en participatie. Het doel is om een gemeente te zijn waar inwoners graag wonen, werken en leven.

Hoe meten we dat?

In het cultuurbeleid 2017-2020 zijn prestaties opgenomen maar geen meerjarige indicatoren. De prestaties uit het beleid zijn vertaald onder het kopje 'Wat gaan we ervoor doen?'.

Wat gaan we ervoor doen?

- 17 basisscholen geven uitvoering aan het cultuureducatie programma op basis van het plan dat de school zelf in 2017 bij de gemeente ingediend heeft.
- De historische Kring Dalfsen en Nijluus'n van Vrogger komen tot een selectie van verhalen uit de gemeente met bijbehorende voorwerpen als onderdeel van het erfgoedproject 'DNA van Dalfsen'
- In Lemelerveld wordt een verbeelding gerealiseerd van een van de verhalen uit de Schatkamer.
- Er worden minimaal drie initiatieven ondersteund vanuit het innovatie budget.

5.4 Schat van Dalfsen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

In het voorjaar van 2015 zijn spectaculaire archeologische vondsten gedaan bij de voorbereiding van de nieuwe woonwijk in Oosterdalfsen. Deze vondsten zijn aanleiding voor een ambitieus programma, waarbij het zichtbaar en beleefbaar maken van de vondsten aanleiding zijn voor het programma Schat van Dalfsen. We willen de vliegende start van dit project een vervolg geven in diverse projecten, waarbij de vraag centraal staat hoe we de Schat van Dalfsen verder kunnen verankeren in Dalfsen. Binnen dit vraagstuk is het draagvlak en de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en onderwijs essentieel.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Met toeristische ondernemers wordt een inspiratiesessie georganiseerd over toeristische arrangementen die aansluiten bij de expositie met als aanleiding de Trechterbekers in het Drents Museum in 2019.

5.5 Harmonisatie peuterspeelzaalwerk en VVE-beleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Vanaf 1 januari 2018 worden peuterspeelzalen wettelijk meer gelijkgetrokken met kinderdagverblijven. Dat betekent dat er vanaf dat moment op elke groep twee gekwalificeerde beroepskrachten op een groep van 16 peuters moeten staan, waar dat nu in de reguliere (niet VVE-)groepen ook nog met een beroepskracht en een vrijwilliger is toegestaan. Daarnaast wordt de financieringssysteematiek voor ouders die (beiden) werken anders. Zij gaan net als bij de kinderopvang gebruik maken van kinderopvangtoeslag. Voor kinderen van ouders die niet (beiden) werken en voor kinderen met een VVE-indicatie, blijft de gemeente verantwoordelijk voor het aanbod. Wij willen goede voorschoolse voorzieningen voor alle peuters en een effectief en dekkend VVE-aanbod voor kinderen met een (taal)ontwikkelingsachterstand, dat voldoet aan alle wettelijke eisen.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Voor een nadere uitwerking van het VVE beleid gaan we een VVE werkplan vaststellen met uitvoerende partijen.

5.6 Bibliotheek

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We willen een toekomstbestendige bibliotheek ontwikkelen in Dalfsen waar ontmoeting, talentontwikkeling en het verkrijgen van informatie centraal staat. De bibliotheek heeft een vestiging in de vijf kernen van de gemeente en is bij voorkeur gehuisvest in een kulturhus. De bibliotheek heeft hiervoor projectplannen ontwikkeld en wij monitoren of deze plannen goed worden uitgevoerd.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal leden van de bibliotheek	Bibliotheek	8.629 (2012)	>8.629	>8.629	>8.629	>8.629

Aantal vrijwilligers	Bibliotheek	41	50	50	50	50
----------------------	-------------	----	----	----	----	----

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 wordt aan de raad een nieuwe bibliotheeknotitie voorgelegd. Onderdeel van deze notitie is een paragraaf sturen en meten waarin aan de raad nieuwe indicatoren zullen worden voorgesteld.

5.7 Bewegen en sport

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Voor jong en oud is het belangrijk dat zij kiezen voor een gezonde leefstijl en een actieve vrijetijdsbesteding. Wij willen bewegen en sporten bevorderen en van belang hierbij zijn kwalitatief goede en aantrekkelijke sportaccommodaties.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Onderzoek kostendekkendheid en toekomstige vervanging gemeentelijke sportvelden.

5.8 Recreatie en toerisme (vrijetijdseconomie)

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Recreatie en toerisme vormen belangrijke pijlers voor de economie van onze gemeente. Wij bevorderen recreatie en toerisme door het continueren van de samenwerking in Vechtdalverband om zo het A-merk "Vechtdal" zichtbaar te laten zijn. We streven daarnaast naar het aanbrengen van voorzieningen in of nabij de Vecht als gebiedsontwikkeling binnen het vervolg van het provinciale programma Ruimte voor de Vecht tot en met 2018 (o.a. vergroten natuurbeleving en inbreng in de discussie over de bevaarbaarheid van de Vecht). Acties/projecten zijn afhankelijk van prioritering binnen het programma Ruimte voor de Vecht.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	Eigen gegevens	172.000 (2012)	168.000	168.000	168.000	168.000

Aantal werkzame personen in de sector	LISA/Biro	802 (2012)	950	950	950	950
---------------------------------------	-----------	------------	-----	-----	-----	-----

Wat gaan we ervoor doen?

- We evalueren het beleidsplan recreatie en toerisme 2011-2020. Hierbij betrekken we onder andere de uitkomst van het vitaliteitsonderzoek voor verblijfsrecreatie. Dit geldt ook voor de kansen vanuit Ruimte voor de Vecht, waarbij het huidige programma nog doorloopt tot en met 2018.

5.9 Onderwijshuisvesting

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Uitgangspunt is adequate onderwijshuisvesting. We doen dit in samenwerking met schoolbesturen en houden rekening met de veranderende wet- en regelgeving op dit beleidsterrein.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicator geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen nieuw Integraal huisvestingsplan onderwijs vanaf 2019.

Deelname aan verbonden partijen

Niet van toepassing.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

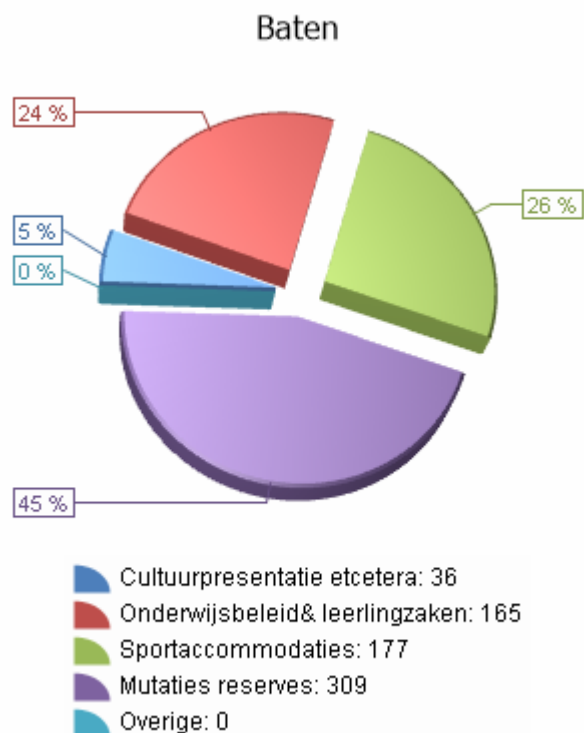
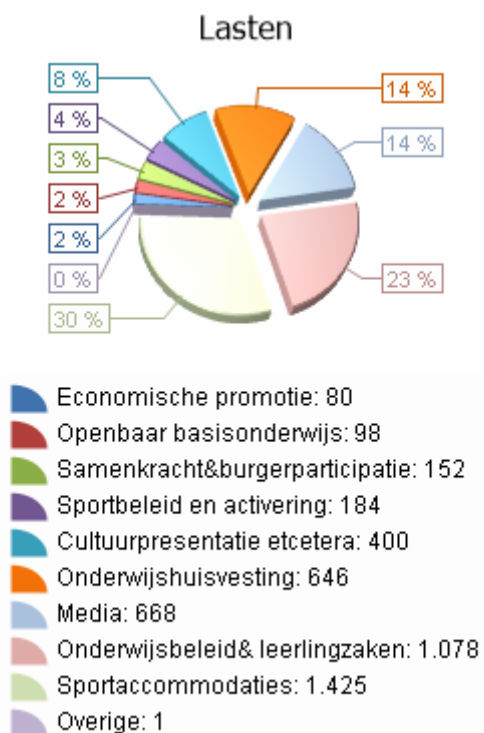
- [Meerjarenbeleidsplan VSV regio IJssel-Vecht 2017-2021](#)
- [Vechtdalkompas \(2014\)](#)
- [Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
- [Algemene subsidieverordening gemeente Dalfsen 2013 \(2013\)](#)
- [Kadernota bewegen en sport 2013 – 2016 \(2013\)](#)
- [Bibliotheeknotitie 2014-2018](#)
- [Beleidskader Wmo-Wpg 2013-2016 \(2013\)](#)
- [Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
- [Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010 –2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Nota Kampeerbeleid \(2011\)](#)
- Instructie medewerker leerplicht/RMC gemeente Dalfsen 2013
- Beleidsregels leerlingenvervoer (2015)
- [Beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs voor basisonderwijs \(2015\)](#)
- [Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs](#)
- [Integraal Huisvestingsplan 2015-2018](#)
- [Visie op sport en bewegen 2012 - 2020 \(2011\)](#)
- [Cultuurbeleid 2017-2020 gemeente Dalfsen "Schatkamer van Dalfsen - ruimte voor initiatief"](#)
- Beleidsregels voorschoolse educatie (2012)
- Beleidsregels peuterspeelzaalwerk (2012)

N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

Onderwijs en vrije tijd	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-6.113	-5.020	-4.732	-4.713	-4.716	-4.603
Baten	401	348	378	353	356	349
Saldo van lasten en baten	-5.711	-4.671	-4.354	-4.360	-4.360	-4.253
Storting in reserves	-69	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	471	368	309	464	461	371
Resultaat	-5.309	-4.303	-4.045	-3.897	-3.899	-3.882

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-5.711	0	0	0	0	0
Openbaar basisonderwijs	0	-98	-98	-98	-98	-98
Onderwijshuisvesting	0	-680	-646	-641	-642	-621
Onderwijsbeleid& leerlingzaken	0	-1.082	-913	-929	-947	-949
Economische promotie	0	-88	-80	-80	-80	-80
Sportbeleid en activering	0	-183	-184	-185	-179	-180
Sportaccommodaties	0	-1.312	-1.248	-1.241	-1.231	-1.231
Cultuurpresentatie etcetera	0	-394	-365	-365	-362	-272
Musea	0	-1	-1	-1	-1	-1
Media	0	-671	-668	-669	-670	-670
Samenkracht&bürgerparticipatie	0	-164	-152	-152	-152	-152
Saldo van lasten en baten	-5.711	-4.671	-4.354	-4.360	-4.360	-4.253
Mutaties reserves	402	368	309	464	461	371
Resultaat	-5.309	-4.303	-4.045	-3.897	-3.899	-3.882

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

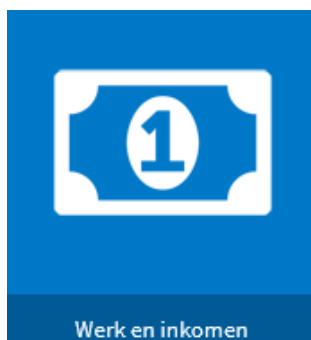
Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Openbaar basisonderwijs	-98	0	-98	-98	0	-98	0	0	0
Onderwijshuisvesting	-680	0	-680	-646	0	-646	35	0	35
Onderwijsbeleid& leerlingzaken	-1.211	129	-1.082	-1.078	165	-913	133	37	169
Economische promotie	-88	0	-88	-80	0	-80	8	0	8
Sportbeleid en activering	-192	9	-183	-184	0	-184	7	-9	-1
Sportaccommodaties	-1.486	175	-1.312	-1.425	177	-1.248	62	2	63
Cultuurpresentatie etcetera	-429	36	-394	-400	36	-365	29	0	29
Musea	-1	0	-1	-1	0	-1	0	0	0
Media	-671	0	-671	-668	0	-668	3	0	3
Samenkracht&burgerparticipatie	-164	0	-164	-152	0	-152	12	0	12
Saldo van lasten en baten	-5.020	348	-4.671	-4.732	378	-4.354	288	30	317
Mutaties reserves	0	368	368	0	309	309	0	-59	-59
Resultaat	-5.020	717	-4.303	-4.732	687	-4.045	288	-29	258

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen).

Onderwijsbeleid & leerlingzaken	€ 169.000
De financiering van het peuterspeelzaal werk (PSZ) is door het rijk aangepast. Hierdoor kan de begroting 2018 met € 82.000 verlaagd worden. Door personele mutaties op dit taakveld wordt de begroting verlaagd met € 29.000. Diverse kleine verschillen € 2.000. Onderwijsbegeleiding : dit is geen verplichting meer, budget € 56.000 kan vervallen (onderdeel van de ombuigingen).	
Sportaccommodaties	€ 63.000
Herschikking van onderhoudsbudgetten geeft in dit programma een daling voor 2018 t.o.v. 2017 weer van € 37.000. Daarnaast zijn de afschrijvingen en de loonkosten gedaald met resp. € 8.000 en € 19.000.	
Mutaties reserves	-/- € 59.000
In 2017 is eenmalig een onttrekking opgenomen voor de "Schat van Dalfsen" van € 100.000.	-/- € 100.000
Voor cultuurbeleid 2017-2020 wordt in 2018 € 15.000 minder onttrokken.	-/- € 15.000
In 2017 is een onttrekking geraamd van € 25.000 t.b.v. de doordecentralisatie onderwijshuisvesting. Deze is overigens komen te vervallen bij de 2e berap 2017.	-/- € 25.000
Met ingang van 2018 worden de afschrijvingen voor de Cichoreifabriek onttrokken ten laste van de reserve € 81.000.	€ 81.000

PROGRAMMA 6 INKOMENSONDERSTEUNING

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat bijstandsverlening, minimabeleid, schuldhulpverlening en vreemdelingen/inburgering nieuwkomers. Allen gericht op inkomensondersteuning.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Uitslag	Samenkracht en burgerparticipatie (vluchtelingen/vergunninghouders) Inkomensregelingen Maatwerkdienstverlening 18+
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Inkomensregelingen (kwijschelding gem. belastingen)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Personen met een bijstandsuitkeringen	Aantal per 1.000 inwoners	2016	CBS	14,8	41,3	26,8

Belangrijke ontwikkelingen

Bijstandsuitgaven

De verwachting is dat de bijstandsuitgaven ook in 2018 geen gelijke tred zullen houden met het rijksbudget. De instroom houdt geen gelijke tred met de uitstroom. Het uitkeringsbestand wordt gekenmerkt door een grotere afstand tot de arbeidsmarkt waardoor uitstroom later – en voor sommige groepen: mogelijk niet - wordt gerealiseerd.

Voor het tekort zal indien mogelijk een beroep op de zogenoemde vangnetuitkering worden gedaan.

Bijzondere bijstand en beschermingsbewind

De uitgaven van bijzondere bijstand voor beschermingsbewind zijn de afgelopen jaren enorm toegenomen. In 2017-2018 wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de instroom in beschermingsbewind en om de kosten ervan terug te dringen. Hierin wordt, waar mogelijk, een koppeling gemaakt met het armoedebeleid.

0-18 Iedereen doet mee!

Wij bieden de raad een nieuwe integrale regeling voor kinderen en jongeren aan, 0-18 IEDEREEN DOET MEE! Na afloop van de inspraak periode wordt deze regeling in november besluitvormend aan de raad voorgelegd. Als u instemt met de regeling wordt het budget van de huidige regeling voor kinderen (kindercadeaubon) het budget voor het jeugdsportfonds en het budget voor het jeugdcultuurfonds samengevoegd tot één budget.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

6.1 Integratie en huisvesting vergunninghouders

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wij willen vergunninghouders goed begeleiden en laten participeren, zodat we in Dalfsen prettig met elkaar kunnen samenleven en dat de vergunninghouders een bestaan kunnen opbouwen. Daarbij is zo snel mogelijke taalverwerving, een zinvolle dagbesteding en een sociaal netwerk van groot belang. Verder blijven we ons inspannen om aan de taakstelling van vergunninghouders te kunnen voldoen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Percentage vergunninghouders dat na zes maanden participeert	Eigen gegevens	Eerste meting volgt	75%	75%	75%	75%

Met participeren bedoelen we in dit kader dat iemand een baan heeft, in een participatietraject bij een werkgever zit (taal/werkstage, proefplaatsing, etc.) of vrijwilligerswerk doet.

Taakstelling en realisatie te huisvesten vergunninghouders	Eigen gegevens	80% (2016)	100%	100%	100%	100%
--	----------------	------------	------	------	------	------

Wat gaan we ervoor doen?

- (Tussentijdse) evaluatie plan van aanpak "Thuis in Dalfsen 2017-2018" en doorkijk naar 2019.

6.2 Armoedebeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Ondersteuning bieden aan mensen die in een problematische schuldsituatie zitten of dreigen te komen. Het doel is om mensen met (dreigende) problematische schulden zo snel en effectief mogelijk te helpen. De hulpverlening is ondergebracht bij verschillende organisaties.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal schuldhulptrajecten	Registraties diverse organisaties	60 (2015)	65	65	65	65

Beleidsplan "0-18 Iedereen doet mee!"						
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--

Het beleidsplan "0-18 Iedereen doet mee" wordt eind 2017 ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd. Een paragraaf sturen en meten zal onderdeel uitmaken van deze nota.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 wordt aan de raad een nieuw minimabeleid voorgelegd waarin aandacht is voor de verbinding tussen armoedebeleid/schuldhulpverlening/bijzondere bijstand en kindregelingen.

6.3 Participatiewet

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De participatiewet heeft als doel om inwoners zonder werk te begeleiden waar mogelijk naar werk. Er zijn ook inwoners die vallen onder de participatiewet die niet dit vermogen hebben. Deze inwoners begeleiden we naar een situatie waarin ze naar vermogen kunnen deelnemen aan de samenleving.

Hoe meten we dat?

Een paragraaf sturen en meten wordt onderdeel van deze nota. Daarin zullen ook de indicatoren zijn benoemd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 wordt aan uw gemeenteraad ter besluitvorming een visie voorgelegd op inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarin wordt een prognose gegeven van het profiel van de verwachte instroom in de komende jaren, de mogelijkheden tot uitstroom van deze groep en wat ervoor nodig is deze uitstroom te realiseren.
- Uitvoering geven aan de uitkomsten van het onderzoek op de mogelijkheden om grip te krijgen op de instroom in beschermingsbewind.

Deelname aan verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek. Het betreft een samenwerkingsverband met betrekking tot het voorkomen en het opsporen van fraude met de sociale zekerheidsregelingen die door de gemeenten worden uitgevoerd. De gemeente heeft hiertoe haar bevoegdheid, in het kader van opsporing en voorkomen van fraude op grond van de uit te voeren sociale zekerheidsregeling, overgedragen aan de gemeente Zwolle.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

- [Notitie schuldhulpverlening \(2013\)](#)
- Nota armoede- en minimabeleid (2014)
- Beleidsnota Participatiewet (2014)
- Afstemmingsverordening
- Plan van aanpak "Thuis in Dalfsen 2017-2018"
- Projectplan re-integratie 2017-2018 gemeente Dalfsen
- Verordening re-integratie Participatiewet, IOAW, IOAZ gemeente Dalfsen 2017
- Beleidsregels bestuurlijke boete gemeente Dalfsen 2017
- Beleidsregels bijzondere bijstand Dalfsen 2016
- 1^e wijziging Beleidsregels bijzondere bijstand Dalfsen 2016

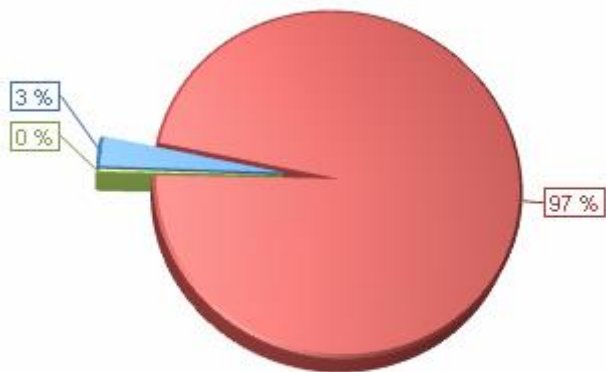
N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen.
Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

Inkomensondersteuning	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-4.674	-5.786	-5.108	-5.237	-5.242	-5.247
Baten	3.366	3.823	3.665	3.665	3.665	3.665
Saldo van lasten en baten	-1.308	-1.963	-1.443	-1.572	-1.577	-1.582
Onttrekking aan reserves	0	382	0	0	0	0
Resultaat	-1.308	-1.581	-1.443	-1.572	-1.577	-1.582

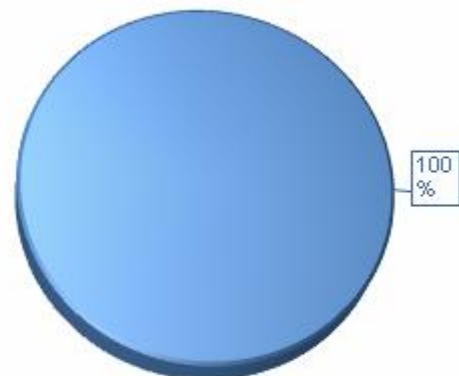
Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-1.308	0	0	0	0	0
Samenkracht&burgerparticipatie	0	-529	14	-110	-110	-110
Inkomensregelingen	0	-1.291	-1.314	-1.319	-1.324	-1.329
Maatwerkdienstverlening 18+	0	-143	-143	-143	-143	-143
Saldo van lasten en baten	-1.308	-1.963	-1.443	-1.572	-1.577	-1.582
Mutaties reserves	0	382	0	0	0	0
Resultaat	-1.308	-1.581	-1.443	-1.572	-1.577	-1.582

Lasten

- Maatwerkdienstverlening 18+: 143
- Inkomensregelingen: 4.979
- Overige: 14

Baten

- Inkomensregelingen: 3.665

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1000									
Samenkracht&burgerparticipatie	-636	107	-529	14	0	14	650	-107	543
Inkomensregelingen	-5.007	3.716	-1.291	-4.979	3.665	-1.314	27	-51	-24
Maatwerkdienstverlening 18+	-143	0	-143	-143	0	-143	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-5.786	3.823	-1.963	-5.108	3.665	-1.443	677	-158	520
Mutaties reserves	0	382	382	0	0	0	0	-382	-382
Resultaat	-5.786	4.205	-1.581	-5.108	3.665	-1.443	677	-540	138

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Samenkracht & burgerparticipatie		€ 543.000
Dit betreft de incidentele budgetten voor huisvesting (€ 340.000) en integratie van vergunninghouders (€ 203.000). De middelen voor integratie worden ontvangen bijkomst van de vergunninghouder. Uitvoering van de integratie zal deels in 2018 en 2019 plaatsvinden. Wij verwachten dat wij bij de jaarrekening 2017 een voorstel tot budgetoverheveling zullen doen.		
Mutaties reserves		-/- € 382.000
In 2017 is een bedrag van € 340.000 onttrokken aan de reserve voor de huisvesting van vergunninghouders.	-/- € 340.000	
Daarnaast is er op basis van de decembercirculaire 2016 een bedrag ontvangen van € 42.000 i.v.m. de verhoogde asielinstroom, die in 2017 beschikbaar is gesteld. Daardoor was er in 2017 sprake van een onttrekking aan de reserve van € 42.000.	-/- € 42.000	

PROGRAMMA 7 SOCIAAL DOMEIN

Omschrijving van het programma

Het programma omvat het sociale domein. Wat wetgeving betreft wordt met name gedoeld op de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet. Ook het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk zijn onderdeel van dit programma.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Uitslag	Samenkracht en burgerparticipatie (o.a. eerstelijnsloket WMO en jeugd) Wijkteams (sociale kernteams) Begeleidende participatie (dagbesteding) Maatwerkvoorzieningen (WMO) Maatwerkdienstverlening 18+ Maatwerkdienstverlening 18- Geëscaleerde zorg 18+ Geëscaleerde zorg 18- Volksgezondheid (CJG)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds Begeleidende participatie (S.D.W.) Arbeidsparticipatie (reintegratie)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Aantal per 10.000 inwoners	2016	CBS	N.b.	54	56
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	2016	CBS	69	65,8	66,5
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2015	Verwey Jonker Instituut	0,87	1,52	1,22
Aantal re-integratie voorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners (15 t/m 65 jaar)	2016	CBS	4	25,5	22,9
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	CBS	8,8	10,7	10,4
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	CBS	0,6	1,2	1,1
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2016	CBS	N.b.	0,5	0,4
Banen	Aantal per 1.000 inwoners (15 - 64 jaar)	2016	LISA	639,6	744	667
Jongeren met delict voor rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2015	Verwey Jonker Instituut	0,33	1,45	1,07
Kinderen in armoede	% kinderen tot 18 jaar	2015	Verwey Jonker Instituut	1,94	6,58	4,32

Belangrijke ontwikkelingen

Financiering drie landelijke instellingen

In het voorjaar 2017 is door de VNG en het rijk besloten om de financiering en contractering van de drie landelijke instellingen (Sensoor, AKJ en Kindertelefoon) niet aan de individuele gemeenten over te laten. Die vraag is wel gesteld aan alle gemeenten, maar lang niet elke gemeente heeft hier mee ingestemd voor de einddatum van 1 juni 2017. Hierop is besloten om deze drie instellingen alsnog landelijk te blijven financieren.

Transformatie notitie sociaal domein

In december 2017 wordt aan de raad de start- en kadernotitie transformatie sociaal domein voorgelegd. Het betreft de kaders en werkwijze om te komen tot een uitvoeringsnotitie transformatie. In aanloop naar de besluitvorming over de start- en kadernotitie transformatie is er in oktober 2017 een informerende sessie voor de raad georganiseerd.

Veilig Thuis IJsselland

Veilig Thuis IJsselland is in 2015 gestart als samenwerkingsorganisatie van uit de stichting Kadera en Jeugdbescherming Overijssel. De afgelopen jaren is veel tijd en energie gestoken in de ontwikkeling naar een goed functionerende zelfstandige organisatie (stichting), waarbij samenwerking met andere organisaties en gemeenten goed verloopt en geen sprake meer is van (onverantwoorde) wachttijden. Naast de doorontwikkeling van de organisatie op deze punten zal de zelfstandige stichting Veilig Thuis IJsselland in 2018 een intensief traject doorlopen worden om het ISO kwaliteitscertificaat per 1 januari 2019 te verkrijgen. Tevens zal de voorbereiding op aanscherping van de Wet Meldcode, per 1 januari 2019 extra inzet van Veilig Thuis vragen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

7.1 Van Transitie naar Transformatie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Op 1 januari 2015 zijn de taken van de rijksoverheid op het gebied van WMO, jeugdzorg en de Participatiewet overgedragen aan de gemeenten. De overdracht van deze taken wordt ook wel de transitie genoemd. Vanwege de grote veranderingen die met de decentralisatie opdracht (oftewel de transitie) gepaard gingen, heeft onder andere de gemeente Dalfsen de keuze gemaakt om waar mogelijk zorg en ondersteuning te continueren op het niveau van 2014. Dit vanuit het idee dat de inwoners niets hoefden te merken van de veranderingen bij de overheid. Maar hiermee is nog geen sprake van transformatie, de oorspronkelijke gedachte en opdracht achter de decentralisaties: de aanname dat gemeenten dichter bij cliënten en de gemeenschap staan en hierdoor beter kunnen sturen op preventie, ondersteuning, maatwerk oplossingen en vrijwillige inzet vanuit de samenleving. Binnen de gedachte van de transformatie geven regels richting, maar kan een andere oplossing (die niet binnen regels past) soms beter passend zijn. Er is ruimte voor nieuwe, passende, creatieve en doelgerichte oplossingen. Dit alles met als doel om, waar mogelijk, preventief of vroegtijdig te zoeken naar een passende oplossing zodat duurdere of langere ondersteuning en/of zorg voorkomen kan worden.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicatoren geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- In 2018 wordt het maatwerkbudget voortgezet. De raad informeren wij over het verloop van dit budget via de halfjaarrapportage sociaal domein.
- In 2018 ontvangt de raad een kadernota met daarin de uitgangspunten voor de realisatie van de transformatie ambitie.

7.2 WMO en jeugd

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Zie hiervoor 7.1.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Cliëntervaring met betrekking tot kwaliteit van geleverde ondersteuning	Cliëntervaringsonderzoeken Wmo (% cliënten dat de kwaliteit van de ondersteuning als goed ervaart)	84%	85%	86%	86%	86%

Jaarlijks komen minimaal 3 nieuwe initiatieven tot stand die bijdragen aan de transformatie opgave jeugdzorg	Subsidieboek	-	3	-	-	-
--	--------------	---	---	---	---	---

De streefwaarden voor 2019 t/m 2021 zijn nog niet geformuleerd i.v.m. vaststelling van een nieuw kader rondom transformatie sociaal domein.

Wat gaan we ervoor doen?

- Implementeren van het nieuwe inkoopmodel jeugdzorg.
- Ontwikkelen van een nieuw inkoopmodel Wmo passend bij de uitgangspunten van de transformatie.
- In 2018 ontvangt de raad een visie op wonen zorg.

7.3 Participatie

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De participatiewet heeft als doel om inwoners zonder werk te begeleiden waar mogelijk naar werk. Er zijn ook inwoners die vallen onder de participatiewet die niet dit vermogen hebben. Deze inwoners begeleiden we naar een situatie waarin ze naar vermogen kunnen deelnemen aan de samenleving. Prestatie zoals geformuleerd in programma 6 (6.3), betreffende een visie op inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, heeft raakvlakken met dit programma.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal garantiebanen	Eigen gegevens	12 (September 2017)	15	20	25	30

Het UWV is verantwoordelijk voor de registratie van de garantiebanen. Het UWV kan het aantal garantiebanen niet uitsplitsen per gemeente. Wij kunnen alleen bijhouden welke garantiebanen door de gemeente zelf zijn gerealiseerd bij werkgevers.

Detachering aantal personen via SDW	Administratie SDW	9 (September 2017)	20	20	20	20
-------------------------------------	-------------------	-----------------------	----	----	----	----

Wat gaan we ervoor doen?

- De gemeente Dalfsen gaat in 2018 een taalmeter invoeren om de laaggeletterdheid te herkennen en door te verwijzen naar een taalpunt.
- Re-integratie vanuit de Participatiewet vindt onder andere plaats via de Stichting Dalfsen Werkt (SDW). In 2017 is naar aanleiding van de evaluatie besloten om een visie en ambitie te (her)formuleren. Na vaststelling wordt in 2018 verder uitvoering aan de visie gegeven.
- In 2018 maken we afspraken met werkgevers over de doorstroom van kandidaten uit de Participatiewet.
- In 2018 werken we verder aan de doorontwikkeling van Road2Work.
- In 2018 werken we –met het regionaal werkbedrijf en de subregio van de Arbeidsmarktregio Zwolle- verder aan de verbetering van de werkgeversbenadering en het verkrijgen van meer inzicht in de verschillende profielen van de werkzoekenden.

7.4 Toekomstgericht welzijnsbeleid 2017-2020, en jeugd- en jongerenwerk

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Binnen het toekomstgericht welzijnsbeleid dat in 2017 is gestart willen we breed inzetten op preventie, vroegsignalering en goede innovatieve oplossingen. In 2018 zien we de eerste resultaten vanuit de subsidieregelingen “innovatieve preventie projecten” en “maatschappelijke duurzaamheid”. Daarnaast starten nieuwe subsidierondes. Dit alles met als doel dat het fijn wonen (en werken) is in de gemeente Dalfsen, maar ook om duurdere zorgkosten waar mogelijk te voorkomen. De maatschappelijke effecten die we willen bereiken met het welzijnswerk zijn;

1. Bijdrage van het welzijnswerk aan het bevorderen en welbevinden van kwetsbare inwoners.
2. Bijdrage van het welzijnswerk in de vroegtijdige signalering van mogelijke ondersteuningsbehoefte.
3. Bijdrage van het welzijnswerk in het vergroten van de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners.
4. De bijdrage van het welzijnswerk in het stimuleren en faciliteren van burgerkracht en het verbinden van partijen.

Hoe meten we dat?

We gebruiken de GGD gezondheidsmonitor (1x per 4 jaar uitgevoerd) en het Belevingsonderzoek Wmo (1x per 2 jaar uitgevoerd). Daarnaast vinden gesprekken plaats met het welzijnswerk over de voortgang van hun opdracht. Dit alles om te monitoren of het welzijnswerk en de uitvoering van de opdracht bijdraagt aan het behalen van de vastgestelde maatschappelijke effecten. In 2018 worden beide onderzoeken niet uitgevoerd. Via de halfjaar rapportage sociaal domein wordt uw raad op de hoogte gehouden van de inhoudelijke voortgang.

Wat gaan we ervoor doen?

- De raad ontvangt in 2018 een evaluatie van de subsidieregelingen innovatieve preventieprojecten en maatschappelijke duurzaamheid.
- In 2018 wordt de welzijnskoepel gerealiseerd, een fusie tussen de drie huidige welzijnspartijen SMON Welzijn, SWOL en Landstede Welzijn.

7.5 Gezondheidsbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het gezondheidsbeleid draagt bij aan een sterk sociaal domein waarbij er een accent is op de inzet van preventieve maatregelen. Het gezondheidsbeleid draagt bij aan een gemeente waar inwoners gezond, weerbaar en veerkrachtig zijn en goed weten om te gaan met voor- en tegenspoed.

Hoe meten we dat?

Geen meerjarige indicatoren geformuleerd.

Wat gaan we ervoor doen?

- Er worden 2 pilots uitgevoerd die passen bij de uitkomsten van het buurtwerk Nederland onderzoek.
- In 2018 wordt een gezondheidsmanifestatie uitgevoerd voor inwoners en aanbieders binnen de gemeente Dalfsen.

Deelname aan verbonden partijen

GGD IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst) IJsselland. De GGD bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid. GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten en de zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen.

Bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland

De gemeente Dalfsen neemt tevens deel aan de bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland. De regeling is getroffen ter ondersteuning en uitvoering van de taken van de colleges in het kader van de Jeugdwet, in het bijzonder de inkoop van diensten in het kader van specialistische jeugdzorg. De uitvoeringsorganisatie fungeert als inkoop- en betalingsorganisatie van de deelnemende gemeenten. In opdracht van de gezamenlijke gemeenten wordt op dit moment de organisatorische inrichting van de regionale samenwerking inclusief de governance structuur onderzocht. Het doel hiervan is om de regionale samenwerking, die de afgelopen jaren deels al werkende wijs is ontstaan, zowel qua beheer als ten aanzien van effectiviteit en efficiëntie goed in te richten, ter ondersteuning van de lokale uitvoering van de Jeugdwet taken. De bevindingen en de besluitvorming die de komende maanden plaatsvindt kunnen eventueel ook gevolgen hebben voor de vorm, taken en organisatie van de BVO.

Stichting Dalfsen Werkt

Ons doel met de stichting is het tot stand brengen en in stand houden van de werkvoorziening voor Dalfsenaren met een arbeidsbeperking. Daarnaast zetten wij de stichting in als re-integratie instrument voor onze inwoners die aangewezen zijn op inkomensondersteuning.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

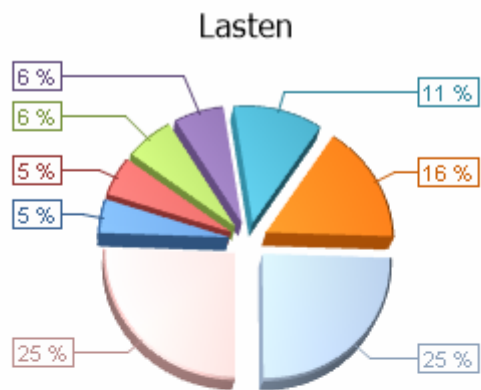
- [Algemene subsidieverordening gemeente Dalfsen 2013](#)
- [Contourennota toekomst sociaal domein "Meedoen en Verbinden"](#)
- [Uitvoeringsnotitie 'Jeugd en Jongerenwerk' \(2013\)](#)
- ['Met elkaar, voor elkaar'. Beleidskader Wmo en Wpg 2013-2016 \(2013\)](#)
- [Beleidsnota welzijnsbeleid 2017 - 2020 \(2016\)](#)
- [Beleidsnota mantelzorg en vrijwilligers](#)
- [Preventief gezondheidsbeleid 2017](#)

N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

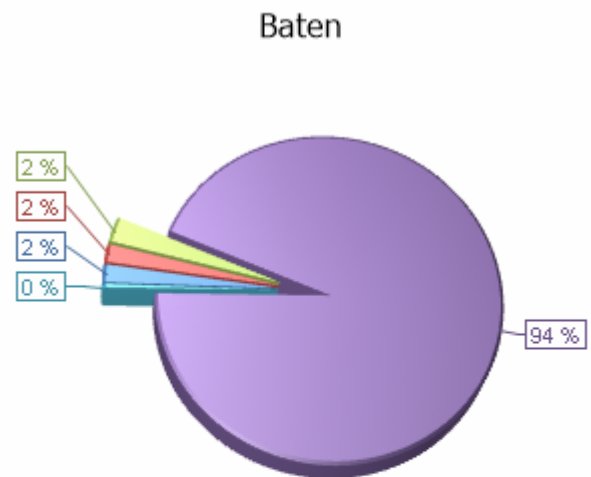
Wat mag het kosten?

Sociaal domein	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-18.107	-18.163	-17.845	-17.362	-17.288	-17.254
Baten	12.182	11.515	11.259	11.078	10.959	10.904
Saldo van lasten en baten	-5.926	-6.648	-6.586	-6.285	-6.329	-6.350
Onttrekking aan reserves	93	334	284	0	0	0
Resultaat	-5.833	-6.314	-6.302	-6.285	-6.329	-6.350

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-5.926	0	0	0	0	0
Samenkracht&burgerparticipatie	0	-1.882	-2.050	-2.004	-2.005	-2.006
Wijkteams	0	-1.235	-1.132	-1.139	-1.147	-1.155
Begeleidende participatie	0	-4.693	-4.465	-4.297	-4.149	-4.151
Arbeidsparticipatie	0	-602	-748	-651	-655	-658
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	-770	-779	-824	-824	-824
Ov uitkeringen gemeentefonds	0	10.919	10.817	10.636	10.517	10.462
Maatwerkdienstverlening 18+	0	-2.432	-2.625	-2.627	-2.629	-2.631
Maatwerkdienstverlening 18-	0	-4.864	-4.470	-4.437	-4.497	-4.446
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
Volksgesondheid	0	-1.088	-1.135	-941	-941	-941
Saldo van lasten en baten	-5.926	-6.648	-6.586	-6.285	-6.329	-6.350
Mutaties reserves	93	334	284	0	0	0
Resultaat	-5.833	-6.314	-6.302	-6.285	-6.329	-6.350

- Maatwerkvoorzieningen (WMO): 805
- Arbeidsparticipatie: 948
- Wijkteams: 1.132
- Volksgesondheid: 1.151
- Samenkracht&burgerparticipatie: 2.050
- Maatwerkdienstverlening 18+: 2.825
- Begeleidende participatie: 4.465
- Maatwerkdienstverlening 18-: 4.470

- Arbeidsparticipatie: 200
- Maatwerkdienstverlening 18+: 200
- Mutaties reserves: 284
- Ov uitkeringen gemeentefonds: 10.817
- Overige: 42

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1000									
Samenkracht&burgerparticipatie	-1.882	0	-1.882	-2.050	0	-2.050	-167	0	-167
Wijkteams	-1.235	0	-1.235	-1.132	0	-1.132	103	0	103
Begeleidende participatie	-4.790	97	-4.693	-4.465	0	-4.465	325	-97	229
Arbeidsparticipatie	-802	200	-602	-948	200	-748	-146	0	-146
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-796	26	-770	-805	26	-779	-9	0	-9
Ov uitkeringen gemeentefonds	0	10.919	10.919	0	10.817	10.817	0	-102	-102
Maatwerkdienstverlening 18+	-2.689	257	-2.432	-2.825	200	-2.625	-136	-57	-193
Maatwerkdienstverlening 18-	-4.864	0	-4.864	-4.470	0	-4.470	394	0	394
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	-1.104	16	-1.088	-1.151	16	-1.135	-47	0	-47
Saldo van lasten en baten	-18.163	11.515	-6.648	-17.845	11.259	-6.586	318	-256	62
Mutaties reserves	0	334	334	0	284	284	0	-50	-50
Resultaat	-18.163	11.849	-6.314	-17.845	11.543	-6.302	318	-306	12

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Algemeen

De gemeenten zijn met ingang van 2015 verantwoordelijk voor het Sociaal Domein. De nieuwe structuur voor de taakvelden in programma 7 is in 2017 ingericht met de komst van het nieuwe BBV. Het college heeft de bevoegdheid, vanuit het BBV om binnen het programma middelen te her-alloceren. Gedurende het jaar 2017 zijn op basis van deze bevoegdheid mutaties op de budgetten doorgevoerd. Deze wijzigingen zijn onder de noemer her-allocatie in de onderstaande tabel opgenomen.

Samenkracht & burgerparticipatie		-/- € 167.000
In 2017 is eenmalig geld beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van de welzijnsstichting € 50.000.	€ 50.000	
Daarnaast is in 2018 € 213.000 toegevoegd aan dit taakveld in het kader van de her-allocatie.	-/- € 213.000	
Overige kleine verschillen.	-/- € 4.000	
Wijkteams		€ 103.000
Er is sprake van een daling van € 95.000 op loonkosten. Een aantal functies (bijvoorbeeld <u>onafhankelijke</u> cliëntondersteuning) moet in verband met de onafhankelijkheid extern ingekocht worden.	€ 95.000	
Verder is een bedrag van € 17.000 toegevoegd in het kader van de her-allocatie.	-/- € 17.000	
Een budget van € 25.000 voor SKT-teams is ivm taakstelling komen te vervallen	€ 25.000	
Begeleidende participatie		€ 229.000
In verband met de afbouw van de WSW, dalen de uitgaven voor WSW-personeel met € 190.000. Loonkosten begeleiding WSW door de buitendienst zijn in 2017 op dit taakveld begroot en in 2018 in programma 8. Het restant betreft overige kleine verschillen.		
Arbeidsparticipatie		-/- € 146.000
De incidentele middelen voor re-integratie vergunninghouders stijgen met € 30.000.	€ 30.000	
Daarnaast is in 2017 de personele formatie uitgebreid met € 131.000.	€ 131.000	
In het kader van de her-allocatie is het budget met € 15.000 verlaagd.	-/- € 15.000	
Ov uitkeringen gemeentefonds		-/- € 102.000
De integratie uitkering Sociaal Domein neemt af met € 102.000.		
Maatwerkdienstverlening 18+		-/- € 193.000
De in 2017 opgenomen vergoeding voor uitgeleend personeel vervalt, € 57.000.	€ 57.000	
Er heeft een verschuiving plaatsgevonden (voor het aanpassen van de tarieven van de WMO) van € 250.000 vanuit maatwerkdienstverlening 18-.	-/- € 250.000	
Maatwerkdienstverlening 18-		€ 394.000
Aanpassing van de bijdrage van het rijk in de septembercirculaire 2016 resulteert bij dit taakveld tot een afname van het budget met € 97.000.	€ 97.000	
Daarnaast is op dit taakveld een stelpost opgenomen voor nog niet toegewezen middelen. Deze stelpost neemt door de diverse verschuivingen af met € 297.000 (o.a. door aanpassen tarieven WMO)	€ 297.000	
Mutaties reserves		-/- € 50.000
De lagere voorgenomen onttrekking aan de reserve wordt veroorzaakt door een incidentele onttrekking aan de reserve in 2017 m.b.t. de ontwikkeling welzijnsstichting.	-/- € 50.000	

PROGRAMMA 8 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Lasten

Omschrijving van het programma

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van duurzaamheid, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Agricola	Riolering (lasten) Afval (lasten) Milieubeheer (incl. duurzaamheid) Begraafplaatsen en crematoria (lasten)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Riolering (baten) Riolering (water-/klimaatbeleid en waterschap) Afval (baten) Begraafplaatsen en crematoria (baten)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2015	CBS	74 kg	200 kg	176 kg
Hernieuwbare elektriciteit	%	2015	Klimaatmonitor Rijkswaterstaat	32,5 %	11,8 %	N.b.

Belangrijke ontwikkelingen

Omgevingsdienst IJsselland

De Regionale Uitvoeringsdienst gaat per 1 januari 2018 over in de Omgevingsdienst IJsselland. Enkele medewerkers gaan dan ook over van Dalfsen naar de Omgevingsdienst. Via de paragraaf verbonden partijen krijgt de raad inzicht in de voortgang van deze nieuwe gemeenschappelijke regeling. Verder ontvangt de gemeente van de Omgevingsdienst jaarlijks een kaderbrief, begroting en jaarrekening. Deze wordt conform onze kadernota verbonden partijen behandeld.

Duurzaamheid

In april jl. is het Beleidsplan duurzaamheid 2018-2025 vastgesteld. De uitvoering hiervan wordt vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2018-2021 dat in oktober door de raad is behandeld. De komende jaren krijgt de raad via de Dalfser Duurzaamheidsindex een terugkoppeling van de voortgang van dit nieuwe duurzaamheidsbeleid.

Klimaatadaptatie

Voor 2020 moet er een beleidskader voor klimaatadaptatie zijn vastgesteld. Daarbij is aandacht voor hoe de gemeente om wil gaan met het veranderende klimaat en de gevolgen daarvan op het gebied van met name wateroverlast en hittestress.

Een belangrijk deel van klimaatadaptatie is het zodanig inrichten van de openbare ruimte dat de kans op wateroverlast wordt beperkt. Dit sluit aan bij de gemeentelijke zorgplicht bij de overlast van hemelwater, een van de gemeentelijke watertaken. Extra uitgaven als gevolg van nieuw beleid kunnen daarom naar verwachting voor een groot deel ten laste van de rioolheffing worden gebracht.

Afval/treasury

Naar aanleiding van de BBV-wijzigingen met ingang van 2017 zijn er verschuivingen geweest op het gebied van ontvangen, te betalen en toegerekende rente. Per abuis is verzuimd de ontvangen rente van de achtergestelde lening van ROVA, die binnen het taakveld afval geraamd werd, te ramen binnen het taakveld treasury. Met deze wijziging wordt dit hersteld. Dit betekent een voordeel voor de exploitatie in programma 1 en een nadeel op het taakveld afval. Het nadeel op afval resulteert in een hogere onttrekking aan de voorziening. Derhalve voor programma 8 budgetneutraal.

Afvalverwerking

Op begrotingsbasis wordt er de komende jaren (2018-2021) jaarlijks gemiddeld € 380.000 onttrokken aan de voorziening afval (op basis van 11.000 aansluitingen is dit een bedrag van afgerond € 35 per aansluiting).

Ook spelen er landelijk nog een aantal ontwikkelingen op het gebied van verpakkingen. Naast een vergoedingendiscussie ontstaan extra kosten door een landelijk tekort aan verwerkingscapaciteit van verpakkingen. De verwachting is dat hierdoor een tekort ontstaat van € 5 tot € 7 per aansluiting (uitgegaan wordt van een totaal tekort van € 40 per aansluiting).

Mede als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen is, eerder dan verwacht, de stand van de voorziening eind 2018 negatief. Dit is op grond van de BBV niet toegestaan. Wij zullen u hierover separaat adviseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

8.1 Afvalbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Het doel is 90% hergebruik van grondstoffen en 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2020.

Het doel is een hoger cijfer voor netheid in de gemeente (van 7 naar 8).

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Hergebruik % afval	jaarcijfers ROVA	76% (2014)	80%	85%	90%	90%

Kg restafval per inwoner	ROVA	200 kg (2012)	60 kg	50 kg	30 kg	30 kg
--------------------------	------	------------------	-------	-------	-------	-------

Zwerfafval cijfer netheid	2-jaarlijkse enquête	7,1 (2015)	-	8,0	-	8,0
---------------------------	-------------------------	------------	---	-----	---	-----

Wat gaan we ervoor doen?

Geen nieuwe prestaties

8.2 Duurzaamheidsbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

De missie vanuit het nieuwe beleidsplan duurzaamheid is: 'Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar'. Hier horen twee ambities bij: 'Energie in balans' en 'Koplopergemeente'. 'Energie in balans' gaat over het evenwicht tussen energiebesparing enerzijds en duurzaam opgewekte energie anderzijds. Energieneutraliteit is het streven, waar mogelijk in 2025. 'Koplopergemeente' houdt in dat we in Dalfsen projecten willen doen die specifiek hier goed werken. Uitgaan van eigen kracht dus.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Energieneutraliteit: Cijfers energieverbruik	Klimaatmonitor (1x p/j)	2018	-	-	-	-

Energieneutraliteit: Hoeveelheid opgewekte duurzame energie	Klimaatmonitor (1x p/j)	2018	-	-	-	-
---	----------------------------	------	---	---	---	---

Energieneutraliteit: Verhouding duurzame dienstkilometers tov overige dienstkilometers	Klimaatmonitor (1x p/j)	Eind 2017	-	-	-	-
--	----------------------------	-----------	---	---	---	---

Koploperschap: Positie op de ranglijst van de gemeenten	Klimaatmonitor (1x p/j)	2018	-	-	-	-
---	----------------------------	------	---	---	---	---

In de rapportage duurzaamheid zullen wij vanaf 2018 een jaarlijkse stand van zaken geven met de Dalfser duurzaamheidsindex. In de rapportage duurzaamheid wordt ingezoomd op de inspanningen op projectniveau.

Wat gaan we ervoor doen?

- In oktober 2017 is op basis van het nieuwe duurzaamheidsbeleid het uitvoeringsplan aan uw raad voorgelegd. Op basis van de hierin opgenomen prestaties zal in 2018 aan de raad worden gerapporteerd.

Deelname aan verbonden partijen

Omgevingsdienst IJsselland

In april 2016 is de Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (wet VTH) in werking getreden. Daarin is bepaald dat Omgevingsdiensten aan bepaalde kaders moeten voldoen als het gaat om het takenpakket, de kwaliteit en juridische vorm. Om deze reden zal met ingang van 2018 de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJsselland van start gaan. Hoewel de officiële start op 1 januari 2018 zal zijn, heeft de organisatie in 2016 reeds juridische status gekregen.

De Omgevingsdienst IJsselland behartigt de individuele en gezamenlijke belangen van de deelnemers op het gebied van de fysieke leefomgeving en ziet op de vergunningverlening, het toezicht op de naleving en de handhaving van de voorschriften zoals opgenomen in de relevante regelgeving.

ROVA

De ROVA heeft tot doel het bevorderen en/of het (doen) realiseren van integraal afvalketenbeheer en het leveren van kwalitatief hoogwaardige dienstverlening op het terrein van de verwijdering van afvalstoffen, waaronder begrepen beleidsondersteuning en collectieve aanbestedingen ten behoeve van de deelnemende overheden. Ook is de vennootschap werkzaam op het gebied van inzameling, bewerking en verwerking van afvalstoffen, de reiniging en de gladheidbestrijding, alsmede op het gebied van direct of indirect daarmee verband houdende milieuvelden, in de ruimste zin van het woord.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

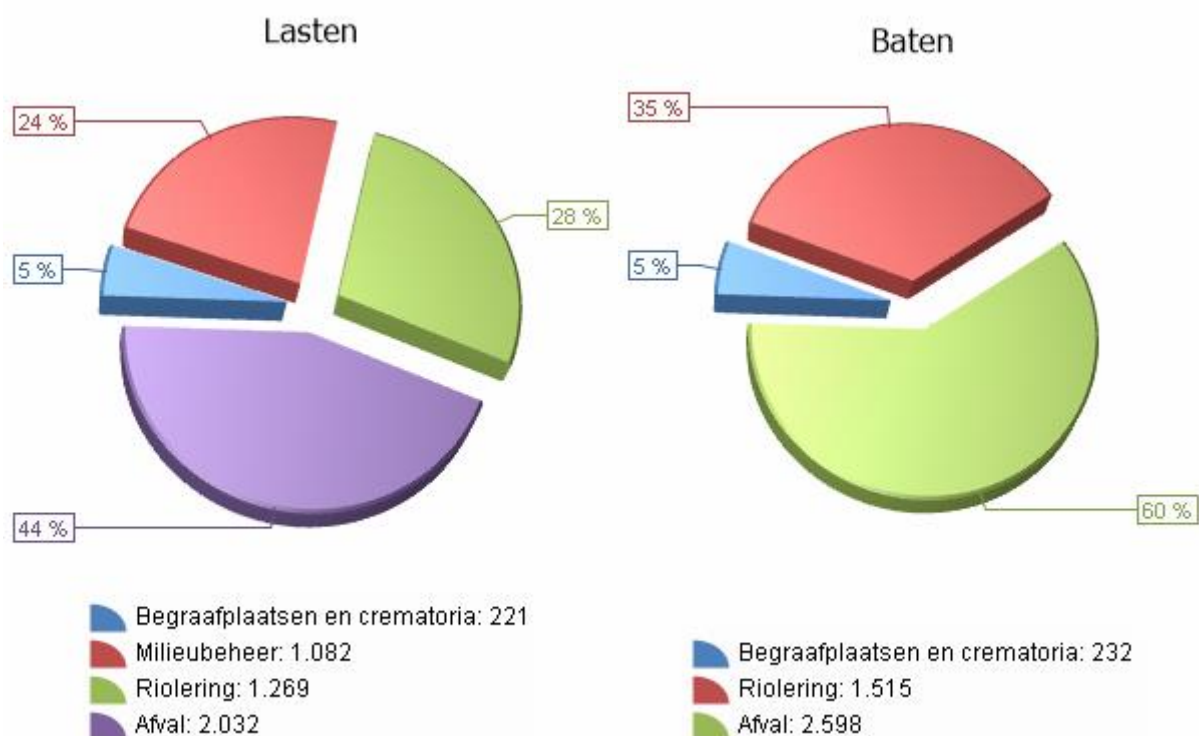
- [Nota Omgekeerd inzamelen 1e en 2e fase \(2014\)](#)
- [Beleidsplan duurzaamheid 2018-2025](#)
- [Grondwaterbeleidsplan \(2013\)](#)
- Programma uitvoering VTH-taken 2017 (2016)
- [Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving \(2017\)](#)
- [Verordening afvoer hemel- en grondwater \(2011\)](#)
- [Beleidsplan vergunningverlening, toezicht en handhaving 2017-2021](#)
- [Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2012-2015 \(2011\)](#)

N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

Duurzaamheid en milieu	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-5.073	-4.504	-4.605	-4.785	-4.698	-4.596
Baten	4.368	4.485	4.344	4.572	4.544	4.556
Saldo van lasten en baten	-706	-19	-260	-213	-154	-39
Onttrekking aan reserves	202	300	0	0	0	0
Resultaat	-504	281	-260	-213	-154	-39

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	-706	0	0	0	0	0
Riolering	0	173	245	275	315	336
Afval	0	597	566	565	558	558
Milieubeheer	0	-803	-1.082	-1.066	-1.043	-950
Begraafplaatsen en crematoria	0	14	11	13	16	17
Saldo van lasten en baten	-706	-19	-260	-213	-154	-39
Mutaties reserves	202	300	0	0	0	0
Resultaat	-504	281	-260	-213	-154	-39

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Riolering	-1.341	1.514	173	-1.269	1.515	245	72	0	72
Afval	-2.144	2.741	597	-2.032	2.598	566	112	-143	-31
Milieubeheer	-803	0	-803	-1.082	0	-1.082	-279	0	-279
Begraafplaatsen en crematoria	-216	229	14	-221	232	11	-5	2	-3
Saldo van lasten en baten	-4.504	4.485	-19	-4.605	4.344	-260	-101	-140	-241
Mutaties reserves	0	300	300	0	0	0	0	-300	-300
Resultaat	-4.504	4.785	281	-4.605	4.344	-260	-101	-440	-541

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Riolering		€ 72.000
Door extra toerekening van B.T.W. in het kader van de taakstelling wijzigt de onttrekking aan de voorziening riolering met € 70.000. Overige verschillen € 2.000		
Milieubeheer		-/- € 279.000
In 2017 is het nieuwe Duurzaamheidsbeleid vastgesteld. De financiële gevolgen zijn voor onderstaande bedragen verwerkt in de begroting. In het kader van de taakstelling wordt voorgesteld € 100.000 minder beschikbaar te stellen dan in het Duurzaamheidsbeleid is aangevraagd. In 2018 is er een raming voor Duurzaamheid (€ 173.000 structureel + € 65.000 incidenteel voor advieskosten en subsidie). Voor de vorming van de Omgevingsdienst zijn er extra kosten: - bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling € 519.000; - vermindering loonkosten in verband met de overgang naar de omgevingsdienst van € 85.000; - vermindering bijdrage gemeente i.v.m. overgang naar de omgevingsdienst van € 83.000. Per saldo hogere lasten t.o.v. 2017 In 2017 is er nog een raming van de verrekening van de reserve van € 300.000 die in 2018 niet meer voorkomt. Tot slot lagere overige kosten	-/- € 238.000 -/- € 351.000 € 300.000 € 10.000	
Mutaties reserves		-/- € 300.000
Dit betreft de raming in 2017 van de onttrekking aan reserve milieu ten behoeve van Klimaat en Duurzaamheid.		

PROGRAMMA 9 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Lasten

Omschrijving van het programma

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Hiermee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en leefbaarheid zijn belangrijke uitgangspunten. Wij betrekken en stimuleren maatschappelijke partners bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid.

Portefeuillehouders en taakvelden van dit programma

Portefeuillehouder	Taakveld
Portefeuillehouder Agricola	Cultureel erfgoed Openbaar groen en (openlucht) recreatie Ruimtelijke ordening (incl. externe veiligheid) Wonen en bouwen (o.a. volkshuisvesting en handhaving)
Portefeuillehouder Van Leeuwen	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) Wonen en bouwen (baten bouw- en omgevingsvergunningen)
Portefeuillehouder Uitslag	Ruimtelijke ordening (Gebiedsbeleid: Ruimte voor de Vecht)

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Gemeentelijke Woonlasten éénpersoons-huishoudens	In Euro's	2017	COELO*	586	644	654
COELO: Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden						
Gemeentelijke Woonlasten meerpersoons-huishoudens	In Euro's	2017	COELO	647	723	737
Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	2016	CBS	252	209	220
Nieuwbouw woningen	Aantal per 1.000 woningen	2014	ABF - Systeem Woningvoorraad	7,3	6	5,5
Demografische druk	%	2017	CBS	80 %	69 %	76,6 %

Belangrijke ontwikkelingen

Bestemmingsplannen

In juni 2017 is het Chw bestemmingsplan Kernen gemeente Dalfsen 2016 vastgesteld. Met het vaststellen van dit bestemmingsplan is er een actueel plan dat aansluit op de bestaande wetgeving, (maatschappelijke) ontwikkelingen en nieuwe inzichten ten aanzien van planmethodiek en bestemmingsplanregeling. Belangrijk onderdeel van dit bestemmingsplan is het duurzaamheidsbeleid. Het beleid zoals verwoord in de kadernota duurzaamheid is onderdeel van dit bestemmingsplan. Ook is als bijlage de notitie experiment duurzaamheid bestemmingsplan kernen Dalfsen opgenomen waarin op concrete wijze is aangegeven welke nieuwe duurzaamheidsmaatregelen/regels zijn opgenomen en waar onderzoek naar gedaan zal worden. Hiermee is dit plan een actueel instrument voor de komende jaren.

Invoering Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet wordt uitgesteld. Minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu gaf in een interview met Binnenlands Bestuur aan de invoering van de wet definitief uit te stellen wegens benodigde complexe juridische aanpassingen. De einddatum van de transitie in 2024 blijft wel staan. Het is nog niet duidelijk op welke termijn de Omgevingswet wel zal worden ingevoerd. Dalfsen gebruikt de extra tijd tot de invoering om het Programmaplan Implementatie Omgevingswet beter uit te werken. Het Programmaplan zal in mei 2018 aan de raad ter besluitvorming worden voorgelegd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

9.1 Ruimtelijke ontwikkelingen

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

We streven naar een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling op onder andere het gebied van wonen, werken, recreatie, verkeer, landgoederen, archeologie, externe veiligheid en milieu. Duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid zijn hierbij uitgangspunt. Belangrijk is de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, aansluitend bij de doelen beschreven in de Omgevingswet. In onze ruimtelijke plannen houden we daarom rekening met voldoende flexibiliteit zodat beter kan worden ingespeeld op actuele marktontwikkelingen en maatschappelijke behoeften.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen	Eigen gegevens	100%	100%	0%	0%	0%

Per 2019 zijn alle bestemmingsplannen van rechtswege het omgevingsplan.

Twee actuele Structuurvisies voor het totale grondgebied van de gemeente (1 voor de kernen en 1 voor het buitengebied)	Eigen gegevens	2 (2013)	1	1	0	0
--	----------------	----------	---	---	---	---

Het streven is om per 2020 een omgevingsvisie te hebben. Structuurvisie kernen is niet geheel actueel maar wordt onderdeel van de omgevingsvisie.

Voortgang implementatie Omgevingswet	Eigen gegevens	2016	35%	50%	65%	75%
--------------------------------------	----------------	------	-----	-----	-----	-----

Wat gaan we ervoor doen?

- Begin 2018 bieden wij de raad een programmaplan implementatie Omgevingswet ter vaststelling aan.
- In 2018 bieden wij de raad ter vaststelling een startnotitie Omgevingsvisie aan.
- In 2018 ontvangt de raad concrete projectvoorstellen voor de uitvoering van de vastgestelde centrumvisie Dalfsen.
- Een voorstel aan de raad over een omgevings- en verkeersplan als uitwerking van Kanaalvisie Lemelerveld.

9.2 Volkshuisvesting

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Wijken moeten voor alle inwoners aantrekkelijk zijn. Diversiteit is daarbij belangrijk. Voor alle doelgroepen moeten er voldoende, passende woningen zijn. De woningcorporatie(s) hebben hierin ook een belangrijke taak. Hierbij past het principe van flexibele en duurzame bouw. Senioren zijn binnen het volkshuisvestingsbeleid een specifieke doelgroep. Speerpunt blijft het stimuleren van de lokale woningmarkt.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie	CBS / eigen gegevens	103 (2014)	75	75	75	75

Wat gaan we ervoor doen?

Geen nieuwe prestaties

9.3 Gebiedsontwikkeling

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied voor inwoners en toeristen.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Percentage van de Dalfsenaren die het aantrekkelijk vindt om in het Vechtdal te recreëren	Vechtdal beleving onderzoek, 2-jaarlijks	95% (2015)	-	95%	-	95%

Tevredenheid van Dalfsenaren over wonen in het Vechtdal (rapportcijfer)	Vechtdal beleving onderzoek, 2-jaarlijks	8,3 (2015)	-	8,3	-	8,3
---	--	------------	---	-----	---	-----

Wat gaan we ervoor doen?

Geen nieuwe prestaties

9.4 Landschapsbeleid

Meerjarig doel: wat willen we bereiken?

1. Het behouden en verbeteren van de kwaliteit van het landschap.
2. Het streekeigen karakter (de identiteit), in de verschillende landschapstypen, van het Dalfser landschap behouden en versterken.

Hoe meten we dat?

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
Totale hoeveelheid (hectares) landschapselementen onder contract via regeling Groene en Blauwe Diensten (GBD)	LOP Landschap Overijssel	52,3 ha (2013)	68 ha	68 ha	68 ha	68 ha

Voor de uitbreiding van het aantal contracten Groene en Blauwe Diensten (GBD) zijn we afhankelijk van beschikbaar gestelde middelen van zowel Provincie Overijssel als uw raad.

Wat gaan we ervoor doen?

Geen nieuwe prestaties

Deelname aan verbonden partijen

Niet van toepassing.

Relevante beleidsplannen en verordeningen

Richtinggevende documenten van de gemeente Dalfsen bij dit programma zijn:

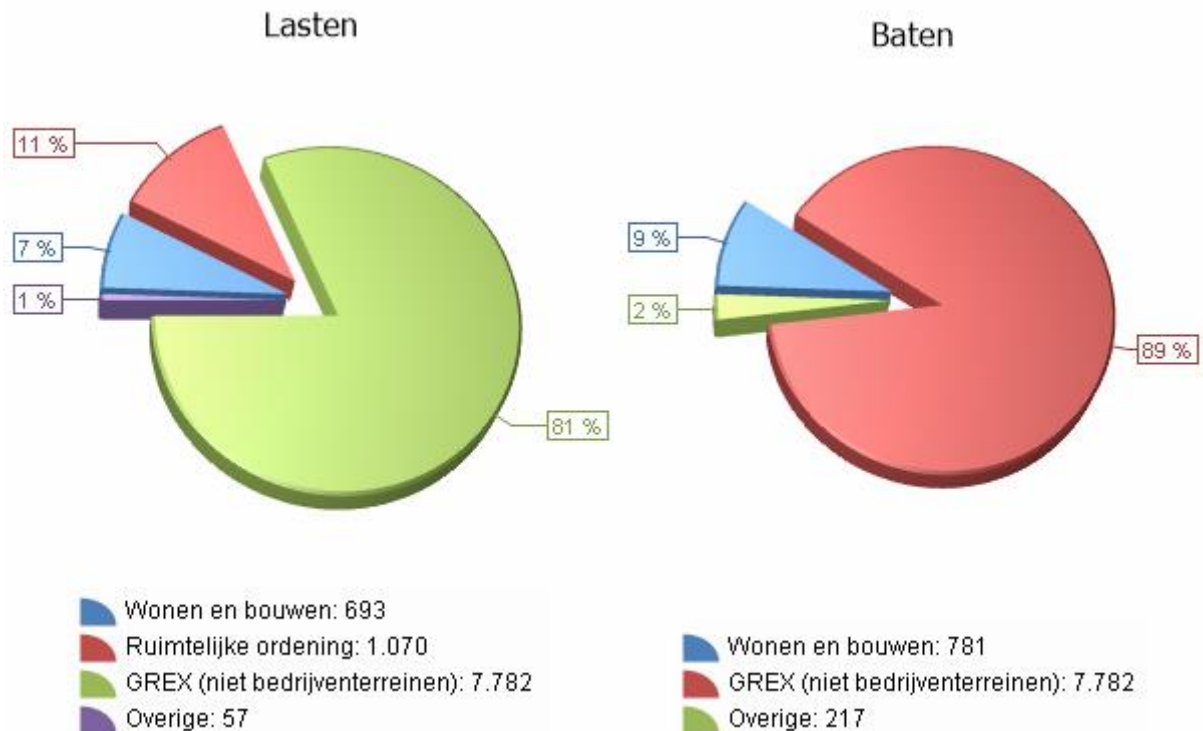
- [Structuurvisie kernen gemeente Dalfsen 2010-2020 met een doorkijk naar 2025 \(2010\)](#)
- [Structuurvisie buitengebied 2012-2022 met een doorkijk naar 2030 \(2012\)](#)
- [Structuurvisie De blik op het kanaal van Lemelerveld \(2014\)](#)
- [Structuurvisie Centrumvisie Dorp aan de Vecht \(2017\)](#)
- [Beleidsregels Ontwikkelen met Kwaliteit in het buitengebied van de gemeente Dalfsen](#)
- [Welstandsnota 2014 \(2014\)](#)
- [Nota grondbeleid 2015 -2020](#)
- [Woonvisie gemeente Dalfsen 2016 tot en met 2020 \(2016\)](#)
- [Verordening starterslening gemeente Dalfsen 2017 \(2017\)](#)
- [Beleidsplan recreatie en toerisme voor periode 2011-2020 \(2011\)](#)
- [Nota economisch beleid 2013-2020 \(2013\)](#)
- [Extern veiligheidsbeleid gemeente Dalfsen 2015-2018](#)
- [Landschapsontwikkelingsplan Dalfsen \(2010\)](#)
- [Masterplan Ruimte voor de Vecht \(2009\)](#)
- [Notitie archeologiebeleid gemeente Dalfsen 2017 \(2017\)](#)
- [Uitgifteregeling bouwgrond \(2014\)](#)
- [Startnotitie Omgevingswet \(2016\)](#)

N.B. Helaas zijn nog niet alle beleidsplannen in digitale vorm te raadplegen. Wij streven ernaar om hier zo volledig mogelijk in te zijn.

Wat mag het kosten?

Ruimtelijke ordening en VHV	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	-6.925	-8.366	-9.602	-7.168	-6.671	-6.509
Baten	7.210	7.117	8.698	6.212	5.738	5.600
Saldo van lasten en baten	284	-1.249	-904	-956	-933	-909
Storting in reserves	-1.722	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	120	380	83	88	88	88
Resultaat	-1.317	-870	-821	-868	-846	-822

Uitsplitsing naar taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Producten voorgaande jaren	284	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	-73	-23	-23	-23	-23
Openbaar groen & openluchtrecre	0	-23	-14	-14	-14	-14
Ruimtelijke ordening	0	-1.084	-955	-1.008	-986	-965
GREX (niet bedrijventerreinen)	0	-10	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	-59	88	89	90	92
Saldo van lasten en baten	284	-1.249	-904	-956	-933	-909
Mutaties reserves	-1.601	380	83	88	88	88
Resultaat	-1.317	-870	-821	-868	-846	-822

Analyse afwijkingen 2017 t.o.v. 2018

Per taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil	Verschil	Verschil
Bedragen x € 1000	2017	2017	2017	2018	2018	2018	Lasten	Baten	Saldo
Cultureel erfgoed	-82	9	-73	-32	9	-23	50	0	50
Openbaar groen & openluchtrecre	-34	11	-23	-25	11	-14	8	0	8
Ruimtelijke ordening	-1.189	105	-1.084	-1.070	115	-955	120	10	130
GREX (niet bedrijventerreinen)	-6.294	6.284	-10	-7.782	7.782	0	-1.489	1.498	10
Wonen en bouwen	-768	709	-59	-693	781	88	75	72	147
Saldo van lasten en baten	-8.366	7.117	-1.249	-9.602	8.698	-904	-1.236	1.581	345
Mutaties reserves	0	380	380	0	83	83	0	-297	-297
Resultaat	-8.366	7.497	-870	-9.602	8.781	-821	-1.236	1.284	48

Financiële afwijkingen

Hieronder volgt een toelichting van verschillen groter dan € 50.000. Het betreft de verschillen tussen de begroting 2018 en de begroting 2017 (inclusief alle begrotingswijzigingen t/m juni 2017).

Cultureel erfgoed		€ 50.000
In 2017 is er € 46.000 (via overheveling bij de jaarrekening) beschikbaar gesteld voor archeologisch onderzoek Oosterdalfsen. Restant zijn kleine verschillen.		
Ruimtelijke ordening		€ 130.000
1. In 2017 waren de advieskosten voor bestemmingsplannen € 30.000 hoger vanwege extra kosten leegstand buitengebied.	€ 30.000	
2. Hogere leges in 2018 voor bestemmingsplannen	€ 10.000	
3. Gebiedsbeleid. De begroting voor 2018 is voor gebiedsbeleid € 230.000 lager dan in 2017. In 2017 was er voor gebiedsbeleid 2x een extra overheveling (€ 90.000) vanuit de jaarrekening 2015 en 2016. Voor 2018 is ervoor gekozen om niet ieder jaar € 100.000 voor gebiedsbeleid beschikbaar te houden maar € 50.000. Er zal nu per project geld aangevraagd worden als deze zich voordoen.	€ 230.000	
4. Er zijn in 2018 twee personeelsleden aan ruimtelijke ordening toegerekend die in 2017 nog aan een ander taakveld toegerekend waren (waaronder grex).	-/- € 121.000	
5. In 2018 is er extra budget voor startbudget omgevingswet.	-/- € 19.000	
Wonen en bouwen		€ 147.000
1. Er is sprake van hogere leges bouwvergunningen en	€ 72.000	
2. Lagere kosten personeel	€ 75.000	
Mutaties reserves		-/- € 297.000
Vanuit de jaarrekening 2016 zijn er drie incidentele budgetten overgeheveld naar 2017 die in 2018 niet meer voorkomen. Het betreft Omgevingswet € 21.000, Gebiedsbeleid € 90.000 en Archeologisch onderzoek € 46.000. Totaal	-/- € 157.000	
In 2017 was er een incidenteel budget beschikbaar voor projecten gebiedsgerichte ontwikkeling van € 90.000.	-/- € 90.000	
De structurele onttrekking voor projecten gebiedsgerichte ontwikkeling is in 2018 met € 50.000 naar beneden bijgesteld (onderdeel van taakstelling).	-/- € 50.000	

Hoofdstuk 3 Paragrafen

PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Algemeen

Bedrijfsvoering is ondersteunend en adviserend aan de organisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management.

In deze paragraaf gaan wij in op organisatieontwikkeling, personeelsbeleid, samenwerking, inkoopbeleid, informatievoorziening & automatisering, Geo-informatie en documentbeheer, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid.

Organisatieontwikkeling

Ambtelijke organisatie

In 2016 is een Medewerkers Onderzoek afgenomen. Over het algemeen zijn de resultaten uit het onderzoek positief. Er zijn hoge scores behaald op bevlogenheid en betrokkenheid. De volgende aandachtspunten zijn geïnventariseerd:

- Toegenomen werkdruk
- Feedbackcultuur leidinggevende-medewerker
- Rolduidelijkheid; effectiviteit en efficiëntie
- Daling in samenwerking

Naar aanleiding hiervan zijn de volgende actiepunten geformuleerd:

1. Verdieping in resultaten per eenheid.
2. Vier successen en maak gebruik van de aanwezige energie
3. Aandacht voor werkdruk
4. Stimuleren van feedbackcultuur
5. Effectief en efficiënt samenwerken (rolduidelijkheid)
6. Waak ervoor dat waardering van de samenwerking niet verder daalt

In 2018 wordt gewerkt aan bovenstaande actiepunten.

LEAN werken

In 2018 zullen, net als in 2017, minimaal zes LEAN trajecten worden uitgevoerd. Op basis van de eenheidsplannen worden, door de directie, de processen bepaald die in 2018 opgepakt gaan worden. Aan het borgen van het LEAN werken zal in 2018 opnieuw aandacht worden gegeven.

Om de bewustwording van medewerkers, over hoe in je dagelijks werk met behulp van LEAN je werk efficiënter kan inrichten, te vergroten worden er korte workshops georganiseerd (o.a. "Maak korte metten met je probleem"). Efficiënter werken draagt bij aan het verminderen van de werkdruk en past in het profiel van de ideale medewerker/manager van onze organisatie.

Personeelsbeleid

Ziekteverzuim

Als kengetal heeft de directie in 2005 vastgesteld dat het ziekteverzuimpercentage onder de vijf moet komen en blijven. Dit uitgangspunt geldt nog steeds. Per kwartaal wordt het ziekteverzuim bekeken door het management en waar nodig worden maatregelen genomen. Bijvoorbeeld de inzet van een verzuimcoach. Het ziekteverzuim in 2016 was 3,43%. In het eerste kwartaal van 2017 was het percentage 4,45 % en in het tweede kwartaal is dit weer teruggelopen naar 2,25%.

Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikte (WGA) Budgetneutraal

Op grond van de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen worden arbeidsongeschikte medewerkers, na twee jaar ziekteverzuim, beoordeeld door het UWV (Uitvoeringsinstituut Medewerkers Verzekeringen). De werkgever is gedurende 10 jaar verantwoordelijk voor de kosten van de WGA-uitkering en de UWV dienstverlening. De werkgever betaalt hiervoor een jaarlijkse (gedifferentieerde) premie aan de Belastingdienst en heeft 2 maal per jaar de mogelijkheid eigen risicodragers te worden. Wij hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid en de keuze gemaakt om de publieke verzekering WGA op te zeggen bij het UWV. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat private uitvoerders van de ziektewet drie tot vijf maal beter in staat zijn om mensen vanuit de ziektewet te re-integreren naar werk in vergelijking tot het UWV. Ook ontstaat er grip op het verzuim, de re-integratiemogelijkheden en daarmee ook besparing op kosten en onnodig lang verblijf in de ziektewet. Per 1 juli 2017 wordt de verzuimbegeleiding, voor de duur van drie jaar, door een extern adviesbureau uitgevoerd. De meerkosten zijn beperkt en worden binnen de begroting opgevangen.

Salarispost

De nieuwe CAO gemeenten (2017-2018) is vastgesteld met daarin een salarisverhoging voor ambtenaren van in totaal 3,25 %. Daarnaast wordt er een premievoordeel van de sociale verzekeringen verwacht van 0,76%. Dat betekent dat de salarisbegroting uiteindelijk 2,49% hoger uitkomt. In de meerjarenbegroting wordt per jaar uitgegaan van een salarisstijging van 1%, daarnaast is in de Perspectiefnota 2018-2021 uitgegaan van nogmaals 1% stijging. In deze begroting moet dus nog 0,49% meegenomen worden (zijnde een bedrag van € 70.000). Dit is een nadeel voor 2018, voor 2019 en verder kan dekking gevonden worden in de stelpost loon- prijscompensatie die is opgenomen bij de meicirculaire 2017.

Onderzoek/Benchmark

Een onderzoeksbureau verricht een tweetal onderzoeken voor gemeente Dalfsen.

Benchmark Gemeenten (overhead en primair proces).

Door middel van de benchmark wordt achterhaald hoe gemeente Dalfsen zich verhoudt tot vergelijkbare gemeenten en hoe wij onze prestaties kunnen verbeteren. Dit gebeurt op basis van valide vergelijkingen met andere gemeenten. Het verklaren van de afwijkingen is daarbij essentieel en een voorwaarde voor een afgewogen oordeel. Inmiddels zit de benchmark in de afrondende fase. De resultaten zijn begin oktober bekend.

Onderzoek naar het (beter) in beeld brengen van de ontwikkelingen van de personeelsformatie en bezetting in de afgelopen 10 jaar.

Hierbij is o.a. aandacht voor vast- en tijdelijk personeel, redenen fluctuaties, ontwikkeling salarispost en formatieve gevolgen nieuwe en verdwenen taken. Het onderzoeksbureau heeft diverse gegevens van gemeente Dalfsen ontvangen en aan de hand van deze gegevens zijn zij de data aan het prepareren om vervolgens een analyse te maken. Hieruit volgt in oktober een rapportage en een presentatie van de uitkomsten van het onderzoek, zodat de resultaten van het onderzoek en de benchmark betrokken kunnen worden bij de vaststelling van de begroting (begin november).

Samenwerking

De netwerk RUD IJsselland is door een wetwijziging vanaf 1 januari 2018 niet meer toegestaan als samenwerkingsvorm. De gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJsselland is eind 2016 al tot stand gekomen en is het jaar 2017 gebruikt om de transitie te realiseren van RUD naar Omgevingsdienst. Het jaar 2018 zal het eerste jaar zijn waarin de Omgevingsdienst IJsselland zal gaan functioneren. De eerste drie jaar van de Omgevingsdienst IJsselland zal in het teken staan van het vormen van één organisatie, het borgen en doorontwikkelen van politieke sensitiviteit en lokale binding en het anticiperen op de inwerkingtreding van de Omgevingswet, wet VTH, wet Natuurbescherming en wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (strategie).

De taak om binnen onze eigen organisatie de kwaliteit te borgen en de kwetsbaarheid beheersbaar te maken op het gebied van ICT, personeel/salarisadministratie en inkoop blijft bestaan. Specifiek met betrekking tot Informatievoorziening en Automatisering (I&A) is in 2017 door M&I Partners - adviseurs voor management en informatie - een onderzoek uitgevoerd. Gevraagd is om een advies uit te brengen welke I&A koers Dalfsen het beste kan varen, wat die koers vraagt van de gemeentelijke organisatie van Dalfsen en welke vervolgstappen daarvoor gezet moeten worden.

Uit het onderzoek volgt het dringende advies om te gaan samenwerken op het gebied van I&A en daarbij partners te kiezen met wie bestuurlijk en beleidsmatig de meeste relaties bestaan. Echter voordat hierin keuzes worden gemaakt, is het advies om eerst een integrale bedrijfsstrategie op te stellen, waarin zowel de dienstverleningsvisie van Dalfsen als haar visie op samenwerken en op de gewenste inzet van I&A worden beschreven. De gedachte hierachter is dat mede op basis van deze bedrijfsstrategie beter kan worden bepaald wat Dalfsen nodig heeft. Eind 2017 zal worden bepaald op welke wijze vervolg wordt gegeven aan de tips en adviezen uit dit onderzoek. Mede in 2018 zullen de daaruit voortvloeiende vervolgstappen worden opgepakt.

Volledigheidshalve verwijzen wij u voor beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's omtrent de verbonden partijen van de gemeente naar de paragraaf verbonden partijen.

Inkoopbeleid

De inkooporganisatie maakte onderdeel uit van de mogelijke aansluiting bij het SSC ONS. Vooralsnog is besloten om (nog) geen aansluiting te zoeken. Gelet op de toenemende complexiteit in wet en regelgeving is het noodzakelijk om toe te groeien naar een professionele inkooporganisatie. Intern is het aantal medewerkers die bevoegd zijn om inkooptrajecten te starten drastisch terug gebracht. De aangewezen medewerkers zijn allen opgeleid in wet- en regelgeving. Daarnaast onderzoeken wij hoe wij op middenlange termijn kunnen toegroeien naar een professionele inkooporganisatie.

Informatievoorziening & automatisering

In juni 2015 heeft de algemene ledenvergadering van de VNG de Digitale Agenda 2020 vastgesteld. In de Digitale Agenda is de principiële keuze gemaakt voor de kracht van het collectief; 'samen doen wat samen kan'. De ambities vanuit de Digitale Agenda 2020 worden door ons van harte onderschreven.

Aan de uitvoering van deze digitale agenda zal in Dalfsen dan ook in 2018 worden gewerkt.

De volgende drie ambities zijn geformuleerd vanuit het adagium 'wat samen kan ook samen doen':

1. Open en transparant in de participatiesamenleving

Gemeenten zijn een open en transparante overheid. Ze zijn ook digitaal de meest nabije overheid en benutten de kracht van inwoners, ondernemers, wijken en buurten door (digitale) participatie in de democratie, bestuur, beleid en uitvoering.

2. Werken als één efficiënte overheid

Informatie loopt in netwerken razendsnel over organisatiegrenzen heen. Gemeenten zien zichzelf als onderdeel van een netwerk van alle overheidslagen en organisaties gezamenlijk. Hierin maken overheidsorganisaties gebruik van elkaars voorzieningen om inwoners en ondernemers optimaal te bedienen.

3. Massaal digitaal, maatwerk lokaal

Door de inzet op collectiviteit in de informatievoorziening wordt lokaal maatwerk mogelijk gemaakt. Door het collectief organiseren van de informatievoorziening waarop gemeenten zich niet van elkaar onderscheiden, wordt maximale ruimte gecreëerd voor de uitvoering van de kerntaken. Bovendien wordt door uniformiteit de dienstverlening van de gemeente voor de inwoners eenduidiger.

Wij vinden dat gemeenten zich niet onderscheiden op hun digitale infrastructuur, maar op wat zij ermee doen. Deze digitale infrastructuur moet veilig, betrouwbaar en 'digitaal duurzaam' zijn, zeker nu steeds meer informatie in verschillende digitale vormen moet worden opgenomen. Zo kunnen inwoners meer regie krijgen op eigen gegevens en hun eigen leefomgeving.

Geo-informatie en documentbeheer

Geo-informatie

De Grootchalige BasisKaart Nederland inclusief bijhorende stichting is opgeheven in 2017. Hiervoor in de plaats is de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) gekomen waarvan wij als gemeente één van de wettelijke bronhouders zijn. Als bijdrage in de beheerkosten van de BGT stelt het Rijk jaarlijks 8,8 miljoen euro beschikbaar via de Algemene Uitkering Gemeentefonds. Voor Dalfsen komt dit neer op € 11.000. Dit is reeds meegenomen in de notitie mei-circulaire 2017.

Juridische kwaliteitszorg

(Pre)mediation/informele behandeling

Omdat in voorgaande jaren (pre)mediation in veel gevallen tot goede resultaten leidde, zal ook in het komende jaar bij bezwaarschriften (pre)mediation worden ingezet voor de zaken die daarvoor in aanmerking komen. Gebleken is dat het voeren van mediationgesprekken een waardevolle toevoeging vormt bij de behandeling van bezwaarschriften, waardoor veel bezwaarschriften niet hoeven te worden behandeld door de bezwaarschriftencommissie.

Legal Quick Scan

Als uitwerking van de organisatieontwikkeling is eind 2016 een organisatiebrede legal audit in de vorm van een quick scan gehouden. Een aantal van de aanbevelingen konden in 2017 al worden meegenomen bij de evaluatie van de organisatie. Andere onderdelen zullen de komende jaren verder worden uitgewerkt, met als doel verbetering of behoud van de juridische kwaliteit.

Wet open overheid (Woo)

Op 19 april 2016 heeft de Tweede Kamer het Wetsvoorstel open overheid aangenomen. Het wetsvoorstel brengt een groot aantal (extra) registratie- en openbaarmakingsverplichtingen voor gemeenten met zich mee. De bedoeling is dat deze wet op termijn de Wet openbaarheid van bestuur zal gaan vervangen.

Op 19 december 2016 zijn de eerste resultaten van de 'Quick scan impact Woo' bekend geworden. Een eerste conclusie (voor wat betreft de impact op Rijksniveau) is, dat *"de Woo zoals die nu voorligt, niet uitvoerbaar is en tot hoge extra kosten leidt waarvoor in de meerjarencijfers geen dekking bestaat."* De uitkomsten van de impactanalyse van het wetsvoorstel op provinciaal en gemeentelijk niveau werden begin 2017 verwacht, maar op het moment van dit schrijven, zijn deze nog niet bekend.

Rechtmatigheid

In artikel 213 van de Gemeentewet is opgenomen dat de accountant jaarlijks een verklaring moet afgeven over de mate waarin gemeenten rechtmatig handelen. Bij het afgeven van de rechtmatigheidsverklaring baseert de accountant zich mede op de bevindingen van de door de gemeente verrichte interne controles. De gemeente heeft artikel 213 van de Gemeentewet vertaald naar de financiële verordening waarin is aangegeven dat het college zorgt voor interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en rechtmatigheid van beheershandelingen. Om deze reden worden - om te toetsen of rechtmatig wordt gehandeld - periodiek verbijzonderde interne controles op een selectie van processen verricht. De controles die worden verricht zijn vastgelegd in een interne controleplan. Dit plan wordt jaarlijks geactualiseerd en afgestemd met de accountant. In 2018 zullen in ieder geval controles worden verricht ten aanzien van de volgende processen:

- Inkoop en aanbesteding;
- Personele lasten/ toepassing wet normering topinkomens;
- Verstrekte subsidies;
- Single Information Single Audit (SISA) / Inkomende subsidies;
- Legesopbrengsten omgevingswet (Wabo) en publiekszaken;
- Bestedingen en uitkeringen in het kader van de Participatiewet, WMO en Jeugdzorg;
- Treasury
- Algemene uitkering Rijk;
- Grond aan- en verkopen;
- Bestedingen leerlingenvervoer.

De verbijzonderde interne controles leiden per proces tot aanbevelingen. Drie maal per jaar wordt de opvolging van de aanbevelingen gemonitord.

PARAGRAAF FINANCIERING

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de begroting. De verplichting hangt samen met de invoering van de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De paragraaf financiering vormt, samen met de financiële verordening (artikel 212 van de Gemeentewet) en de uitvoeringsregels treasury, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie.

In deze documenten worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitenbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Zij geven de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd. We zetten onze treasuryfunctie in 2018 op dezelfde risicomijdende wijze voort als in de jaren daarvoor.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van afschrijvingslasten ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in de uitvoeringsregels treasury.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2018 bedraagt dit, bij ministeriële regeling vastgestelde, percentage 8,5. De omvang van de begroting op 1 januari 2018 bedraagt € 61.785.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 5.252.000.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven.

	Variabelen renterisico(norm)	2018	2019	2020	2021
1	Renteherziening	0	0	0	0
2	Aflossingen	1.395	1.395	1.395	1.395
3	Renterisico (1+2)	1.395	1.395	1.395	1.395
4	Renterisiconorm	12.357	11.834	11.779	11.782
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	10.962	10.439	10.384	10.387
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal	61.785	59.169	58.893	58.909
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm	12.357	11.834	11.779	11.782
	(bedragen x € 1.000)				

Langlopende geldleningen

In januari 2017 heeft de gemeente 2 nieuwe geldleningen aangetrokken van respectievelijk € 10 miljoen en € 5 miljoen. De lening van € 10 miljoen wordt ondersteund door de Europese Investeringsbank (EIB). De EIB-lening is gekoppeld aan de duurzaamheidsaspecten bij de realisatie van De Spil in Nieuwleusen. Hierdoor zijn we een iets lagere rente verschuldigd over deze lening.

Op 1 januari 2018 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen € 20,5 miljoen.

NAAM GELDGEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOSSING T/M 2017	SCHULDRES- TANT OP 01-01-18	RENTE 2018	AFLOSSING 2018	AFLOSSING T/M 2018	SCHULDRES- TANT OP 31-12-18
B.N.G.	2042	1,225	10.000.000	0	10.000.000	122.500	400.000	400.000	9.600.000
B.N.G.	2042	1,275	5.000.000	0	5.000.000	63.750	200.000	200.000	4.800.000
B.N.G.	2024	1,838	7.500.000	2.250.000	5.250.000	96.495	750.000	3.000.000	4.500.000
B.N.G.	2023	5,290	1.134.451	862.182	272.268	14.403	45.378	907.560	226.890
TOTAAL			23.634.451	3.112.182	20.522.268	297.148	1.395.378	4.507.560	19.126.890

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

Het rentebeleid is door de BBV wijzigingen van 2017 gewijzigd en ziet er als volgt uit:

- over het eigen vermogen wordt geen rente meer berekend
- daardoor vindt geen rentebijdrage aan de reserves meer plaats
- de rentekosten bestaan derhalve alleen nog uit externe rentekosten
- bepalend hierbij zijn de te verwachten rentekosten (begroting) of werkelijke rentekosten (jaarrekening)
- deze rentekosten worden omgeslagen over de activa; daarbij is het toegestaan het rentepercentage te corrigeren met plus of min 0,5%
- Dalfsen kiest voor een afronding naar boven, zodat er ruimte is voor het opvangen van een kleine rentestijging.

Hieronder volgt een berekening van de rentekosten volgens het format dat met ingang van 2018 verplicht is voorgeschreven.

Rentetoerekening begroting 2018	(- is nadeel)
De externe rentelasten over korte en lange financiering	-297.148
De externe rentebaten	261.611
Saldo 1: totaal van rentelasten en rentebaten	-35.537
De rente die aan de grex moet worden doorberekend (opbrengst)	207.372
Saldo 2: aan taakvelden toe te rekenen externe rente	171.835
Interne rente over eigen vermogen	0
Interne rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
Saldo 3: aan taakvelden toe te rekenen externe en interne rente	171.835
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (deze is nihil bij een positief saldo van externe en interne rente)	0
Renteresultaat op taakveld treasury	171.835

PARAGRAAF GRONDBELEID

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente in 2018-2021 invulling zal geven aan haar grondbeleid. In 2015 is de Nota Grondbeleid (2015-2020) vastgesteld. In de nota grondbeleid is opgenomen dat de gemeente een actief grondbeleid voert. Actief grondbeleid houdt in dat actief gestuurd wordt op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt grip gehouden op planvorming, realisatie en uitgifte van gronden. Het aankoopbeleid is gericht op het zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. De huidige grondexploitaties worden in eigen beheer uitgevoerd.

Als daar aanleiding toe is wordt op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten het voorkeursrecht gevestigd. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden. Daarnaast wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om gronden die in de toekomst niet worden ingezet voor nieuwe exploitaties of ruilgronden, weer op de markt te zetten en af te stoten.

In 2013 is de Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen deel 1 vastgesteld. In deze nota is het beleid voor de kostentoekening van bovenwijkse voorzieningen aan de verschillende grondexploitaties vastgelegd.

De financiële vertaling van de grondexploitaties is opgenomen in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2017. In de MPG zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het weerstandsvermogen. In de MPG zijn ook meer details per grondexploitatie opgenomen.

Belangrijke beleidsdocumenten:

[Nota Grondbeleid 2015-2020 \(2015\)](#)

[Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen \(2013\)](#)

[Structuurvisie kernen \(2010\)](#)

[Structuurvisie buitengebied \(2012\)](#)

Plaats van de grondexploitaties binnen de gemeentelijke organisatie/bedrijfsvoering

Er is geen sprake van een gemeentelijk grondbedrijf. De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder de eenheid Ruimtelijke Ontwikkeling. De eenheidsmanager is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en is ook budgethouder.

Planning en control cyclus en grondexploitaties/informatievoorziening gemeenteraad

In de planning en control cyclus wordt de gemeenteraad jaarlijks drie keer geïnformeerd over de exploitatie van grond in de gemeente Dalfsen. Dat is op de volgende momenten:

- in november via de paragraaf grondbeleid in de programma begroting
- in april via de MPG
- in mei via de paragraaf grondbeleid in de jaarrekening

Bij belangrijke ontwikkelingen zal de raad ook tussentijds worden geïnformeerd.

Marktomstandigheden hebben invloed op de grondexploitaties

Voor 2018 is in de MPG 2017 een verkoop van industrieterreinen begroot van 1,4 ha en een verkoop van 107 bouw kavels op woningbouwlocaties. De marktomstandigheden laten zien dat de markt aantrekt. Ten tijde van het opstellen van de begroting was er nog voor 2,6 ha aan intentieverklaringen ondertekend (naast de reeds gerealiseerde verkopen 2017), naar verwachting zal een deel van deze intentieverklaringen in 2017 worden omgezet tot werkelijke verkoopaktes. Voor de woningbouwlocaties is er in 2017 een succesvolle uitgifte geweest in Oosterdalfsen en wordt naar verwachting de eerste fase van Westerbouwlanden Noord in 2017 afgerond, de voorbereidingen worden gestart voor fase 2. In 2018 zal de grondexploitatie van het Waterfront worden afgerond.

Landelijk komen er steeds meer signalen dat er te weinig gebouwd wordt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat diverse gemeenten bouwprojecten vertraagd hebben of dat ze zelfs stil zijn gelegd. In Dalfsen is ook in de crisis jaren doorgewerkt aan de planvorming van nieuwe plannen. Dit heeft er toe geleid dat, nu de woningmarkt weer op gang komt, er nieuwbouwprojecten aangeboden kunnen worden. De uitgifte van gronden zal gefaseerd blijven gebeuren, het doel hiervan is om altijd gronden aan te kunnen bieden en geen overaanbod te creëren in de markt. De planning is om er voor te zorgen dat in alle kernen mogelijkheden bestaan nieuwbouw te realiseren. Hetzij via een gemeentelijke grondexploitatie dan wel door particuliere initiatieven.

Grondexploitaties verder ontwikkeld

De grondexploitaties blijven in ontwikkeling. Zo wordt bijvoorbeeld kritisch gekeken naar de verkaveling in de verschillende projecten en wordt deze zo nodig aangepast om de verkoopbaarheid te vergroten. Daarnaast vindt er over de industrielocaties actief overleg plaats met potentiële kopers.

De provincie houdt scherper toezicht op nieuwe woningbouwlocaties. De regionale en lokale woningbehoefte voor uitbreiding van woningbouw moet in bestemmingsplannen worden onderbouwd. In dit verband moet aandacht worden besteed aan de "ladder voor duurzame verstedelijking". De ladder voor duurzame verstedelijking houdt in dat de gemeente bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen (woningbouw, bedrijventerreinen, detailhandel) niet onnodig een beroep doet op uitbreidingslocaties. Daarvoor moet worden aangetoond dat voor die ontwikkeling:

1. Een actuele behoefte bestaat;
2. Er geen inbreidingslocatie voorhanden is;
3. De stedenbouwkundige ontwikkeling passend ontsloten is, zowel met openbaar vervoer als met de auto.

In de toelichting van bestemmingsplannen moet deze ladder zijn gemotiveerd. Dit rijksbeleid is opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordening. Deze ontwikkeling is ook terug te zien bij de bedrijventerreinlocaties. De gemeenten in West Overijssel hebben in 2017 de Bestuursovereenkomst programmeren bedrijventerreinen West Overijssel 2017 - 2020 getekend. Met deze bestuursovereenkomst wordt er balans gecreëerd in de realisatie van regionale bedrijventerreinen. Wel blijft er mogelijkheid bestaan voor lokale initiatieven. Het totale aanbod van gemeente Dalfsen voor de komende 10 jaar bedraagt 17.7 ha. De vraagtoerekening van de provincie bedraagt 25 ha. Hierdoor blijft er voldoende ruimte bestaan voor ontwikkeling binnen de gemeente.

Wijzigingen wet en regelgeving

In 2016 zijn er een aantal regels in het BBV gewijzigd die gevolgen hebben voor de grondexploitaties. Deze wijzigingen zijn allemaal doorgevoerd in de jaarrekening 2016 en de MPG 2017. Voor het begrotingsjaar 2018 zijn er op dit moment geen verwachtingen dat regelgeving aangepast zal worden die impact heeft op de grondexploitaties.

Om de risico's te beheersen en bijsturen mogelijk te maken is inzicht in de risico's noodzakelijk.

Jaarlijks worden de exploitaties herzien en worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grondexploitatie.

Onvoorzienbare risico's

Onvoorzienbare risico's zoals het hoger uitvallen van de kosten voor het bouw- en woonrijp maken, worden zoveel mogelijk opgevangen binnen de grondexploitatie. Naast deze tegenvallers van al geraamde kosten kan het ook voorkomen dat zich specifieke project risico's voordoen. Bijvoorbeeld verplichtingen in contracten met ontwikkelaars of grondeigenaren, locatietekenen, vervuiling en planschade. Per project zal er worden geïnventariseerd of er sprake is van project specifieke risico's. Deze zullen zo veel mogelijk worden gekwantificeerd.

Er zijn ook onvoorzienbare risico's die samenhangen met de zogenaamde marktrisico's, zoals renterisico's, verwervingsrisico's en afzetrisico's. Deze risico's worden gezien als generieke risico's die voor alle grondexploitaties van toepassing zijn en invloed op elkaar hebben. Deze risico's zijn niet vertaald in de post onvoorzien in de exploitaties. Eventuele tegenvallers die niet gedekt kunnen worden uit de grondexploitatie zullen dan gedekt moeten worden uit de algemene reserve grondbedrijf. Om de generieke economische risico's binnen de grondexploitaties te kwantificeren wordt een planmatig en cyclisch risicomodel toegepast. Dit risicomodel kenmerkt zich door het financieel vertalen van een situatie wanneer sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt.

Algemene risico's

In onderstaande tabel is een aantal algemene risico's opgenomen die zich voor kunnen doen en welke beheersmaatregelen hiervoor zijn genomen. Aangezien deze risico's in voldoende mate worden beheerst is hier geen bedrag aan gekoppeld.

Periodiek vindt er een risico overleg plaats, waarbij de risico's binnen de grondexploitaties besproken worden. Door aantrekken van de markt en de toename van het aantal gerealiseerde verkopen zijn de risico's afgenomen, of kunnen ze beter worden opgevangen binnen het resultaat van de grondexploitatie.

In onderstaand overzicht zijn de totale risico's per complex opgenomen (kans x impact). Op het moment dat complexen winstgevend zijn kan een deel van het risico worden opgevangen door de verwachte winsten. Voor het risicoprofiel wordt 25% van de verwachte winst in mindering gebracht op het risico.

Complex	25% van het verwachte resultaat	Risico	Risicoprofiel Herziening	Risicoprofiel jaarrekening 2016
BT Grift III	386.000	968.000	582.000	792.000
BT Posthoornweg West	6.000	-	-	-
BT Parallelweg	-	-	-	-
BT uitbreiding Stappenbelt	-	-	-	-
<i>Bedrijventerreinen</i>	392.000	968.000	582.000	792.000
De Gerner Marke	483.000	57.000	-	-
Vechtstraat	1.000	-	-	-
Waterfront	378.000	15.000	-	-
Westerbouwlonden Noord	1.340.000	335.000	-	-
De Nieuwe Landen	188.000	24.000	-	-
De Nieuwe Landen II	353.000	270.000	-	-
De Koele	95.000	-	-	-
Muldersveld II	69.000	80.000	11.000	-
Oosterdalfsen	504.000	160.000	-	-
De Koppeling	25.000	-	-	-
Muldersweg	26.000	80.000	54.000	-
Kleine Veer	-	-	-	-
<i>Woningbouwlocaties</i>	3.436.000	1.021.000	65.000	-
1% rentestijging		625.000	625.000	625.000
Extra kostenstijging		571.000	571.000	571.000
<i>Exploitatieoverstijgend</i>	-	1.196.000	1.196.000	1.196.000
<i>Totaal</i>	3.828.000	3.185.000	1.843.000	1.988.000

In bovenstaande tabel is te zien dat met name risico's worden gelopen in de Grift III. Deze risico's hebben betrekking op de omvang (nog circa 13 ha te verkopen) en looptijd van de grondexploitatie.

In de risico inschatting is een risico opgenomen voor stijgende rente. Voor de rente is reeds 0,5% ingerekend in de grondexploitaties (1% - 0,5%). Voor het risico op een aanvullende rentestijging van 1% is een risicobuffer opgenomen.

De overige risico's hebben voornamelijk betrekking op het risico op extra stijgingen van de kosten (meer dan voorzien). De verwachting is dat de geprognosticeerde stijging van verkoopprijzen wel kan worden doorgevoerd. Het risico bedrag is niet aangepast in verband met de verwachting dat kosten sneller stijgen dan verwacht. Dit risico is voor 100% meegenomen in het risicoprofiel, maar kan in eerste instantie worden opgevangen in het resultaat van de desbetreffende grondexploitatie.

Op basis van bovengenoemde analyse is het niet noodzakelijk om de reserve grondexploitatie bij te stellen. Er wordt een totaal risico van circa € 1,8 mln. gelopen. Bij de inschatting van de risico's is er rekening mee gehouden dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. De gemeente moet voor het totale risico voldoende buffers hebben om deze op te vangen. Dit wordt bij het weerstandsvermogen nader toegelicht.

Algemene reserve grondbedrijf (weerstandsvermogen)

In de vorige alinea is weergegeven dat de grondexploitaties risico's met zich meebrengen. Om mogelijke risico's af te dekken, wordt er een buffer gevormd in de vorm van de algemene reserve grondexploitaties.

Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van de geïventariseerde risico's (zie vorige paragraaf) waarbij rekening is gehouden dat bij winstgevende projecten de eerste 25% kan worden opgevangen binnen de exploitaties.

Op basis van deze methode is een reserve van € 1,8 mln. toereikend. De huidige reserve kent een stand van € 1,9 mln. (na wijziging door vaststelling van de jaarrekening 2016). Eventuele toevoeging of onttrekking op basis van de risico-inschatting wordt bij de jaarrekening verwerkt.

Parameters

Voor de actualisatie van de grondexploitaties wordt gebruikt gemaakt van verschillende parameters. In deze paragraaf zal meer inzicht worden gegeven in de gehanteerde parameters.

Programmering

Eén keer per twee tot drie jaar wordt een woningbouw behoefte onderzoek gedaan in de gemeente Dalfsen en wordt er marktonderzoek gedaan naar bedrijventerreinen. Deze onderzoeken zijn eind 2015 verricht. Voor de bedrijventerreinen is recentelijk een bestuursovereenkomst programmering bedrijventerreinen ondertekend. Als onderdeel van deze bestuursovereenkomst is een marktanalyse uitgevoerd. Uit dit onderzoek blijkt dat er voor Dalfsen meer vraag is dan aanbod. De verkopen voor woningbouw nemen ook toe. Er lijkt daarom voor 2017 geen aanleiding te zijn om een marktonderzoek te verrichten. Dit onderzoek zal weer plaatsvinden in 2018.

Op basis van de werkelijke verkopen en de ontwikkelingen in de markt zal beoordeeld worden in hoeverre de programmering aangepast dient te worden. De uitkomsten worden verwerkt in de programmering van de MPG 2018. Zoals reeds bij de ontwikkelingen is weergegeven lopen de huidige verkopen en de verwachtingen voor 2017 in lijn met de programmering. Aanpassing van de programmering is op dit moment niet nodig.

Kosten/opbrengstenstijging

Voor de MPG 2017 zijn deze parameters uitvoerig beoordeeld. Op basis van deze beoordeling zijn de volgende parameters gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties in de MPG 2017. De vastgestelde parameters zijn nog steeds van toepassing, gelet op de huidige inflatiecijfers en de lichte stijging van de verkoopprijzen van woningen.

Voor grondexploitaties met een looptijd langer dan 10 jaar (zijn op dit moment niet aanwezig) wordt vanaf jaar 11 geen opbrengstenstijging meer ingerekend. Voor het boekjaar 2017 wordt geen indexatie ingerekend omdat deze reeds zijn verwerkt in de bijgestelde grondprijzen.

<i>Parameters</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019-2025</i>	<i>2026 e.v.</i>
<i>Kostenstijging</i>	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Opbrengstenstijging</i>	0,0%	1,0%	1,5%	0,0%

Rentetoerekening

Het BBV heeft aangegeven voor de rentetoerekening aan te sluiten bij de fiscale grondslagen. Dit betekent dat alleen de daadwerkelijke rente toegerekend zal worden. Dit heeft er toe geleid dat het toe te rekenen rentepercentage is bepaald op 1%. Het gewogen gemiddelde rentepercentage ligt voor 2018 op 1,45%, deze is sterk gedaald ten opzichte van vorig jaar wat veroorzaakt wordt door het aantrekken van een omvangrijke goedkope lening (zie paragraaf financiering). Aangezien deze in de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen toegerekend dient te worden blijft het percentage toe te rekenen rente in lijn met vorig jaar en komt het percentage uit op 0,67% (werkelijke 2016: 0,77%). Een afronding naar boven met max. 0,5% is toegestaan en wordt (i.o. met de werkgroep P&C) toegepast. Zodoende ontstaat een rente van 1%. Met deze 1% wordt in de verwachte resultaten van de grondexploitatie 's een kleine risicobuffer ingebouwd die stijgende rentes op moet kunnen vangen. Per jaar einde dient wel de werkelijke rente toegerekend te worden.

Disconteringsvoet

Voor de disconteringsvoet (het percentage waartegen de eindwaarden contant worden gemaakt naar startwaarde) is vastgesteld dat deze moet aansluiten op het meerjarig streefpercentage van Europese Banken voor inflatie. Dit percentage bedraagt 2%.

Grondprijzen

De grondprijzen worden jaarlijks vastgesteld door het college. De vastgestelde prijzen worden ingerekend in de grondexploitaties.

Actualiteit grondexploitaties

Alle grondexploitaties zijn per 1-1-2017 geactualiseerd en door de gemeenteraad vastgesteld via het vaststellen van de MPG 2017. Jaarlijks zullen de actualisaties worden verricht naar de stand van 1 januari. De actualisaties zullen worden verwerkt in de MPG.

In onderstaand overzicht is de prognose weergegeven van de balansposten en de verwachte resultaten zoals deze voorkomen in de MPG 2017.

	Boekwaarde 31-12-2016	Verwacht resultaat op startwaarde**	Verwacht resultaat op eindwaarde*	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Rente ***
	A)	B)	C)	D)	E)	F)
Grift III	6.500.503	1.544.955	1.920.776	1.606.885	10.285.105	-256.941
Posthoornweg West	235.984	23.733	24.689	2.105	264.884	-2.105
Parallelweg	-69.175	-11.702	-12.173	204.139	121.344	1.447
De Gerner Marke	-97.627	1.932.574	2.050.669	97.617	2.019.691	30.967
Vechtstraat	9.223	5.574	5.685	-	15.000	-92
Waterfront	-1.248.945	1.510.518	1.602.822	1.248.724	1.560.000	42.601
Westerbouwl. Noord	9.306.519	5.366.907	6.672.441	5.012.485	21.179.728	-188.282
De Nieuwe Landen	436.303	750.639	812.472	515.576	1.757.876	6.475
De Nieuwe Landen II	2.534.782	1.409.488	1.718.018	1.653.243	5.952.141	-46.098
De Koele	-107.722	379.645	394.950	107.382	389.060	5.551
Muldersveld II	-28.952	276.865	288.026	37.300	293.034	3.341
Oosterdalfsen	5.808.145	2.622.969	3.261.023	7.894.628	17.291.196	-327.400
De Koppeling	33.869	100.305	104.349	115.542	254.350	-590
Muldersweg	724.333	102.303	124.696	450.732	1.340.934	-41.172
	24.037.240	16.014.773	18.968.443	18.946.359	62.724.342	-772.298

*) Bepaling van de verwachte eindwaarde (A+ D - E - F = C).

**) De verwachte startwaarde betreft de verwachte eindwaarde contant gemaakt naar 1-1-2017 tegen 2% rente.

***) - bedrag is betaalde rente, + bedrag is ontvangen rente

PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

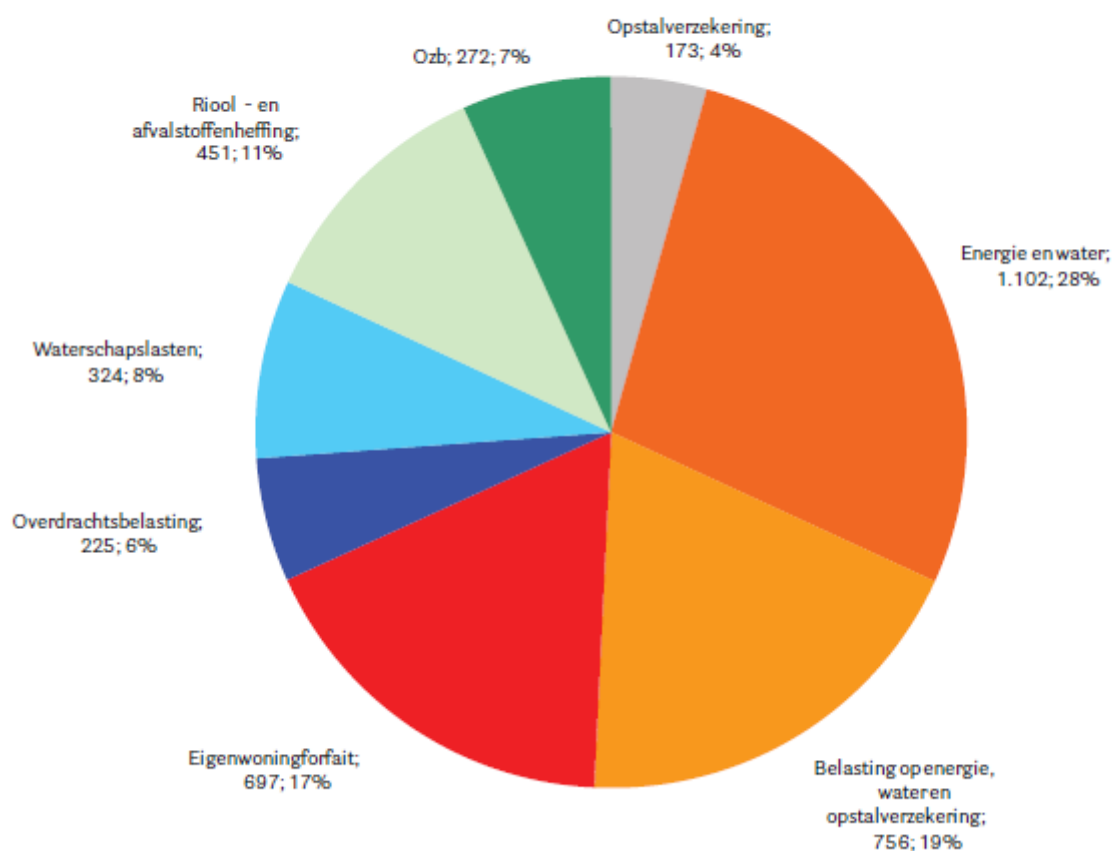
Algemeen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- De jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in meerjarenperspectief voor 2018 vastgesteld op 1%;
- Er is een tariefdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- De kwijtscheldingsmogelijkheden voor de burger worden optimaal benut;
- Er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- Leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

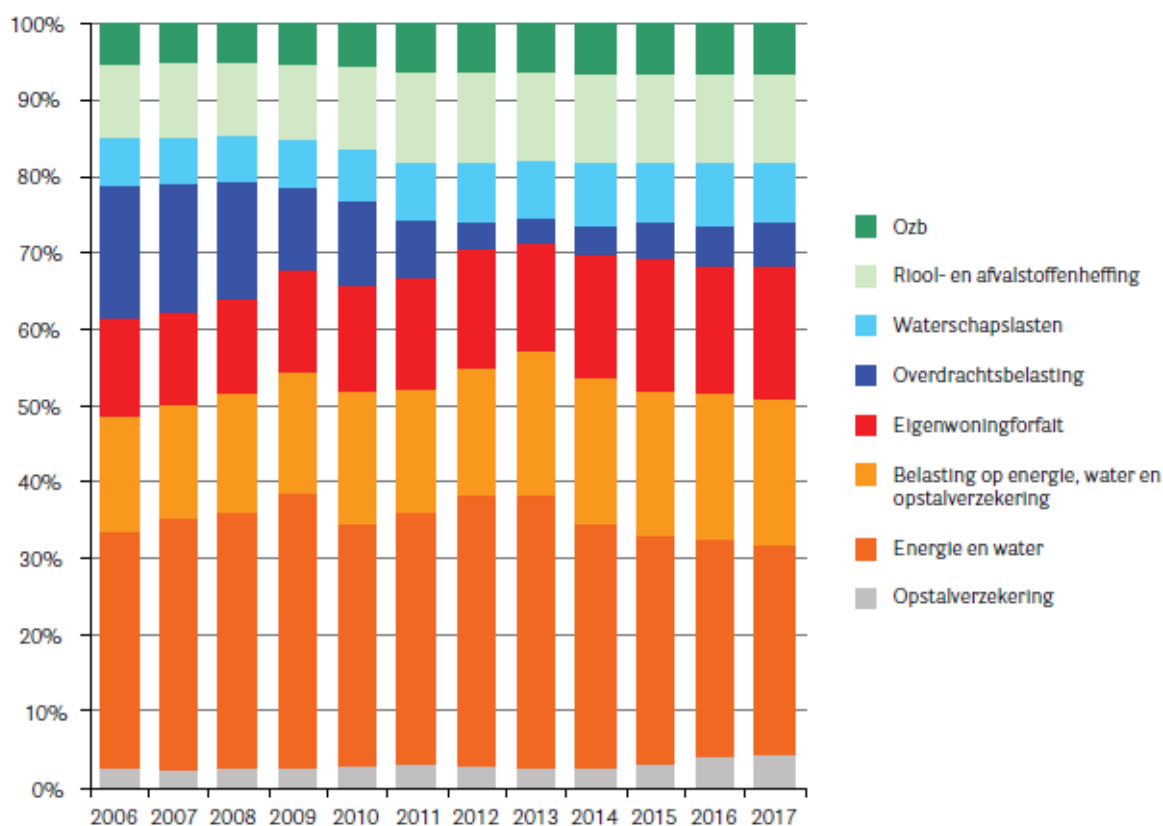
De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron van de gemeente, die vooral door de burgers opgebracht dienen te worden. De aandacht voor de lokale lastendruk neemt de laatste jaren toe. Wanneer de lokale lastendruk wordt uitgedrukt in een percentage van het gezinsinkomen blijkt de invloed relatief beperkt. Van de bijkomende woonlasten (de woonlasten naast de hypotheeklasten) zoals belastingen op water, energie, het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelastingen maakten gemeentelijke belastingen in 2017 18% uit. Dit percentage was in 2016 19% en in 2015 en 2014 17%. Voor een overzicht van de lastendruk als percentage van het gezinsinkomen wordt verwezen naar figuur 7 uit de COELO Atlas van de lokale lasten 2017.

Figuur 7 Samenstelling bijkomende woonlasten in 2017 (in euro's en procenten) (meerpersoonshuishouden in eigen woning)

Figuur 8 laat zien dat de aandelen van de verschillende woonlastencomponenten de afgelopen jaren niet sterk veranderd zijn. Er is één uitzondering: de overdrachtsbelasting is sinds 2012 fors lager. Dat komt omdat het tarief is verlaagd van 6 naar 2 procent. (Bron: COELO Atlas van de lokale lasten 2017, figuur 8).

Figuur 8 Ontwikkeling samenstelling bijkomende woonlasten (meerpersoonshuishouden in eigen woning)

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de afvalstoffenheffing, hondenbelasting en rioolheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht. Bij de hondenbelasting is alleen voor de belasting voor de eerste hond kwijtschelding mogelijk. In 2017 is door GBLT de gewijzigde systematiek voor de rioolheffing ingevoerd. Voor de belasting gebruikersdeel per jaar, bij een hoeveelheid afgevoerd afvalwater van 0 m³ tot en met 500 m³, kan kwijtschelding worden verleend.

In totaal is er een bedrag van ongeveer € 34.000 gemoeid met het huidige kwijtscheldingsbeleid. Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert GBLT de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent GBLT aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Wet Waardering Onroerende Zaken

Met ingang van 2007 dient de WOZ-waarde jaarlijks opnieuw bepaald te worden. Om dit te kunnen doen, worden er procesmatig object- en marktgegevens bijgehouden en verwerkt. Vanaf 2016 worden de werkzaamheden voor de uitvoering van de Wet WOZ verzorgd door het GBLT.

Vanwege de positieve economische ontwikkelingen zien wij een herstel op de vastgoedmarkt. Aangezien de herwaardering voor 2018 nog niet is afgerond (planning half oktober) kunnen wij u nog niet informeren over de definitieve uitkomsten van de herwaardering.

Zoals bekend wordt de uitvoering van de Wet WOZ bij de gemeente gecontroleerd door de Waarderingskamer. In het rapport van bevindingen wordt de weergave van de inspectie weergegeven. Het eindoordeel bestaat uit een viertal oordeelcategorieën te weten:

1. De uitvoering verloopt goed
2. De uitvoering is voldoende
3. De uitvoering moet op onderdelen verbeterd worden
4. De uitvoering moet dringend verbeterd worden.

Tijdens de inspectie van augustus 2015, is geconcludeerd dat de uitvoering goed verloopt. Naar aanleiding van het onderzoek naar de kwaliteit van de taxaties in januari 2017 is het oordeel van de Waarderingskamer bijgesteld naar voldoende. De Waarderingskamer heeft ingestemd met bekend maken WOZ-waarden voor 2017. De kritiek van de Waarderingskamer richt zich vooral op de juistheid en volledigheid van secundaire objectkenmerken. Onder secundaire objectkenmerken wordt verstaan de kwaliteit, onderhoudstoestand (binnen en buiten), uitstraling, doelmatigheid, het voorzieningenniveau en de ligging. Tussen GBLT en de Waarderingskamer zijn afspraken gemaakt om de punten van kritiek naar een hoger niveau te brengen.

Overzicht kostendekkendheid

Als gevolg van de wijzigingswet BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dient per 2017 de paragraaf lokale heffingen een overzicht op hoofdlijnen te bevatten van de diverse heffingen. In dit overzicht dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Ook dient naar voren te komen wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

De “grote belastingen”, zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een voorziening. Voor “kleine belastingen” als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

Heffing	Lasten taak- velden	Apparaats- kosten	Over- head	BCF- BTW	Storting voor- ziening	Kwijt- schel- ding	Rente	Totale lasten	Andere inkomst- heffing en	Baten heffing	Totale baten	Kosten- dekkend- heid
Riool- heffing	359.850	240.664	109.752	134.071	618.955			1.463.292		1.464.500	1.464.500	100,1%
Reinig- ingshef- fingen	1.278.207	118.831	121.211	401.867		34.000	9.000	1.963.116		1.581.000	1.581.000	80,5%
Leges titel 1	40.799	527.340	68.177	8.568				644.883	-1.650	451.089	449.439	69,7%
Leges titel 2	82.755	579.772	79.503	17.379				759.409		759.216	759.216	100,0%
Leges titel 3	91.719	99.402	22.935	19.261				233.317		26.173	26.173	11,2%
Lijkbe- zorging	60.731	157.236	26.485		2.744			247.196	48	231.585	231.633	93,7%
Markt- gelden	3.550	14.098	2.118					19.766	1.949	5.956	7.905	40,0%
Haven- gelden	34.732	14.098	5.860					54.690		8.631	8.631	15,8%

Rioolheffing

Eind 2011 is het Gemeentelijke Rioleringsplan vastgesteld. In 2017 wordt het Gemeentelijk Rioleringsplan geactualiseerd en aan uw raad aangeboden. In het plan staat de financiële onderbouwing van de tariefstelling voor de komende jaren. Er wordt gespaard in een voorziening om in de toekomst onderhoud te kunnen uitvoeren, zonder dat de tarieven dan hoeven te stijgen.

Eind september 2016 heeft uw raad een voorstel aangenomen waarbij er naast een eigenaar heffing, ook een gebruikersheffing wordt ingevoerd. Het gebruik is gekoppeld aan het drinkwaterverbruik. Hierbij wordt de grootverbruiker via een gestaffelde opbouw aangeslagen. Hiermee wordt meer recht gedaan aan het principe 'de lozer betaalt'. GBLT heeft de gewijzigde systematiek in 2017 ingevoerd.

Afvalstoffenheffing

Bij de behandeling van het voorstel om over te gaan tot de 2e fase van het omgekeerd inzamelen (oktober 2014), is in principe besloten om het vastrecht tot 2017 stapsgewijs te verhogen € 120. Via het raad-informatiesysteem is uw raad nader geïnformeerd over de financiële consequenties van het omgekeerd inzamelen. Het tekort wordt gedekt uit de voorziening reiniging. Het grootste deel van het bedrag aan kwijtschelding gaat op aan kwijtschelden van het vastrecht afvalstoffen heffing, daarom is het in het overzicht kostendekkendheid in zijn geheel meegenomen.

Leges

Titel 1 Algemene dienstverlening

De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid. Daarnaast brengen de servicepunten extra kosten met zich mee.

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

Voor de leges in algemeenheid geldt dat voor 2018 een trendmatige aanpassing van 1% wordt doorgevoerd. De verordening en tarieventabel worden verder geactualiseerd op basis van recente wetwijzigingen en bedrijfsvoering. Binnen de titels van de legesverordening is er geen sprake van kruissubsidiëring. Bij kruissubsidiëring worden onrendabele activiteiten gesubsidieerd met winst uit rendabele activiteiten.

Lijkbezorging

Gelet op het feit dat de begraafplaatsen een parkachtig karakter hebben, is een hogere mate van kostendekkendheid moeilijk te realiseren.

Tarievenbeleid overige belastingen 2018**Onroerende-zaakbelastingen (OZB)**

Voor 2018 wordt rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw. Omdat de gegevens van de hertaxatie in oktober 2017 bekend worden, kunnen dan pas de nieuwe tarieven worden berekend. Gelet op de positieve ontwikkelingen op de woningmarkt kan dit betekenen dat de totale WOZ-waarde ten opzichte van 2017 stijgt. De ontwikkeling voor het bedrijfsnonroerend goed is nog niet stabiel waardoor hier nog een daling wordt verwacht.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. Hondenbelasting wordt geheven per hond, voor iedere hond boven het aantal van één binnen hetzelfde huishouden wordt anderhalf maal het tarief in rekening gebracht. Voor 2018 is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 1%.

Precariobelasting

Voor 2018 wordt een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd.

Toeristenbelasting

Voor 2018 blijft het tarief per overnachting gehandhaafd op € 0,85.

PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Algemeen

Binnen de gemeente is een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen als wegen, openbare verlichting, riolering, groen en gebouwen. Deze kapitaalgoederen zijn van cruciaal belang voor wonen, werken, vervoer, recreatie en huisvesting van de gemeentelijke diensten en instellingen. Het gewenste kwaliteitsniveau voor gebruik, inrichting en beheer wordt door de raad vastgesteld met beleidsplannen en door het college uitgewerkt in de diverse beheer- en uitvoeringsplannen.

Een omvangrijk deel van de begroting is bestemd voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het is van belang dat hierover een zorgvuldig beheer wordt gevoerd, want het is juist de kwaliteit van de openbare ruimte die door de inwoners vaak intensief wordt beleefd.

Met het in de raadsvergadering van 25 september 2017 vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte (IBOR) is de gewenste onderhoudskwaliteit voor de meeste kapitaalgoederen in de openbare ruimte vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het handhaven van de groene, veilige, duurzame en nette kwaliteit van de openbare ruimte. In het beleidsplan zijn de verschillende kwaliteiten uitgewerkt per functiegebied en worden de accenten per kern toegelicht. Onderstaande figuur geeft een samenvatting van de vastgestelde inrichtings- en onderhoudskwaliteit. De onderhoudskwaliteit wordt gemeten volgens de (beeld)kwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW (Publicatie 323).

Functiegebied	Inrichting	Onderhoud							
		Groen	Verharding	Verlichting	Spelen	Meubilair	Water	Civiele kunstwerken	Reiniging
Dorpcentra	Hoog	A	B/C	A	B	B	B	B	AB
Hoofdinfrastructuur	Basis / Hoog	A	B/C	B	B	B	B	B	AB
Begraafplaatsen	Hoog	A	B/C	B	B	B	B	B	AB
Woonwijken	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	AB
Bedrijventerreinen	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	AB
Recreatie en sport	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	AB
Maatschappelijk & dienstverlening	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	AB
Butengebied	Basis	B	B/C	B	B	B	B	B	AB

In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructuur (civiele) kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen en gebouwen achtereenvolgens aangegeven:

- Het beleidskader;
- Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren;
- Financiële consequenties beleidsdoel.

Voordat we daarmee starten, volgt eerst een samenvattend overzicht van de actualiteit van onze plannen en de verwerking daarvan in deze begroting.

Beleidsplan	Betreft periode (vaststelling)*	Financieel verwerkt in begroting
Integraal beheer openbare ruimte	2017-2021 (2017)	Ja
Licht in de Openbare Ruimte	2016-2020 (2016)	Ja
Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan	2016-2026 (2016)	Ja
Groenstructuurplan	2013-2017 (2013)	Ja
Grondwaterbeleidsplan	2013-2017 (2013)	Ja
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	2013-2017 (2012)	Ja
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan	2012-2015 (2011)	Ja
Landschapsonwikkelingsplan (LOP)	2010-2020 (2010)	Ja

Beheerplan	Betreft periode (vaststelling)*	Financieel verwerkt in begroting
Wegenbeheerplan	2017-2020 (2017)	Ja
Civiele kunstwerken	2018-2022 (2017)	Ja
Uitvoeringsprogramma GVVP	2016-2018 (2016)	Ja
Speelplaatsenbeheersplan	2014-2018 (2014)	Ja
Rioolbeheerplan	2015-2018 (2014)	Ja
Berm- en slootbeheersplan	(1998)	Ja

*) De looptijd van een aantal plannen is inmiddels verstreken. Hieruit vloeien geen consequenties voort. De 'oude' plannen zijn nog toepasbaar en worden (waar nodig) binnen afzienbare tijd geactualiseerd.

Wegen

Het beleidskader

Het beleidsplan integraal beheer openbare ruimte vormt het beleidskader voor het onderhoud van de gemeentelijke wegen. Met het beleidsplan is het gewenste onderhoudsniveau en zijn de benodigde financiële middelen vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het behoud van onze duurzame en veilige wegen. Het beleid is uitgewerkt in het vastgestelde wegenbeheerplan (college van B&W 12 juni 2017).

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De omvang van het gemeentelijke wegennet bestaat naast bermen en bermsloten uit ongeveer 2,7 miljoen vierkante meter verhard oppervlak en ongeveer 0,2 miljoen vierkante meter onverharde en half verharde paden en rijbanen.

De onderhoudstoestand van wegen is onderverdeeld naar de volgende vier thema's: duurzaamheid, veiligheid, comfort en aanzien. De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte en aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van het CROW.

Voor duurzaamheid en veiligheid geldt het beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel), die is vertaald naar het zogenoemde kwaliteitsniveau R voor rationeel wegbeheer, waarbij het percentage verharding onvoldoende $\leq 4\%$. Voor aanzien geldt het beeldkwaliteitsniveau C (Matig), waarbij het percentage verharding onvoldoende $\leq 7\%$.

Indicator	Bron	2016
Duurzaamheid percentage verharding onvoldoende $\leq 4\%$	Inspectie	4%
Veiligheid percentage verharding onvoldoende $\leq 4\%$	Inspectie	4%
Aanzien percentage verharding onvoldoende $\leq 7\%$	Inspectie	7%

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor wegen (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 3 Beheer openbare ruimte en omvatten de verharde en onverharde wegen. Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud. Dit budget is exclusief het budget voor het reinigen van de openbare ruimte maar inclusief het budget voor bermen en bomen in het buitengebied.

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Regulier budget	321	385	389	398

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Groot onderhoud budget	830	830	830	830

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het beleidskader

Het beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte vormt het beleidskader voor het onderhoud van de gemeentelijke civiele kunstwerken. Met het beleidsplan is het gewenste onderhoudsniveau en de benodigde financiële middelen vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het behoud van onze duurzame en veilige kunstwerken. Het beleid is uitgewerkt in het vastgestelde beheerplan civiele kunstwerken.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit 60 objecten onderverdeeld 10 verkeersbruggen, 15 duikerbruggen, 25 fiets- en voetgangersbruggen, 3 tunnels, 6 kademuren en 1 overkluizing. Daarnaast heeft de gemeente circa 530 duikers in beheer.

In het beheerplan wordt voorgesteld om de civiele kunstwerken op een “redelijk” onderhoudsniveau te onderhouden (conditiescore 3 NEN 2767-4). Dit onderhoudsniveau komt overeen met het afgesproken beeldkwaliteitsscore “B” in de IBOR.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor civiele kunstwerken (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 3 beheer openbare ruimte. Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud.

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Regulier budget	12	12	12	12

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Groot onderhoud budget	44	44	44	44

Openbare verlichting

Het beleidskader

Het beleidskader voor de openbare verlichting is in de raadsvergadering van 24 oktober 2016 vastgelegd in het beleidsplan Licht in de Openbare Ruimte. Er is in het digitale beleidsplan vastgelegd waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen. Het vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte bekrachtigt het eerder vastgestelde gedifferentieerde onderhoudsniveau.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het openbare verlichtingsareaal in onze gemeente bestaat uit (afgerond): 5.800 lichtmasten, 6.000 armaturen en 6.100 lampen. Jaarlijks verbruikt de openbare verlichtingsinstallatie ca. 920.000 kWh elektrische energie.

De onderhoudstoestand wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW. Voor centrumgebieden geldt het beeldkwaliteitsniveau A en voor de overige functiegebieden geldt een beeldkwaliteitsniveau B.

Financiële consequenties

Voor de openbare verlichting worden kosten gemaakt. Deze kosten worden verdeeld volgens de landelijke kengetallensystematiek van de NSVV (Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde). De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget, waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders.

Er wordt onderscheid gemaakt in drie kostensoorten:

1. Energiekosten: netwerkkosten, kosten levering en de energiebelasting.
2. Onderhoud en Beheer: onderhoud aan de masten en lampen en shades.
3. Investeringskosten: kosten voor renovaties die zijn opgenomen in het investeringsplan.

De drie kostensoorten voor openbare verlichting zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatie exclusief investeringen(energie, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Openbare verlichting	182	178	177	177

Voor de renovaties van de installaties heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld door middel van het investeringsplan. Volgens het vastgestelde investeringsplan 2017 – 2020 ziet het overzicht voor vervanging er in de komende jaren als volgt uit:

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Openbare verlichting	100	110	110	110

Bovenstaande kosten hebben betrekking op het beheer en onderhoud van de aanwezige verlichtingspunten. Dat wil zeggen: de kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken, industrieterreinen, herinrichtingsplannen en inbreidingslocaties zijn hierin niet opgenomen. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting bij inbreidingen of grootschalige herinrichtingsplannen worden opgenomen in de desbetreffende exploitaties.

Riolering

Het beleidskader

Het beheer van de gemeentelijke riolering vindt plaats op basis van het in 2011 vastgestelde verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP). De verplichting voor het hebben van dit plan is vastgelegd in de Wet Milieubeheer (Wm). Het plan beschrijft hoe wij invulling geven aan onze wettelijke zorgplichten voor het inzamelen en transporteren van afvalwater, hemelwater en grondwater. Doelstellingen hierbij zijn onder andere:

- Het inzamelen van het geproduceerde afvalwater en overtollige hemel- en grondwater naar een geschikt lozingspunt.
- Het (afval)watersysteem en het beheer hiervan moeten doelmatig, duurzaam en robuust zijn.
- Het afvalwatersysteem moet natuurlijke systemen (o.a. oppervlaktewater en bodem) niet verstoren in hun functioneren.
- Overlast en schade moet worden voorkomen en hinder moet worden beperkt tot een acceptabel niveau.
- Continuïteit van (afval)watersysteem en zijn beheer moeten worden nagestreefd.

Het gemeentelijke rioleringsplan wordt in 2017 geactualiseerd.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Riolering bestaat uit diverse objecten zoals buizen, putten en pompen voor inzameling en transport van afvalwater, maar bijvoorbeeld ook wadi's voor de infiltratie van regenwater. In hoofdzaak bestaat de riolering uit 169 kilometer vrijval riolering en 63 kilometer mechanische riolering. Er zijn meer dan 3.500 inspectieputten, 30 gemalen en 300 pompunits.

Elk jaar worden gemalen, pompunits en 1/10^e deel van het vrijverval stelsel gereinigd en geïnspecteerd om het onderhoudsniveau te monitoren en de te nemen maatregelen te bepalen. De riolering is in goede staat en er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële consequenties

In het gemeentelijke rioleringsplan is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering met een voorziening voor toekomstige onderhoud gewerkt. De totale lasten van de riolering vallen onder programma 8 duurzaamheid en milieu.

Exploitatie exclusief investeringen (dagelijks onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Riolering	360	360	362	362

Mutatie voorziening riolering

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Bruto Dotatie	619	586	542	519

Om invulling te geven aan de gestelde doelen zijn voor de maatregelen de volgende bedragen opgenomen. Het bedrag wordt onttrokken aan de voorziening riolering.

Groot onderhoud

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Maatregelen uitvoering GRP	50	275	275	275

Bedrag is exclusief de onttrekking aan de voorziening.

Nieuwe investeringen

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Nieuwe ontwikkelingen GRP	0	5	5	5

Water

Het beleidskader

Het gaat hier met name om het beheer van watergangen met een schouwplicht. Andere watergangen zijn functioneel onderdeel van wegen of openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. De beheerkosten worden gemaakt voor het maaien en onderhouden van watergangen (met name in het buitengebied) en het afvoeren of verwerken van het maaisel.

Het beleidskader wordt gevormd door;

- de Waterwet;
- de Keur van het waterschap Drents Overijsselse Delta, (keur WDOD zuid);
- de Legger van het waterschap Drents Overijsselse Delta (Legger gebied voormalig Groot Salland);
- de Flora en faunawet;
- Wet milieubeheer (Wm).

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Jaarlijks vindt onderhoud plaats aan de watergangen met een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd waarvoor een ontvangstplicht bestaat.

De omvang van de leggerwatergangen (watergangen met schouwplicht) die in samenwerking met aanliggende eigenaren worden onderhouden, omvatten 86 km aan lengte. Voor 110 km aan watergangen geldt een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd.

Financiële consequenties

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De totale lasten van de watergangen:

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Watergangen	82	82	82	82

Openbaar groen

Het beleidskader

Het onderhoud en de inrichting van het openbaar groen vindt plaats conform het Groenstructuurplan gemeente Dalfsen (GSP) 2013-2017. In het GSP worden de kwaliteiten van de groene openbare ruimte in de vijf kernen beschreven, gewaarborgd en versterkt.

Tevens zijn visies ontwikkeld voor de beleidsthema's bomen, snippergroen, omvorming in relatie tot bezuinigingen en wateropvang, speelplaatsen en honden. De zonering in beeldkwaliteit, richtlijnen voor de verschillende beheervormen en groeninrichting en de bedrijfsvoeringsvraagstukken zijn tevens vastgelegd. Het plan wordt afgesloten met een financiële vertaling van de uitvoeringsprojecten.

Het beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte bekrachtigt het eerder vastgestelde gedifferentieerde onderhoudsniveau.

Begin 2018 staat actualisatie van het GSP op de planning. Hierbij zal (extra) aandacht geschonken worden aan klimaatadaptatie en de (grote) rol die groen hierbij kan vervullen.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 142 ha. Het totale bomenbestand binnen de kom beslaat ruim 17.100 stuks. De beeldkwaliteit die (over het algemeen) gehanteerd wordt is onderhoudsniveau A in winkelgebieden en onderhoudsniveau B voor de overige gebieden binnen en buiten de bebouwde kom.

Financiële consequenties

Er wordt onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

1. Onderhoud en beheer aan de groene (en blauwe) buitenruimte (bomen, bosplantsoen, heesters, gras), hondentoiletten.
2. Investeringskosten: de uitvoeringsprojecten uit het GSP worden betaald uit de reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoed door de verkoop van openbare groenstroken.

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een budget waarmee invulling gegeven kan worden aan de beleidskaders. De kosten voor openbaar groen zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Exploitatiekosten exclusief investeringen (dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Openbaar Groen	569	568	568	568

Voor de uitvoeringsprojecten heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld bij het vaststellen van het GSP en het investeringsplan. Wanneer de verkoop van openbaar groenstroken stagneert en de reserve niet meer wordt aangevuld, dan worden de uitvoeringsprojecten uitgesteld.

Investerings (groot onderhoud binnen de exploitatie)

x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Openbaar groen	40	44	44	44

De kosten voor de aanleg van openbaar groen in nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zijn opgenomen en verantwoord in de grondexploitaties.

Het beleidskader

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beleidsplan Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2013 - 2017. Dit beleidsplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 26 november 2012. Een nieuw geactualiseerd beleidsplan bieden wij in november 2017 aan de raad aan.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De gemeente heeft 25 kleinere en grote gebouwen in eigendom. Gezamenlijke deler is dat alle gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Alle gebouwen bij elkaar hebben een bruto vloeroppervlakte van ruim 21.000 m² en vertegenwoordigen een WOZ-waarde van in totaal ruim 22 miljoen euro.

In het huidige beleidsplan zijn onderstaande eisen voor de kwaliteit en duurzaamheid periode 2013–2017 opgenomen:

- Gemeentehuis te Dalfsen en 't Olde Gemientehuis te Nieuwleusen in stand houden in een hoge kwaliteit;
- Alle andere gebouwen in stand houden in een kwaliteit boven het gemiddelde;
- Gebouwen die binnen afzienbare tijd worden gesloopt in stand houden in een kwaliteit onder het gemiddelde tot laag;
- Gebouwen die ook in de (midden)lange termijn in stand blijven verder verduurzamen;
- Duurzame aspecten betrekken bij de inkoop en aanbestedingen van beheer- en onderhoudsprojecten.

Financiële consequenties

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. Deze jaarlijkse dotatie is gebaseerd op een onderhoudsplanning van vijf jaar. De jaarlijkse dotatie is € 100.500. In het nieuw op te stellen beleidsplan worden de financiële consequenties voor de periode van 2018-2022 meegenomen en voorgelegd aan uw raad.

Conform de nota reserves en voorzieningen 2015 - 2018 is de drempel van € 500.000 per 31 december 2015 vervallen. De stand van de voorziening groot onderhoud gebouwen per 31 december 2016 was afgerond € 202.000.

De gemeente heeft geen gebouwen voor onderwijs in eigendom. Voor de onderwijsgebouwen geldt een afzonderlijke vergelijkbare systematiek.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis (brand, storm, inbraak e.d.) op VNG voorwaarden en kent een eigen risico van € 1.000.

Deze twee polissen zijn in oktober 2014 Europees aanbesteed. Beide polissen hebben een looptijd van drie jaar (01-01-2015 tot 01-01-2018), met de mogelijkheid tot verlenging met één jaar. Voor het jaar 2018 wordt gebruikgemaakt van de verlengingsmogelijkheid. In 2018 zullen deze twee polissen opnieuw worden aanbesteed.

Alle gebouwen worden in 2017 opnieuw getaxeerd. Deze taxaties hebben een geldigheidsduur van zes jaar.

PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het BBV dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten. Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- De visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- De beleidsvoornemens over verbonden partijen
- De lijst van verbonden partijen.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het BBV en is als volgt gedefinieerd:

"Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarbij de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft".

Van een financieel belang is sprake als aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen. De verbonden partijen worden in deze paragraaf opgesplitst in:

- Publiekrechtelijke verbonden partijen
- Privaatrechtelijke verbonden partijen
 - Coöperaties/vennootschappen
 - Stichtingen/verenigingen
 - Overige

Gelet op het feit dat de raad op 21 maart 2016 de [Kadernota Verbonden Partijen](#) heeft vastgesteld, beperkt deze paragraaf zich tot het geven van een totaalbeeld van de verbonden partijen en de financiële aspecten ervan.

Evaluatie verbonden partijen:

In de door uw raad vastgestelde kadernota verbonden partijen is bepaald dat aan het einde van iedere raadsperiode een evaluatie zal plaatsvinden van de verbonden partijen. Doel van deze evaluatie is antwoord te geven op de vraag of de betreffende verbonden partijen nog steeds de geëigende vorm zijn om de doelstellingen van de gemeente te realiseren. Begin 2018 zal deze evaluatie aan uw raad worden voorgelegd.

N.B.

De financiële ratio's voor de publiekrechtelijke verbonden partijen hebben betrekking op de jaren 2015 t/m 2018. De financiële ratio's met betrekking tot de privaatrechtelijke verbonden partijen (vennootschappen) hebben betrekking op de jaren 2014 t/m 2016. Dit gelet op het feit dat wij van deze partijen enkel de jaarstukken ontvangen.

Besloten Vennootschap

Naam	CBL Vennootschap B. V.			
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	\$ 270.000 -/-	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	\$ 830.000	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	\$ 155.000	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.			
Ontwikkelingen	Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.			
Risico's	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) loopt de gemeente Dalfsen een te verwaarlozen risico.			

Naam	Vordering Enexis B. V.			
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	16.900 -/-	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	350 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	6,3 mln	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4e tranche. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.			
Ontwikkelingen	Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.			
Risico's	De aandeelhouders lopen beperkte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) loopt de gemeente Dalfsen een te verwaarlozen risico.			

Naam		Verkoop Vennootschap B. V.		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	430.000 -/-	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	1,4 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	2.000	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	<p>Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln.</p> <p>Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.</p>			
Ontwikkelingen	<p>Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p>			
Risico's	<p>Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.</p> <p>Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) is dit een te verwaarlozen risico.</p>			
Naam		CSV Amsterdam B. V.		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	3,3 mln	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	3,2 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	162.000	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	<p>De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend.</p> <p>Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.</p>			
Ontwikkelingen	<p>Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden geliquideerd.</p>			
Risico's	<p>Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) is dit een te verwaarlozen risico.</p>			

Naam		Publiek Belang Elektriciteitsproductie B. V.		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	65.000	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	1,6 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	45.000	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden.			
Ontwikkelingen	Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.			
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822). Dit risico is voor Dalfsen beperkt gelet op het aandelenbelang van 0,0432%.			

Gemeenschap. regeling-bedrijfsvoeringsorganisatie				
Naam		Bedrijfsvoeringsorganisatie jeugdzorg regio IJsselland		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat			
	Eigenvermogen			
	Vreemd vermogen			
	Gemeentelijke bijdrage	61.994	47.781	47.360
Beleidsvoornemens	De uitvoeringsorganisatie fungeert als inkoop- en betalingsorganisatie van de gemeenten en kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen.			
Ontwikkelingen	In opdracht van de gezamenlijke gemeenten wordt op dit moment de organisatorische inrichting van de regionale samenwerking inclusief de governance structuur onderzocht. Het doel hiervan is om de regionale samenwerking, die de afgelopen jaren deels al werkende wijs is ontstaan, zowel qua beheer als ten aanzien van effectiviteit en efficiëntie goed in te richten, ter ondersteuning van de lokale uitvoering van de Jeugdwet taken. De bevindingen en de besluitvorming die de komende maanden plaatsvindt kunnen eventueel ook gevolgen hebben voor de vorm, taken en organisatie van de BVO.			
Risico's	De gemeenschappelijke regeling heeft geen weerstandsvermogen. Een nadelig of voordelig exploitatieresultaat komt voor rekening van, respectievelijk ten goede aan, de deelnemende gemeenten. Dit is een risico voor de gemeente. Het hier bedoelde risico heeft uitsluitend betrekking op de kosten van de BVO, niet op kosten voor de daadwerkelijke zorg. Deze kosten en dus ook de risico's zijn direct opgenomen in de gemeentelijke begroting.			

Gemeenschap. regeling-centrumregeling				
Naam	Gemeenschappelijke regeling sociale recherche IJssel - Vechtstreek			
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat			
	Eigenvermogen			
	Vreemd vermogen			
	Gemeentelijke bijdrage	27.342	29.971	31.744
Beleidsvoornemens	De Sociale recherche IJssel-Vechtstreek zal meer aandacht geven aan de ontwikkelingen op het gebied van internetonderzoeken. Om de samenwerking met partners te bevorderen wordt een samenwerkingsovereenkomst met de politie gesloten om uitkeringsfraude te bestrijden.			
Ontwikkelingen	In de praktijk werd de sociale recherche alleen ingezet in het kader van de Participatiewet. Besloten is het de sociale recherche ook in te zetten voor het rechtmatigheidstoezicht voor de Wmo.			
Risico's	De inschatting is dat er van risico's zowel bestuurlijk als financieel geen sprake is.			

Gemeenschap. regeling–openbaar lichaam				
Naam	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland			
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	2.036.750	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	2.450.264	2.829.000	3.435.000
	Vreemd vermogen	27.847.619	31.041.000	30.899.000
	Gemeentelijke bijdrage	1.679.986	1.697.227	1.729.932
Beleidsvoornemens	Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.			
	In 2018 wordt door de Veiligheidsregio, in samenwerking met de gemeenten en andere samenwerkingspartners, een nieuw risicoprofiel, dekkingsplan en beleidsplan 2019-2022 opgesteld. Het algemeen bestuur zal deze vaststellen.			
Ontwikkelingen	Door de invoering van de Omgevingswet verandert de taak van de overheid van 'regelen' naar 'mogelijk maken'. De verandering als gevolg hiervan heeft ook invloed op de rol en de wijze waarop de Veiligheidsregio haar ambities wil realiseren. Op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht dienen de bevoegde gezagen een verordening vast te stellen voor de uitvoering en handhaving van de taken van de regionale uitvoeringsdienst. Veiligheidsregio IJsselland participeert in de uitvoering hiervan. Op 21 februari 2017 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Vanaf 1 januari 2018 toetsen gemeenten de bouwwerken uit de lagere risicoklasse niet meer.			

Risico's De in 2014 bestuurlijk vastgestelde bezuinigingsvoorstellen en nieuwe besparingsvoorstellen als gevolg van efficiëntie- en schaalvoordelen zijn in de begroting 2018 verwerkt. De druk op de beschikbare middelen bij de Veiligheidsregio neemt hierdoor toe en het risico op negatieve afwijkingen die niet kunnen worden opgevangen is dus groter dan voorheen. De gemeente kan worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort.

Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit van de Veiligheidsregio als onvoldoende te beschouwen. Aangezien de Veiligheidsregio nog weinig ervaring heeft opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's worden heer nog geen definitieve uitspraken gedaan over de eventuele aanpassing van de hoogte van het aan te houden weerstandsvermogen. Het risicoprofiel zal tweejaarlijks worden geactualiseerd en hierover zal in de planning- en controldocumenten van de Veiligheidsregio over worden gerapporteerd (overeenkomstig hetgeen is verzocht in de ingediende zienswijze bij begroting 2018).

Naam		Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland		
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Financiële ratio's in €	Resultaat	79.000	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	1.548.000	1.262.000	1.262.000
	Vreemd vermogen	10.177.000	11.203.000	12.205.000
	Gemeentelijke bijdrage	839.000	909.819	955.815

Beleidsvoornemens Eind 2014 heeft het bestuur de strategische opdracht vastgesteld voor de periode 2015-2017: de Bestuursagenda: 'Vernieuwen vanuit basistaken'. Voor de periode 2018-2022 ontwikkelen GGD, bestuur en organisatie en de gemeenten gezamenlijk een nieuwe Bestuursagenda.

Ontwikkelingen N.v.t.

Risico's De gemeente betaalt een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonersbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. De beschikbare weerstandscapaciteit is op basis van het risicoprofiel van de GGD voldoende en binnen de afgesproken norm. Indien de weerstandscapaciteit blijkt niet te voldoen, dan kan de gemeente worden aangesproken naar rato van het inwonertal op een eventueel exploitatietekort (Dalfsen 5,4%).

Additionalen producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze taken afnemen. Sinds 213 is in de tarieven van de GGD een opslag verwerkt voor de dekking van de risico's. De risicocomponent in het tarief wordt gereserveerd voor dekking van eventuele frictiekosten die uit additionele taken kunnen voortvloeien. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de gemeenschappelijke regeling.

Naam		Omgevingsdienst IJsselland		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat			n.b.
	Eigenvermogen			0
	Vreemd vermogen			0
	Gemeentelijke bijdrage			518.800
Beleidsvoornemens	De Omgevingsdienst geeft in de eerste drie jaar prioriteit aan de ontwikkelopgaven: <ul style="list-style-type: none"> - Borgen en doorontwikkelen van politiek sensitiviteit en lokale binding; - Vormen van één organisatie, en - Anticiperen op inwerkingtreding Omgevingswet, wet VTH, wet Natuurbescherming en wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen. 			
Ontwikkelingen	<p>Het in de praktijk tot een succes maken van de transitie van netwerkstructuur naar de Omgevingsdienst is een forse veranderopgave. Het managementteam van de Omgevingsdienst krijgt de opdracht mee deze opgave in de eerste drie jaar te realiseren. Begin 2018 legt het managementteam aan het algemeen bestuur een voorstel voor waarin zij beschrijft op welke manier zij vorm en inhoud geeft aan deze cruciale ontwikkelopgave voor de periode 2018-2020.</p> <p>De Omgevingsdienst start volgens de methodiek van inputfinanciering, maar stapt vanaf 2020 geleidelijk over op de methodiek outputfinanciering. Bij inputfinanciering wordt de jaarlijkse financiële bijdrage per deelnemer bepaald door de betreffende totale loonsom te vermeerderen met het percentage van de kosten voor de materiële en formatieve overhead.</p>			
Risico's	<p>Iedere deelnemer is verantwoordelijk voor het opvangen van de eigen frictiekosten. Door de latende organisaties moeten de frictiekosten worden bezien en maatregelen worden geformuleerd om deze te reduceren. De snelheid van het terugverdienen is echter afhankelijk van de mogelijkheid en de effectiviteit van het doorvoeren van maatregelen om deze kosten te beperken.</p> <p>De Omgevingsdienst verwacht vanaf 2020 vier jaar lang 2% bezuiniging op haar begroting te kunnen realiseren. Deze bezuiniging denkt de Omgevingsdienst te kunnen realiseren door het verder uniformeren van werkwijzen en aanscherpen van de PDC. De realisatie van deze structurele besparingen is alleen mogelijk als de Omgevingsdienst de ruimte krijgt om te werken met een voldoende robuust takenpakket, een ruime mandatering en een hoge mate van standaardisatie van producten en diensten - dit in een goede samenwerking en rolverdeling tussen de deelnemers en de Omgevingsdienst.</p> <p>Op basis van de gemeenschappelijke regeling kan de Omgevingsdienst weerstandsvermogen aanhouden tot een door het algemeen bestuur bepaald maximaal noodzakelijk niveau passend bij het risicoprofiel. Gelet op de startsituatie van de Omgevingsdienst vormt dit een risico voor de gemeente.</p>			

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus - Tricijn (GBLT)				
Naam		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Financiële ratio's in €	Resultaat	2.024.000	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	988.000	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	9.495.000	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage	382.000	384.000	396.000
Beleidsvoornemens	GBLT kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers.			
Ontwikkelingen	Op 21 januari 2016 heeft het Algemeen Bestuur van GBLT expliciet gekozen voor de Kwaliteit van Dienstverlening als speerpunt voor de komende jaren 2017-2020. GBLT heeft ambities geformuleerd met een horizon tot 2022 waarbij ze aansluiten bij de strategische doelen van de organisatie. De uitvoering hiervan vindt plaats binnen het kader van de beschikbare middelen. Voor 2018 zijn de activiteiten die hieruit voortvloeien vertaald binnen de begroting.			
Risico's	GBLT werkt in opdracht van en voor rekening en risico van de deelnemende overheden. Dat betekent dat de begrotingsresultaten worden verrekend met de deelnemers. Dat betekent ook dat GBLT geen weerstandsvermogen heeft om tegenvallende resultaten op te vangen. De keerzijde is dat de gemeente zelf weerstandsvermogen dient aan te houden voor de risico's van GBLT.			
	In dit kader is een niet adequate interne beheersing van GBLT een risico voor de gemeente. Indien de kwaliteit van GBLT niet op orde is, kan dit de burger raken voor wat betreft de dienstverlening. Daarnaast loop de gemeente dan het risico op lagere belastingopbrengsten. Op dit punt vindt sturing plaats op de afgesloten dienstverleningsovereenkomst en het dienstverleningshandvest.			

Naamloze Vennootschap				
Naam		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Financiële ratio's in €	Resultaat	369 mln	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	4.486 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	149.483 mln	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			
Risico's	Voor de gemeente bestaat net als bij deelname in andere vennootschappen formeel het risico van het verliezen van geïnvesteerd kapitaal. Dit risico wordt als verwaarloosbaar gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen dan voorzien.			

Naam		Vitens N. V.		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	39,5 mln	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	489,1 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	1.738,3 mln	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			
Beleidsvoornemens	<p>Vitens heeft strategische doelstellingen geformuleerd voor de periode 2015-2017. De strategische richting wordt iedere drie jaar grondig getoetst. Voor de periode 2018 en verder zal daarom een strategische herijking plaatsvinden. In deze strategie zullen thema's als verbetering van klantbeleving, zorg voor drinkwaterbronnen en infrastructuur, aangaan van samenwerkingen met maatschappelijke partners en politiek, investeren in verdere digitalisering en effectiever gebruik van ICT, terug te vinden zijn.</p>			
Ontwikkelingen	<p>Voor het dividend wordt in het Vitens jaarplan 2015 t/m 2018 uitgegaan van de minimale uitkering van 40%, zodat het eigen vermogen (solvabiliteit) de komende jaren wordt versterkt. De solvabiliteit van Vitens stijgt hiermee naar 30,2% eind 2018 (prognose). Dit is overeenkomstig de doelstelling van 30% die in de AvA van 14 juni 2012 is vastgesteld.</p> <p>Eind 2016 is door Vitens de onderbouwing van de tarieven 2017 aan de toezichthouder Inspectie Leefomgeving en Transport en Autoriteit Consument en Markt (ACM) aangeleverd. Gebleken is dat Vitens niet voldoet aan enkele voorwaarden zoals gesteld in het Drinkwaterbesluit. Wanneer dit niet bij de vaststelling van de drinkwatertarieven 2018 is verbeterd, kan een aanwijzing volgen. Een aantal voorgestelde verbeteringen zijn reeds doorgevoerd in de onderbouwing van de tarieven 2017 en verdere aanscherping vindt plaats bij de tariefvaststelling voor 2018.</p>			
Risico's	<p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd.</p> <p>Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen. Het dividend wordt gerelateerd aan het netto resultaat. Het bedrag aan dividend dat wordt uitgekeerd bedraagt minimaal 40% en maximaal 75% van het netto resultaat.</p> <p>Tevens is er nog een achtergestelde lening met een looptijd van 15 jaar waar de gemeente jaarlijks rente over ontvangt. In geval van faillissement bestaat het risico dat de gemeente deze lening niet terug ontvangt. Dit risico wordt als zeer laag geschat.</p>			
Naam		Wadinko N. V.		
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	1,5 mln	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	65,6 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	1,4 mln	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			

Beleidsvoornemens Wadinko continueert het huidige beleid en wil groei en innovatie in de regio bevorderen. Het streven is dat de Wadinko participaties over vijf jaar een substantieel hogere omzet hebben dan nu en dat er over 5 jaar beduidend meer mensen werken bij de Wadinko bedrijven dan nu. Wadinko streeft een goede spreiding van haar investeringen in het werkgebied na. Wadinko richt zich bij voorkeur op de maakindustrie en zakelijke dienstverlening. Het doel is maximaal 2-3 nieuwe participaties en 1 - 2 exits per jaar. Om de groeiambitie te realiseren zal de initiële investering per participatie stijgen. Daarnaast wil men meer investeren in bestaande participaties om groei en innovatie te ondersteunen. De innovatie en samenwerking tussen bedrijven en derden wordt gestimuleerd en daarvoor wordt ook geld gereserveerd.

Ontwikkelingen N.v.t.

Risico's Het aandeel van de gemeente Dalfsen is beperkt. Dalfsen bezit 75 van de totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%). Gelet op het financiële belang dat de gemeente heeft (€ 7.500) in combinatie met de zeggenschap (3,14%) is het risico van deze deelname verwaarloosbaar.

Naam		Enexis Holding N. V.		
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Financiële ratio's in €	Resultaat	207 mln	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	3.704 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	2.608 mln	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			

Beleidsvoornemens In 2017 is een nieuw strategisch plan vastgesteld. De nieuwe strategische koers luidt: "We realiseren een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. We richten ons daarbij op excellent netbeheer én het versnellen van de energietransitie".

Ontwikkelingen Er is een goed functionerende Aandeelhouderscommissie onder voorzitterschap van de provincie Noord-Brabant. Hierin wordt voor de provincie Overijssel een nieuw lid verwacht in 2018. In 2018 is de implementatie van de Herzienne Corporate Governance Code voorzien. Mogelijk heeft dit gevolgen voor de governance.

Risico's Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Het risico vis echter gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment de lagere dividenduitkeringen dan voorzien. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.

Naam		N. V. ROVA Gemeenten		
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Financiële ratio's in €	Resultaat	9,1	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	36 mln	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	50 mln	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage	1.892.723	1.881.000	1.881.000

Beleidsvoornemens ROVA is op koers met betrekking tot de ontwikkelvisie 2010-2020 welke in december 2010 is vastgesteld in de AvA.

Ontwikkelingen Digitalisering van het areaalbeheer vraagt extra aandacht van ROVA. Ook in het sociaal domein zal ROVA de komende jaren een bijdrage leveren. Waar mogelijk vergroot ROVA de SROI-prestaties en helpt ROVA gemeenten bij de uitvoering van de Participatiewet.

- Risico's
- De gemeente loopt de volgende risico's:
 - Dienstverleningsovereenkomst: stijging van de tarieven voor de diensten van ROVA.
 - Aandelenbezit: Bij een tegenvallende exploitatie lagere dividenduitkering dan begroot.
 - Achtergestelde lening: De geldlening betreft een achtergestelde lening ten opzichte van bancaire financiers, zodat ROVA in geval van ontbinding, surséance van betaling of faillissement pas verplicht is aflossing te voldoen nadat de op dat moment bestaande schulden van ROVA aan haar bancaire financiers zijn betaald.

Stichting				
Naam	Stichting Dalfsen Werkt			
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat			
	Eigenvermogen			
	Vreemd vermogen	125.960	168.000	158.900
	Gemeentelijke bijdrage	3.645.261	3.830.000	3.405.000

Beleidsvoornemens Toelichting bij de financiële ratio's:
 Vanaf 1 juli 2015 zijn de salariskosten toegerekend aan Stichting Dalfsen Werkt. Voor de WWB geldt dat de salarissen betaald worden door de Stichting Dalfsen Werkt aan de individuen. De inlener betaalt deze salariskosten terug. Door ziekte ontstaat een saldo op dit product. Dit saldo komt ten laste van het product re-integratie. Dit saldo wordt dus daadwerkelijk bijgedragen door de gemeente.

Het vreemd vermogen betreft een reservering voor vakantiegelden.

Ontwikkelingen In 2017 heeft een evaluatie van de stichting Dalfsen Werkt plaatsgevonden. De conclusies en aanbevelingen worden in afstemming met diverse partijen uitgewerkt in een uitvoeringsplan.

Risico's De stichting fungeert enkel als werkgever van de SW'ers. De financiële afhandeling van de stichting vindt plaats door de gemeente. De stichting zal in het kader van de vennootschapsbelasting gevolgd worden.

Naam	Stichting Administratiekantoor Dataland			
Financiële ratio's in €		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Resultaat	102.000 -/-	n.b.	n.b.
	Eigenvermogen	850.000	n.b.	n.b.
	Vreemd vermogen	607.000	n.b.	n.b.
	Gemeentelijke bijdrage			

Beleidsvoornemens Dataland ondersteunt gemeenten op meerdere manieren bij het verbeteren van de kwaliteit van hun gemeentelijke processen en registraties door het geven van opleidingen, organiseren van kennisbijeenkomsten etc. Daarnaast faciliteert Dataland gemeenten zich te organiseren en zo hun stem te laten horen bij relevante ontwikkelingen op regionaal en landelijk niveau.

Ontwikkelingen N.v.t.

Risico's Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag.

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Het beleidsdocument Risicomanagement is op 1 april 2014 door uw raad vastgesteld. Deze nota bevat het beleid dat de gemeente Dalfsen hanteert om haar risico's te managen en is een basis voor deze paragraaf weerstandsvermogen. Met dit beleid zijn kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement binnen de gemeente Dalfsen. In het beleidsdocument is de definitie van een risico als volgt verwoord:

"De kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie".

Uit deze definitie volgt dat een risico de volgende drie elementen bevat:

- 1) *Een kans op het optreden van een gebeurtenis ($p < 1$)*
Het gaat hier dus om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.
- 2) *Negatief gevolg*
De negatieve gevolgen van een risico kunnen zowel financieel als niet financieel van aard zijn. We richten ons echter hoofdzakelijk op het in kaart brengen van de financiële gevolgen die de gebeurtenissen met zich meebrengen. Risico's die mogelijk leiden tot aantasting van het imago van de gemeente dan wel andere niet-financiële gevolgen te weeg kunnen brengen, worden niet gekwantificeerd.
- 3) *Een betrokkene, voor wiens rekening de negatieve gevolgen komen*
De betrokkene is hierbij de gemeente Dalfsen als organisatie.

Risicomanagementproces

Risicomanagement is het cyclische proces dat bestaat uit verschillende stappen met als doel de gevolgen van de risico's te voorkomen en de kans erop te verkleinen. Voor de totstandkoming van deze paragraaf is het volgende proces doorlopen. Allereerst is gemeentebreed een risico-inventarisatie uitgevoerd. Vervolgens zijn de risico's gekwantificeerd door de kans en het gevolg in te schatten. Hierbij is gebruik gemaakt van 'referentiebeelden'. Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, zijn de volgende vijf klassen met de referentiebeelden gehanteerd:

Kans:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	$x < € 26.500$	(< 0,05% van begroting)
2	$€ 26.500 < x > € 106.000$	(0,05 - 0,2% van begroting)
3	$€ 106.000 < x > € 265.000$	(0,2 - 0,5% van begroting)
4	$€ 265.000 < x > € 530.000$	(0,5 - 1% van begroting)
5	$x > € 530.000$	(> 1% van begroting)

Vervolgens is per risico de risicoscore bepaald. Dit is gedaan door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens de formule:

Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg

De maximale risicoscore is: 5 x 5 =25. Dit levert een 'bruto-risico' op, namelijk: de omvang van het risico exclusief het effect van de beheersmaatregel.

Gelijktijdig met het in beeld brengen van de risico's zijn ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Een beheersmaatregel is gericht op het voorkomen of reduceren van een risico danwel het beperken van de impact op de organisatie. Dit levert 'netto-risico's' op: namelijk de omvang van het risico inclusief het effect van de beheersmaatregel.

In onderstaande tabel is een top 10 van de 'netto-risico's' opgenomen. Op basis van de netto-risico's wordt de doorvertaling naar het weerstandsvermogen gemaakt.

N.B. Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Risico	Risico Score
Budget Jeugdzorg	16
Ontwikkeling gemeentefonds	16
Exploitatierisico bij verbonden partijen	12
Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen	12
Budget (bijzondere) bijstand	10
Datalekken	10
Project Kulturhus De Spil (voorheen WOC Campus)	10
Kwaliteitsniveau wegen daalt onder het gewenste niveau	9
Naheffing door belastingdienst	9
Tegenvallers bij de grondexploitaties	9

Budget Jeugdzorg

Met ingang van 1 januari 2017 is door de gemeenten die samen werken op het terrein van Jeugdhulpverlening, besloten de vereveningsbijdrage op te heffen. Dit betekent dat eventuele tekorten door de gemeenten zelf moeten worden gedragen. De verwachting is dat deze maatregel voor de gemeente Dalfsen financieel gunstig is. Zo hebben wij over het jaar 2015 € 400.000 bijgedragen aan tekorten van andere gemeenten. Echter zeer specifieke opnamen en behandelingen kunnen ertoe leiden dat de kosten voor Jeugdzorg in een bepaald jaar het budget overschrijden.

Beheersmaatregelen

1. Voor dit risico kunnen beperkte beheersmaatregelen worden getroffen anders dan het weigeren van zorg als het budgetplafond is bereikt. Dit is echter een uiterst onwenselijke situatie in die gevallen dat zorg geboden moet worden.
2. Er is een reserve Sociaal Domein gevormd.

Oorzaak:

- Bezuinigingen i.v.m. objectief verdeelmodel in stappen tot 1,5 miljoen in 2018.
- Toeleiding van zorg door derde partijen en als gevolg van privacywetgeving wordt sturing hierop bemoeilijkt.

Gevolg:

Het budget is ontoereikend om de lasten op te vangen.

Ontwikkeling gemeentefonds

De gemeente is grotendeels afhankelijk van de algemene uitkering. Bij het vaststellen van de perspectiefnota 2018-2021 is de stelpost voor het opvangen van tegenvallers bij de algemene uitkering ingezet voor structurele uitgaven.

Beheersmaatregelen

1. Bij de periodieke circulaires van het ministerie worden de ontwikkelingen van het gemeentefonds nauwlettend gevolgd en de begroting wordt hierop aangepast.
2. Loon- en prijsontwikkelingen die binnen de algemene uitkering zijn te traceren, worden afzonderlijk als een stelpost in de begroting opgenomen. Hiermee kunnen toekomstige loon- en prijsstijgingen worden opgevangen.

Oorzaak:

- Bestaande verdelingsmaatstaven ontwikkelen zich anders dan geraamd.
- De verdeling door het Rijk wordt herzien.
- Het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds.

Gevolg:

Gelet op de omvang van het gemeentefonds kunnen wijzigingen door het Rijk direct forse financiële impact hebben op de gemeentelijke financiën.

Exploitatierisico bij verbonden partijen

Verbonden partijen vertegenwoordigen een financieel en een bestuurlijk belang. De grootste risico's loopt de gemeente bij de gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

1. De verbonden partijen rapporteren periodiek over de risico's in de planning & control documenten. Door de beleidsmedewerker concerncontrol wordt hier toezicht op gehouden.
2. Door een aantal gemeenschappelijke regelingen wordt eigen weerstandsvermogen aangehouden zodat zij zelf deze risico's kunnen opvangen en/of tijdig kunnen bijsturen.

Oorzaak:

Binnen de verbonden partijen kan sprake zijn van deel-verantwoordelijkheid voor de exploitatie.

Gevolg:

Wij kunnen geconfronteerd worden met een exploitatietekort van een verbonden partij dat wij moeten aanzuiveren.

Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen

Het gaat dan met name over de zogenaamde 2b diensten zoals het inhuren van personeel. Binnen de gemeente is een groot aantal functionarissen betrokken bij de inkoop en aanbesteding.

Beheersmaatregelen

1. Er is een stappenplan met betrekking tot inkoop opgesteld voor de korte en middellange termijn.
 - a. Korte termijn: verplicht om het stappenplan te volgen, in offertetraject mogen uitsluitend aangewezen personen in de organisatie een offerte opvragen.
 - b. Middellange termijn: onderzoek hoe te komen tot een professionele inkooporganisatie. Hiervoor zijn structureel extra middelen gevraagd voor uitbreiding / invulling formatie. Bij de begroting wordt hierover een besluit genomen.
2. Europese aanbestedingen worden alleen met deskundige begeleiding gedaan.
3. Jaarlijks vindt er een analyse plaats met betrekking tot inkopen boven de EU drempelwaarden door de medewerker Verbijzonderde Interne Controle (VIC).
4. In het controleprotocol is opgenomen dat alleen EU aanbestedingen meewegen in de fouttolerantie van de accountant.

Oorzaak:

- De inkoopfunctie is nog niet optimaal geborgd en versnipperd in de organisatie.
- Per 1 juli 2016 is de aanbestedingswet gewijzigd waardoor meer inkopen onder het strengere EU regime vallen.

Gevolg:

- Bij een gerechtelijke procedure kan de gemeente worden veroordeeld tot het vergoeden van de financiële schade.
- Gevolgde procedures kunnen door aanbestedende partijen worden afgekeurd of achteraf kan blijken dat aanbesteding niet op een rechtmatige wijze heeft plaatsgehad.

Budget (bijzondere) bijstand

Inwoners van de gemeente Dalfsen doen in toenemende mate een beroep op inkomensondersteuning door de gemeente en dienen een aanvraag in voor een bijstandsuitkering of een uitkering in het kader van de bijzondere bijstand.

Beheersmaatregel

1: Dit risico kan worden ondervangen door de betreffende regelingen in het kader van bijzondere bijstand te versoberen. In de halfjaars rapportage sociaal domein wordt periodiek inzicht gegeven in de stand van zaken.

2: De specifieke voorwaarden, uit de vangnetuitkering van de centrale overheid, worden bewaakt.

Oorzaak:

- De doelgroep wordt steeds groter door onder andere de groei van het aantal bijstandsccliënten. Daarnaast groeit de groep inwoners met een inkomen tot 110% van het minimum loon door dalende koopkracht en stijgende kosten levensonderhoud.
- Geen vast inkomen door flexibilisering van de arbeidsmarkt.
- Nieuwkomers/ statushouders moeten gehuisvest worden en ook van een inkomen worden voorzien.

Gevolg:

Het budget is ontoereikend om de lasten op te vangen.

Datalekken

Met de invoering van de meldplicht datalekken zijn we verplicht elk ernstig datalek actief te melden.

Beheersmaatregel

1: De ICT omgeving is dusdanig ingericht en voorzien van een firewall om onbevoegde toegang te voorkomen.

2: Er is specifieke aandacht besteed aan de bewustwording (mbt informatieveiligheid en het omgaan met privacy gevoelige gegevens) onder het personeel. Dit is gedaan door communicatie via Sharepoint, koffiemomenten en het is onderdeel van het introductiebeleid voor nieuw personeel.

Oorzaak:

- Aanvallen van buitenaf via ransome, malware en hackers.
- Binnen de gemeente wordt dagelijks een groot aantal privacygevoelige gegevens verwerkt met het risico op het ontstaan van een datalek.

Gevolg:

Er kunnen enorme boetes worden opgelegd en de gemeente kan aansprakelijk worden gesteld. Voor de burger kan identiteitsfraude grote financiële en maatschappelijke problemen opleveren.

Project Kulturhus De Spil (voorheen WOC Campus)

Grote projecten, zoals Kulturhus De Spil in Nieuwleusen, met veelal langdurige en forse gevolgen voor de gemeentelijke begroting worden ter hand genomen. Voor de ontwikkeling, implementatie en de uitvoering van deze projecten is specifieke kennis noodzakelijk om te komen tot een sluitende project begroting die houdbaar is.

Beheersmaatregelen

1. Er is een stuurgroep in het leven geroepen die vergadert maandelijks via de GOTIK-methode (Geld, Organisatie, Tijd, Informatie, Kwaliteit). De risico's worden in beeld gebracht m.b.v. de RISMAN methode.
2. Er is een projectmanagementbureau ingeschakeld die het traject van aanbesteding heeft geregeld. Dit bureau heeft eveneens de volgende taken: budgetbewaking, directievoering en toezicht.
3. Er is door het projectmanagementbureau een 'projectkwaliteitsplan uitvoering' opgesteld die op basis van de GOTIK-methode de bouwfase bewaakt.
4. De gemeenteraad heeft een monitoringscommissie ingesteld en vergadert periodiek.
5. De toekomstige exploitatie is in beeld gebracht en aan de raad verstrekt voorafgaand aan het besluit voor het go/nogo-besluit voor de realisatie en bouwfase.
6. Er is een CV opgericht waarin gemeente en de beheersstichting deelnemen, die periodiek met elkaar om tafel zitten om ook de financiële stukken/situatie van de CV te beoordelen om zodoende meer (bestuurlijke) grip te houden.

Oorzaak:

Onvoldoende expertise binnen de organisatie beschikbaar waarbij het risico zit in de investering (incidenteel; projectrealisatie) en op de exploitatie (structureel).

Gevolg:

Het beschikbare budget kan overschreden worden waarbij ook imagoschade kan optreden.

Kwaliteitsniveau wegen daalt onder het gewenste niveau

De gemeente heeft als wegbeheerder de zorgplicht voor de wegen.

Beheersmaatregel

Er is een wegenbeheerplan opgesteld (2017-2020). Dit plan bevindt zich in de besluitvormingsfase. De financiële consequenties van het scenario dat verdere daling van het kwaliteitsniveau voorkomt, is opgenomen in de begroting.

Oorzaak:

Achterstand in het onderhoud kan de veiligheid van de weggebruikers in gevaar brengen.

Gevolg:

Achterstallig onderhoud van wegen kan leiden tot klachten en het aansprakelijk stellen van de wegbeheerder voor schades.

Naheffing door belastingdienst

Mogelijke naheffing in het kader van BTW, BTW Compensatiefonds, Werkkostenregeling (WKR) en Vennootschapsbelasting (VPB) bij het niet goed toepassen van de regelgeving.

Beheersmaatregelen

1. Om de fiscale positie in de organisatie te versterken zijn extra middelen aangevraagd (uitbreiding fte). voor 2017 is dit toegekend en voor 2018 vindt dit plaats bij de vaststelling van de begroting.
2. Het voornemen is om een fiscaal control framework op te stellen.
3. De interne controle op processen fiscaliteit wordt uitgebreid.

Oorzaak:

De fiscale componenten zijn nog niet optimaal geborgd in onze organisatie.

Gevolg:

De belastingdienst kan bij een boekencontrole over meerdere jaren een naheffing opleggen en eventueel ook boetes.

Tegenvallers bij de grondexploitaties

Er kunnen verschillende typen risico's worden onderscheiden in de grondexploitaties bij actief grondbeleid.

Beheersmaatregelen

1. Minimaal 2 keer per jaar worden de risico's beoordeeld en de uitkomsten worden in de MPG verwerkt.
2. Eenmaal per 2 a 3 jaar wordt er marktonderzoek gedaan.
3. Jaarlijks worden de grondexploitaties geactualiseerd. Hiermee blijven de inzichten actueel en kan er tijdig worden bijgestuurd. Met name omdat plannen nog lang lopen.
4. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grex en onvoorzienbare risico's moeten zoveel als mogelijk worden opgevangen binnen de grex. Is dit niet mogelijk dan wordt de Alg Res GREX aangewend.
5. De gemeenteraad wordt bij belangrijke ontwikkelingen geïnformeerd.

Oorzaak:

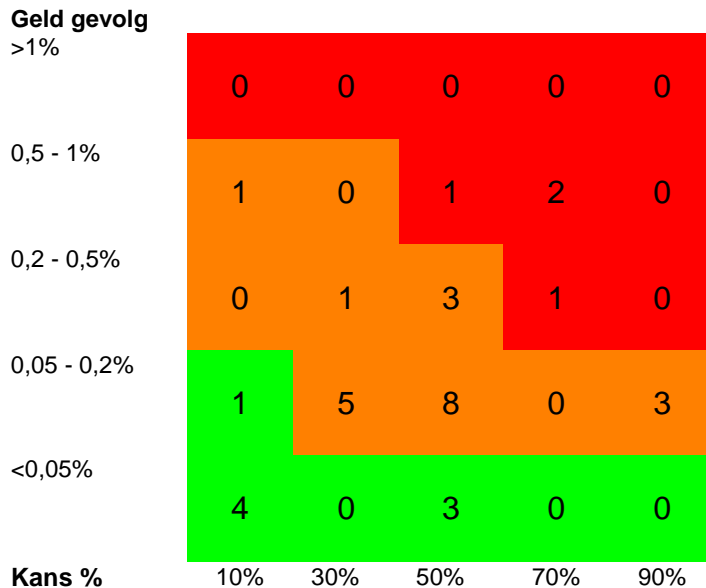
- Marktrisico's: hier gaat het om onzekerheden bij nog toe te kennen subsidies, ontwikkelingen in grondprijzen en mogelijke afzetrisico's;
- Organisatierisico's: grondexploitatie is een vorm van ondernemen die een hoge organisatiegraad vereisen.
- Waarderingsrisico's: hier betreft het dat een aangekocht perceel niet voor de verwervingsprijs in exploitatie genomen kan worden en de mogelijkheid van het niet toe kunnen rekenen van de rentelasten van verworven percelen;

Gevolg:

Verslechteren van het exploitatieresultaat.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concernbreed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandcapaciteit

De beschikbare weerstandcapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden, waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwacht en substantieel zijn te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandcapaciteit.

Incidentele weerstandcapaciteit

Incidentele weerstandcapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Alleen reserves die alternatief aanwendbaar zijn worden meegenomen. Specifieke bestemmingsreserves rekenen we niet mee, omdat een onttrekking uit deze reserves direct van invloed is op de dekking van kosten in de exploitatie. Stille reserves worden eveneens niet meegenomen. Niet duidelijk is in hoeverre stille reserves op korte termijn liquide te maken zijn. In onderstaande tabel staan reserves waar geen claims op rusten.

Vrij besteedbaar	
Algemene reserve	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.882.000
Reserve herstructurering openbaar groen	201.000
Reserve decentralisaties	621.000
Reserve volkshuisvesting	507.000
Algemene reserve grondbedrijf	1.988.000
Totaal	12.699.000

Structurele weerstandcapaciteit

Structurele weerstandcapaciteit betreft de middelen die eventueel aangeboord kunnen worden om tegenvallers op te vangen. De structurele weerstandcapaciteit betreft de mogelijkheid om vanuit een verhoging van belastingen en leges structurele risico's op te vangen.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale tarieven (artikel 12) te vergelijken met de gehanteerde tarieven. Het Ministerie publiceert de artikel 12 tarieven jaarlijks bij de mei circulaire van het gemeentefonds.

De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit is als volgt:

Soort	WOZ-waarde jul-17	Tarief Dalfsen	Tarief art. 12	Verskil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar woning	2.913.000.000	0,1125	0,1952	0,0827	2.409.000
eigenaar niet-woning	691.000.000	0,1637	0,1952	0,0315	218.000
gebruiker niet-woning	600.500.000	0,1394	0,1952	0,0558	335.000
				Totaal	2.962.000

Op het moment van opstellen (augustus 2017) van de begroting 2018 waren de definitieve rekentarieven van de gemeente Dalfsen nog niet beschikbaar. Bij het berekenen van de onbenutte belastingcapaciteit zijn wij volledigheidshalve uitgegaan van de landelijke ontwikkelingen voor woningen en niet-woningen, zoals deze geschetst zijn in de mei circulaire 2017. Het tarief artikel 12 status is afkomstig uit de mei circulaire 2017.

Het totale verwachte weerstandsvermogen 2018 ziet er als volgt uit:

Incidentele weerstandscapaciteit	12.699.000
Structurele weerstandscapaciteit	2.962.000
Totaal weerstandsvermogen	15.661.000

Benodigde weerstandcapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde restrisico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het netto-risico op basis van de geïnterpreteerde risico's bedraagt € 3.650.000. Gelet op het gehanteerde zekerheidspercentage van 90% wordt € 3.285.000 opgenomen als benodigde weerstandscapaciteit.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's gedaan.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandscapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2018
Benodigde weerstandscapaciteit	3.285.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	15.661.000
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	4,8

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,8 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij voor ons zelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog.

Financiële kengetallen

In de mei circulaire 2015 is er door het Ministerie van BZK gemeld dat met ingang van de begroting 2016 er verplicht een aantal financiële kengetallen opgenomen dienen te worden in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Door middel van deze kengetallen en hun beoordeling ontstaat er een beter beeld van de financiële positie van de gemeente.

De volgende zes financiële kengetallen worden onderkend:

1. Netto schuldquote
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
3. Solvabiliteitsratio
4. Structurele exploitatieruimte
5. Grondexploitatie
6. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Financiële kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuld quote	24%	33%	23%	21%	17%	10%
Netto schuld quote gecorrigeerd	-2%	21%	13%	11%	8%	2%
Solvabiliteitsratio	62%	56%	59%	59%	60%	60%
Grondexploitatie	42%	36%	26%	20%	13%	6%
Structurele exploitatieruimte	-0,17%	-1,03%	0,39%	0,23%	3,90%	0,43%
Belastingcapaciteit	85%	89%	89%	89%	89%	89%

Hieronder treft u voor de begroting per genoemd kengetal een uitleg aan, inclusief de berekening en beoordeling.

1. Netto schuldquote (gecorrigeerd)

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. In het verlengde hiervan kennen we ook de zogenoemde "Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen". Bij deze specifieke quote wordt er gekeken naar het effect van door de gemeente verstrekte leningen op de schuldenlast van de gemeente.

Netto schuldquote (bedragen x € 1.000)		rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Vaste schulden	+	6.984	20.522	19.127	17.732	16.336	14.941
Netto vlottende schuld	+	10.178	4.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Overlopende passiva	+	4.352	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Financiële activa	-	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen	-	5.803	5.500	5.000	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	-	0	1.582	4.833	4.961	5.857	8.675
Overlopende activa	-	1.959	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totale baten		57.641	57.526	59.544	57.488	57.395	57.702
Netto schuldquote		24%	33%	23%	21%	17%	10%

		rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Netto schuldquote gecorrigeerd							
Vaste schulden	+		20.522	19.127	17.732	16.336	14.941
Netto vlottende schuld	+	10.178	4.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Overlopende passiva	+	4.352	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Financiële activa	-	8.085	6.862	6.275	5.768	5.260	4.753
Uitzettingen	-	5.803	5.500	5.000	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	-	0	1.582	4.833	4.961	5.857	8.675
Overlopende activa	-	1.959	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totale baten		57.641	57.526	59.544	57.488	57.395	57.702
Netto schuldquote gecorrigeerd		-2%	21%	13%	11%	8%	2%

Beoordeling:

De verhouding tussen schulden en baten is goed.

2. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal. In het bedrijfsleven is dit een veelgebruikte ratio en daar wordt een minimum norm gehanteerd tussen 25% en 40% voor een solvabele vermogenspositie.

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1.000)	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Eigen vermogen	48.474	43.506	44.637	43.047	41.480	40.053
Balanstotaal	77.777	78.305	76.101	72.532	69.460	66.495
Solvabiliteitsratio	62%	56%	59%	59%	60%	60%

Beoordeling:

Het solvabiliteitsratio laat zien dat de gemeente Dalfsen een zeer solvabele vermogenspositie heeft en verhoudingsgewijs dus meer eigen vermogen dan vreemd vermogen bezit.

3. Kengetal grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de bouwgrond in exploitatie te delen door de totale baten van de programmabegroting in de bijlage 4.2.

Kengetal grondexploitatie in % (bedragen x € 1.000)	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Bouwgronden in exploitatie	24.037	20.731	15.735	11.699	7.506	3.215
Totale baten	57.641	57.526	59.544	57.488	57.395	57.702
Kengetal Grex	42%	36%	26%	20%	13%	6%

Beoordeling:

Dit kengetal laat zien wat de verhouding tussen de totale baten en de terug te verdienen bedragen aan bouwgronden is. De komende jaren zullen de voorraden gronden afnemen en daarmee zal de ratio nog verder dalen.

4. Structurele exploitatie ruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Structurele exploitatieruimte (bedragen x € 1.000)	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
Structurele lasten	57.370	52.357	61.103	58.838	58.608	58.865
Structurele baten	55.940	50.005	59.544	57.488	59.395	57.687
Structurele toevoegingen aan reserves	804	0	20	20	20	20
Structurele onttrekkingen aan reserves	2.137	1.834	1.810	1.500	1.472	1.447
Totale baten	57.641	50.397	59.544	57.488	57.395	57.702
Structurele exploitatieruimte	-0,17%	-1,03%	0,39%	0,23%	3,90%	0,43%

Beoordeling:

Voor 2018 en verder is de structurele exploitatieruimte positief.

5. Belastingcapaciteit

Definitie:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo en 'waarstaatjegergemeente.nl' publiceren deze gegevens.

	rekening 2016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021
OZB last gezin gemiddelde WOZ waarde	275	295	298	301	304	307
Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	132	139	140	142	143	145
Afvalstoffenheffing voor gezin	230	213	215	217	219	222
Totale woonlasten voor gezin bij gem. WOZ waarde	637	647	653	660	667	673
Woonlasten landelijk gemiddelde T-1	751	723	730	738	745	752
Woonlasten tov landelijk gemiddelde jaar ervoor	85%	89%	89%	89%	89%	89%

Beoordeling:

De gemiddelde woonlast ligt voor een "gemiddeld" gezin in Dalfsen ruim 10% lager dan het landelijke gemiddelde. De burger van Dalfsen profiteert dus mee van de gezonde financiële situatie van de gemeente Dalfsen.

Samenvatting risicoprofiel

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,8 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij onszelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog, dus positief.

Uit de nieuwe financiële kengetallen kunnen we concluderen dat onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio zeer goed te noemen zijn. Ten aanzien van de grondexploitaties zien we een zeker risico als gevolg van een behoorlijk forse grondpositie, echter door de strakke regie op de grondexploitaties en de jaarlijkse bijstelling verwachten we geen probleem ten aanzien van dit onderwerp.

Tot slot is het ook erg positief dat de burger de zoete vruchten plukt van onze financiële gezonde situatie.

Hoofdstuk 4 Bijlagen

4.1 KERNGEGEVENS

Inwoners	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Totaal	28.086	28.100	28.300
< 20 jaar	6.845	6.760	6.750
> 64 jaar	5.628	5.725	5.890
waarvan 75 - 85 jaar	1.827	1.860	1.970

Uitkeringsgerechtigden bijstand	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
IOAW	23	7	24
IOAZ	0	3	0
WWB	228	200	225

Fysieke structuur	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
oppervlakte land in hectaren	16.510	16.510	16.510
oppervlakte binnenwater in hectaren	140	140	140
aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	11.444	11.523	11.598
km gemeentelijke wegen	513	513	513
km provinciale wegen	34	34	34

Personele gegevens	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
aantal fte's	193	188	191

Financiële structuur per inwoner	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
algemene uitkering gemeentefonds	746	717	787

N.B. Bij de tabel uitkeringsgerechtigden bijstand zijn de cijfers voor Wajong / WAO / WIA / WAZ en WSW niet meegenomen. De gemeente is hiervoor afhankelijk van informatie die door derden, het CBS beschikbaar wordt gesteld.

4.2 OVERZICHT LASTEN EN BATEN 2018 TOT EN MET 2021

Bedragen x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten						
Bestuur/onderst/alg.dek.middel	-8.759	-10.544	-11.360	-11.226	-11.549	-11.950
Openbare orde en veiligheid	-2.287	-2.034	-1.995	-1.996	-1.997	-1.998
Beheer openbare ruimte	-6.693	-5.364	-5.450	-5.588	-5.627	-5.635
Economische zaken	-604	-1.123	-1.088	-1.094	-1.104	-1.118
Onderwijs en vrije tijd	-6.113	-5.020	-4.732	-4.713	-4.716	-4.603
Inkomensondersteuning	-4.674	-5.786	-5.108	-5.237	-5.242	-5.247
Sociaal domein	-18.107	-18.163	-17.845	-17.362	-17.288	-17.254
Duurzaamheid en milieu	-5.073	-4.504	-4.605	-4.785	-4.698	-4.596
Ruimtelijke ordening en VHV	-6.925	-8.366	-9.602	-7.168	-6.671	-6.509
Totaal lasten	-59.235	-60.903	-61.785	-59.169	-58.893	-58.909
Baten						
Bestuur/onderst/alg.dek.middel	29.269	28.883	29.900	30.305	30.820	31.300
Openbare orde en veiligheid	17	26	26	26	27	27
Beheer openbare ruimte	265	313	248	247	248	248
Economische zaken	565	1.018	1.025	1.030	1.040	1.053
Onderwijs en vrije tijd	401	348	378	353	356	349
Inkomensondersteuning	3.366	3.823	3.665	3.665	3.665	3.665
Sociaal domein	12.182	11.515	11.259	11.078	10.959	10.904
Duurzaamheid en milieu	4.368	4.485	4.344	4.572	4.544	4.556
Ruimtelijke ordening en VHV	7.210	7.117	8.698	6.212	5.738	5.600
Totaal baten	57.641	57.526	59.544	57.488	57.395	57.702
Saldo						
Bestuur/onderst/alg.dek.middel	20.510	18.339	18.541	19.079	19.271	19.350
Openbare orde en veiligheid	-2.270	-2.008	-1.969	-1.970	-1.971	-1.972
Beheer openbare ruimte	-6.429	-5.052	-5.202	-5.341	-5.380	-5.387
Economische zaken	-39	-106	-63	-64	-64	-65
Onderwijs en vrije tijd	-5.711	-4.671	-4.354	-4.360	-4.360	-4.253
Inkomensondersteuning	-1.308	-1.963	-1.443	-1.572	-1.577	-1.582
Sociaal domein	-5.926	-6.648	-6.586	-6.285	-6.329	-6.350
Duurzaamheid en milieu	-706	-19	-260	-213	-154	-39
Ruimtelijke ordening en VHV	284	-1.249	-904	-956	-933	-909
Totaal saldo	-1.594	-3.377	-2.241	-1.681	-1.497	-1.207
Saldo programma's	-1.594	-3.377	-2.241	-1.681	-1.497	-1.207
Storting in reserves	-2.651	-120	-20	-20	-20	-20
Onttrekking aan reserves	4.478	3.668	2.189	1.610	1.587	1.447
Resultaat	233	171	-71	-92	70	220

4.3 OVERZICHT VAN DE GERAAMDE INCIDENTELE BEDRAGEN

Incidentele bedragen exploitatie	2018	2019	2020	2021
<i>LASTEN</i>				
Programma 1				
1. Verkiezingen		45.000		
2. Planning en Control, kapitaallasten	11.000			
3. Procesoptimalisatie (LEAN) t.i.v. ARVB	5.000	5.000		
4. Medewerkersonderzoek		15.000		
5. Activiteiten rond gemeenteraadsverkiezingen	15.000			
7. Vastgoed (luchtfoto's)	15.000		15.000	
8. Gemeentelijke website/Intranet			25.000	
9. Kapitaallasten uitvoering Wet Woz	15.000			
Programma 3				
10. Aankoop duurzame goederen	44.000	42.000	53.500	44.000
Programma 5				
11. Subsidie zwembad Heidepark	7.000	5.000		
12. Cultuurbeleid 18-20	90.000	90.000	90.000	
Programma 7				
13. Consultatiebureaus	90.000			
14. EB hulp bij huishouden	67.000			
15. Preventieve gezondheidszorg	80.000			
16. Laaggeletterdheid	47.400			
Programma 8				
17. Verduurzaming gebouwen	65.000	65.000	65.000	
18. Omgevingsdienst	130.500	64.000	37.000	
Totaal lasten	681.900	331.000	285.500	44.000

Incidentele bedragen exploitatie	2018	2019	2020	2021
BATEN				
Programma 1				
1. Progr.dienstverl.kst procesoptimalisatie (LEAN) t.l.v. ARVB	5.000	5.000		
2. Medewerkersonderzoek t.l.v. ARVB		15.000		
3. Gemeentelijke website/Intranet t.l.v. ARVB			25.000	
4. Vastgoed (luchtfoto's) 2021 voordeel t.ov. 2020	-			15.000
	-			
Programma 5				
5. Cultuurbeleid 18-20 t.l.v. ARVB	90.000	90.000	90.000	
Programma 7				
6. Consultatiebureaus t.l.v. ARVB	90.000			
7. EB hulp bij huishouden t.l.v. Res. Sociaal Domein	67.000			
8. Preventieve gezondheidszorg t.l.v. Res. Sociaal Domein	80.000			
9. Laaggeletterdheid t.l.v. Res. Sociaal Domein	47.400			
Totaal baten	379.400	110.000	115.000	15.000
Totaal Incidenteel	302.500	221.000	170.500	29.000

4.4 OVERZICHT VAN DE TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN DE RESERVES

Structurele reserve mutaties	2018	2019	2020	2021
<i>Toevoeging reserves</i>				
Programma 3				
1. Opbrengsten snippergroen	20.000	20.000	20.000	20.000
Totaal toevoegingen reserves	20.000	20.000	20.000	20.000
<i>Onttrekking reserves</i>				
Programma 1				
2. Kapitaallasten Gemeentehuis Bouw	283.350	283.350	283.350	283.350
3. Kapitaallasten Gemeentehuis Installaties	445.778	0	0	0
4. Kapitaallasten Gemeentehuis meubilair	44.600	0	0	0
5. Kapitaallasten Brandweerkazerne/Werf	17.375	34.750	34.750	34.750
6. Vervallen dividend WMO	38.750	33.750	28.750	23.750
7. Aflossing geldlening Vitens	152.000	152.000	152.000	152.000
8. Vechthorst geldlening	200.000	200.000	200.000	200.000
Programma 3				
9. Herwaardering opw. woonomgeving	140.000	128.000	108.000	88.000
10. Renovatie verlichting	100.000	110.000	110.000	110.000
11. Uitvoering groenstructuurplan	40.000	50.000	50.000	50.000
12. Kapitaallasten gemeentewerf Dalfsen	46.600	46.600	46.600	46.600
Programma 5				
13. Kapitaallasten Cichoreifabriek gebouw	28.591	28.591	28.591	28.591
14. Kapitaallasten Cichoreifabriek installaties	52.375	52.375	52.375	52.375
15. Kunstcommissie	2.700	2.700	0	0
16. Kapitaallasten Kunstgras Heidepark	22.140	22.140	22.140	22.140
17. Kapitaallasten Kunstgras Middengebied	29.733	29.733	29.733	29.733
18. Kapitaallasten Kunstgras Gerner	33.600	33.600	33.600	33.600
19. Kapitaallasten Pand/installatie Rabo Nieuwleusen	50.000	50.000	50.000	50.000
20. Kapitaallasten Agnietencollege		154.500	154.500	154.500
Programma 9				
21. Best. Plan kernen 50% volkshuisvesting	32.500	32.500	32.500	32.500
22. Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	50.000	55.000	55.000	55.000
Totaal onttrekkingen reserves	1.810.092	1.499.589	1.471.889	1.446.889

Totaal overzicht reservemutaties	2018	2019	2020	2021
<i>Toevoegingen</i>				
Totaal Structurele reserve mutaties	20.000	20.000	20.000	20.000
Stortingen in de reserves (hoofdstuk 4.2)	20.000	20.000	20.000	20.000
Vershil	0	0	0	0
<i>Onttrekkingen</i>				
Totaal Structurele reserve mutaties	1.810.092	1.499.589	1.471.889	1.446.889
Totaal Incidentele bedragen investeringen	0	0	0	0
Totaal Incidentele bedragen exploitatie	379.400	110.000	115.000	0
Totaal Structureel en incidenteel	2.189.492	1.609.589	1.586.889	1.446.889
Onttrekkingen aan reserves (hoofdstuk 4.2)	2.189.492	1.609.589	1.586.889	1.446.889
Vershil	0	0	0	0

Toelichting

1. Conform paragraaf 3.3 'Noodzakelijke financiële mutaties per programma' opgenomen: Vanaf 2018 verwachten we nog een opbrengst van jaarlijks € 20.000. De opbrengsten uit de verkoop van snippergroen worden gestort in de reserve herstructurering openbaar groen. De kosten van de uitvoering van groenstructuurplan projecten worden gedekt uit deze reserve.

De onttrekkingen onder de punten 2, 3, 4, 5, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19 en 20 komen ten laste van een geblokkeerde bestemmingsreserve ten behoeve van de kapitaallasten.

6. Vervallen dividend WMO (Waterleiding Maatschappij Overijssel) betreft wegvallend dividend. In 2005 heeft WMO Beheer het aandeel in Wavin verkocht. Vervolgens is in 2006 besloten WMO beheer te laten fuseren met Wadinko Beheer BV. De gemeente is daarom nu rechtstreeks aandeelhouder in Wadinko BV. Bij de verkoop van de Wavin is besloten het wegvallende dividend gedurende 20 jaar (dat wil zeggen elk jaar € 5.000 minder) ten laste te brengen van de algemene reserve reeds bestemd.

7. Deze geldlening aan Vitens kent een aflossingstermijn van 15 jaar. De aflossing is gestart op 1 juli 2007. Vanaf 2007 is besloten een bedrag van € 152.000 ten gunste te brengen van de exploitatie dit heeft te maken met de verkoopopbrengst van Vitens in 2005. De dekking vindt plaats vanuit de reserve verkoop preferente aandelen Vitens. Einddatum van deze beschikking is 2022. In de paragraaf Taakstelling wordt u voorgesteld alvast te anticiperen op deze onttrekkingen.

8. De jaarlijkse aflossing van de Vechthorst geldlening valt voor 50% vrij in de exploitatie. De looptijd van deze lening is tot 2025.

Voor 7 en 8 geldt dat bij beide sprake is van een "papieren reserve". In het verleden is een geldlening verstrekt waarbij de aflossing geheel of gedeeltelijk ten gunste van de exploitatie komt. Bij de invulling financiële ruimte in de perspectiefnota is besloten alvast te anticiperen op deze onttrekking door met ingang van 2020 een last op te nemen.

De onttrekkingen onder de punten 9, 10, 11 en 22 zijn posten waarop dit moment nog een reserve tegenover staat.

21. Bestemmingsplan kernen 50% volkshuisvesting) betreft het ontwikkelen van plannen die aan de reserve Volkshuisvesting onttrokken worden.

Conform BBV geven wij hieronder het structureel saldo van onze begroting weer.

Berekening structureel saldo	2018	2019	2020	2021
Saldo baten en lasten	-2.241.000	-1.671.500	-1.486.500	-1.197.000
verrekening met reserves	2.169.000	1.590.000	1.567.000	1.427.000
Begrotingsresultaat (afronding)	-71.000	-81.500	80.500	230.000
Waarvan incidenteel lasten	-681.900	-331.000	-285.000	-44.000
Waarvan incidenteel baten	379.400	110.000	115.000	15.000
Totaal incidenteel	-302.500	-221.000	-170.000	-29.000
Structureel saldo	231.500	139.500	250.500	259.000

4.5 OVERZICHT RESERVES EN VOORZIENINGEN

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-17	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-18	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-19
Algemene reserve							
Algemene reserve vaste buffer	5.500.000			5.500.000			5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.881.795			3.881.795			3.881.795
Algemene reserve reeds bestemd	1.025.400		276.450	748.950		201.450	547.500
Totaal algemene reserve	10.407.195	0	276.450	10.130.745	0	201.450	9.929.295
Bestemmingsreserves geblokkeerd							
Gemeentehuis bouw	8.783.850		283.350	8.500.500		283.350	8.217.150
Gemeentehuis installaties/inventaris	445.778		445.778	0			0
Gemeentehuis meubilair	44.600		44.600	0			0
Brandweerkazerne en gemeentewerf	1.025.126		17.375	1.007.751		34.750	973.001
Kunstgrasvelden	665.513		85.473	580.040		85.473	494.567
Reserve Pand Rabobank	555.000		15.000	540.000		15.000	525.000
Reserve Installaties Rabobank	245.000		35.000	210.000		35.000	175.000
Reserve Pand Cichorei	1.115.052		28.591	1.086.461		28.591	1.057.870
Reserve install. Cichorei	471.375		52.375	419.000		52.375	366.625
Reserve Agnietencollege gebouw	0			2.340.000		58.500	2.281.500
Reserve Agnietencollege installaties	0			960.000		96.000	864.000
Huisvesting gemeentewerf	1.060.000		46.600	1.013.400		46.600	966.800
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	14.411.294	0	1.054.142	16.657.152	0	735.639	15.921.513
Bestemmingsreserves				0			0
Grote projecten: De Spil	10.027.114			10.027.114			10.027.114
Milieu	0		0	0			0
Decentralisaties	1.170.397		194.400	975.997			975.997
Sociaal domein reeds bestemd	344.975			344.975			344.975
Herstructurering openbaar groen.	270.938		40.000	230.938		50.000	180.938
Volkshuisvesting	1.650.907	20.000	72.500	1.598.407	20.000	70.500	1.547.907
Volkshuisv. overdracht woningbedrijf	2.626.131		400.000	2.226.131		400.000	1.826.131
Aandelen Vitens	609.160		152.000	457.160		152.000	305.160
Totaal bestemmingsreserves	16.699.621	20.000	858.900	15.860.721	20.000	672.500	15.208.221
Grondexploitatie							
Algemene reserve grondbedrijf	1.988.000			1.988.000			1.988.000
Totaal grondexploitatie	1.988.000	0	0	1.988.000	0	0	1.988.000
Totaal reserves	43.506.110	20.000	2.189.492	44.636.618	20.000	1.609.589	43.047.029
Voorzieningen							
Riolering spaarvoorziening	3.101.497	618.955	50.000	3.670.452	586.049	280.000	3.976.501
Egalisatie reiniging	373.979		382.116	-8.137		388.902	-397.039
Groot onderhoud gem. gebouwen	51.653	108.984	110.000	50.637	108.984	110.000	49.621
Wethouderspensionen	866.016	100.000		966.016	100.000		1.066.016
Pensioen gewezen wethouders	1.258.158		100.000	1.158.158		100.000	1.058.158
Mobiliteit	125.000		125.000	0			0
Bovenwijken aanst. N348	1.500.000		1.000.000	500.000		500.000	0
Totaal voorzieningen	7.276.303	827.939	1.767.116	6.337.126	795.033	1.378.902	5.753.257
TOTAAL GENERAAL	50.782.414	847.939	3.956.608	50.973.745	815.033	2.988.491	48.800.287

Naam reserve / voorziening	Saldo per 31-12-19	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-20	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo per 31-12-21
Algemene reserve							
Algemene reserve vaste buffer	5.500.000			5.500.000			5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.881.795			3.881.795			3.881.795
Algemene reserve reeds bestemd	547.500		198.750	348.750		78.750	270.000
Totaal algemene reserve	9.929.295	0	198.750	9.730.545	0	78.750	9.651.795
Bestemmingsreserves geblokkeerd							0
Gemeentehuis bouw	8.217.150		283.350	7.933.800		283.350	7.650.450
Gemeentehuis installaties/inventaris	0			0			0
Gemeentehuis meubilair	0			0			0
Brandweerkazerne en gemeentewerf	973.001		34.750	938.251		34.750	903.501
Kunstgrasvelden	494.567		85.473	409.094		85.473	323.621
Reserve Pand Rabobank	525.000		15.000	510.000		15.000	495.000
Reserve Installaties Rabobank	175.000		35.000	140.000		35.000	105.000
Reserve Pand Cichorei	1.057.870		28.591	1.029.279		28.591	1.000.688
Reserve install. Cichorei	366.625		52.375	314.250		52.375	261.875
Reserve Agnietencollege gebouw	2.281.500		58.500	2.223.000		58.500	2.164.500
Reserve Agnietencollege installaties	864.000		96.000	768.000		96.000	672.000
Huisvesting gemeentewerf	966.800		46.600	920.200		46.600	873.600
Totaal bestemmingsres. geblokkeerd	15.921.513	0	735.639	15.185.874	0	735.639	14.450.235
Bestemmingsreserves	0			0			0
Grote projecten: De Spil	10.027.114			10.027.114			10.027.114
Milieu	0			0			0
Decentralisaties	975.997			975.997			975.997
Sociaal domein reeds bestemd	344.975			344.975			344.975
Herstructurering openbaar groen.	180.938		50.000	130.938		50.000	80.938
Volkshuisvesting	1.547.907	20.000	50.500	1.517.407	20.000	30.500	1.506.907
Volkshuisv. overdracht woningbedrijf	1.826.131		400.000	1.426.131		400.000	1.026.131
Aandelen Vitens	305.160		152.000	153.160		152.000	1.160
Totaal bestemmingsreserves	15.208.221	20.000	652.500	14.575.721	20.000	632.500	13.963.221
Grondexploitatie							
Algemene reserve grondbedrijf	1.988.000			1.988.000			1.988.000
Totaal grondexploitatie	1.988.000	0	0	1.988.000	0	0	1.988.000
Totaal reserves	43.047.029	20.000	1.586.889	41.480.140	20.000	1.446.889	40.053.251
Voorzieningen							
Riolering spaarvoorziening	3.976.501	542.119	280.000	4.238.620	518.664	280.000	4.477.284
Egalisatie reiniging	-397.039		370.397	-767.436		380.718	-1.148.154
Groot onderhoud gem. gebouwen	49.621	108.984	110.000	48.605	108.984	110.000	47.589
Wethouderspensiolen	1.066.016	100.000		1.166.016	100.000		1.266.016
Pensioen gewezen wethouders	1.058.158		100.000	958.158		100.000	858.158
Mobiliteit	0			0			0
Bovenwijken aanst. N348	0			0			0
Totaal voorzieningen	5.753.257	751.103	860.397	5.643.963	727.648	870.718	5.500.893
TOTAAL GENERAAL	48.800.287	771.103	2.447.286	47.124.103	747.648	2.317.607	45.554.144

4.6 EMU-SALDO EN GEPROGNOSTICEERDE MEERJARENBALANS

EMU - saldo

Het EMU-saldo voor 2017 en volgende jaren is berekend met als basis de vastgestelde jaarrekening 2016.

Toelichting:

1. De bedragen komen overeen met bijlage 4.2.
2. Dit zijn de begrote bedragen aan afschrijvingen op de exploitatie.
4. Investerings is toegenomen i.v.m. de investeringen in de Spil en de Jagtclusterallee.
- 3 en 9. De bedragen komen overeen met bijlage 4.5.
- 7 en 8. De in de exploitatie 2018-2021 opgenomen bedragen.

EMU-saldo

In 2004 hebben Rijk en medeoverheden afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van 0,3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector.

Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. Dalfsen draagt dus positief bij aan het EMU-saldo.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)		jaarrek 2016	begr. 2017	herzien 2017	begr. 2018	begr. 2019	begr. 2020	begr. 2021
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.594	-2.570	-3.682	-2.188	-1.598	-1.404	-1.246
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	2.145	2.013	2.232	2.327	1.981	1.978	2.003
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	1.613	945	953	828	795	751	728
-4	Investeringen in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-3.417	-1.192	-6.799	-2.958	-2.831	-2.714	-1.022
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in in mindering zijn gebracht bij post 4	567	0	0	0	0	0	3
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im)materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-3.869	-3.615	-5.121	-4.671	-3.132	-2.505	-2.272
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	5.141	7.277	7.667	8.774	6.275	5.805	5.671
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	-422	-1.599	-1.465	-1.767	-1.379	-860	-871
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0	0	0	0	0	0	0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo		164	1.259	-6.215	346	112	1.051	2.994

Geprognosticeerde meerjarenbalans

Activa	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
bedragen x € 1.000						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	207	213	210	207	204	201
Materiële vaste activa	37.204	41.771	42.402	43.251	43.987	43.006
Financiële vaste activa	8.227	7.003	6.417	5.910	5.402	4.895
Totale vaste activa	45.638	48.988	49.028	49.368	49.593	48.102
Vlottende activa						
Voorraden	24.041	20.735	15.739	11.703	7.510	3.219
Vorderingen	5.803	5.500	5.000	5.000	5.000	5.000
Liquide middelen	335	1.582	4.833	4.961	5.857	8.675
Overlopende activa	1.959	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal vlottende activa	32.138	29.317	27.072	23.164	19.868	18.393
Balans totaal activa	77.777	78.305	76.101	72.532	69.460	66.495

Passiva	31-12-2016	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
bedragen x € 1.000						
Vaste passiva						
Eigen vermogen	48.474	43.506	44.637	43.047	41.480	40.053
Voorzieningen	7.789	7.276	6.337	5.753	5.644	5.501
Vaste schulden rentetypische looptijd > 1 jaar	6.984	20.522	19.127	17.732	16.336	14.941
Totaal vaste passiva	63.247	71.305	70.101	66.532	63.460	60.495
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	10.178	4.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Overlopende passiva	4.352	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal vlottende passiva	14.529	7.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Balans totaal passiva	77.777	78.305	76.101	72.532	69.460	66.495

4.7 INVESTERINGSKREDIETEN

In de nieuwe financiële verordening van de gemeente Dalfsen is opgenomen dat de investeringskredieten voor 2018 uit het reeds vastgestelde Investeringsplan 2018-2021 bij de begroting 2018-2021 officieel beschikbaar worden gesteld.

In het onderstaande overzicht vindt u in het kort de investeringen voor 2018. Voor een nadere toelichting wordt u verwezen naar het Investeringsplan 2018-2021.

Investeringen obv Investeringsplan 2018-2021

			Gewijzigd in verband met taakstelling of anderszins
A. Investeringen met activering			
Prog	Omschrijving	2018	
1	Tablets raad	25.000	
1	iBurgerzaken	<u>50.000</u>	
	Totaal programma 1	75.000	
3	Ford Transit connect 3-VHB-99	30.000	
3	Grasveegmachine achter Fendt	40.000	
3	Mitsubishi Fuso 6-VHZ-69	60.000	
3	Mitsubishi Fuso 6-VHZ-70	60.000	
3	GVVP	160.000	
3	Vernieuwing Jagtclusteralee (binnen bb kom)	625.000	
3	Vernieuwing Jagtclusteralee (buiten bb kom)	<u>2.000.000</u>	<u>1.818.000</u>
	Totaal programma 3	2.975.000	
8	Urnenzuilen begraafplaats Nieuwleusen	50.000	
8	Overgang RUD	<u>27.500</u>	
	Totaal programma 8	77.500	
	Totaal van de programma's A	<u>3.127.500</u>	
B. Investeringen/projecten ten laste van reserves/voorzieningen			
Prog	Omschrijving	2018	
3	Uitvoering groenstructuurplan	40.000	
3	Herinrichtingen/opwaarderen woonomgeving	200.000	
3	Renovatie openbare verlichting	<u>120.000</u>	<u>100.000</u>
	Totaal programma 3	360.000	
8	Nieuwe ontwikkelingen GRP	50.000	0
8	Maatregelen uitvoering GRP	<u>50.000</u>	
	Totaal programma 8	100.000	
9	Grondaankopen voor toekomstige uitbr plannen	1.000.000	
9	Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	<u>100.000</u>	<u>50.000</u>
	Totaal programma 9	1.100.000	
	Totaal van de programma's B	<u>1.560.000</u>	
	TOTAAL A + B	<u>4.687.500</u>	

4.8 DEFINITIES BELEIDSINDICATOREN

In onderstaande tabel wordt een definitie c.q. nadere beschrijving weergegeven van de beleidsindicatoren zoals opgenomen in de programma's:

Programma	Indicator	Definitie/beschrijving
Programma 1	Formatie	Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.
	Bezetting	Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Ook boventallige medewerkers worden hierin meegeteld.
	Apparaatskosten	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het betreft dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
	Externe inhuur	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Onder externe inhuur valt niet: alle vormen waarin een product of opdracht compleet in de markt wordt gezet of inhuur van deskundigheid voor de uitoefening van wettelijke taken, zoals bijvoorbeeld tolken.
	Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het percentage overhead betreft de overheadkosten zoals begroot op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves).
	Programma 2	Verwijzingen Halt
Harde kern jongeren		Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
Winkeldiefstallen		Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven		Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning		Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte)		Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.

Programma 3	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
Programma 4	Funcziemenging	De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
	Bruto Gemeentelijk Product	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er bovenverwachting (<100) of benedenverwachting (>100) wordt geproduceerd.
	Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Programma 5	Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
	Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Programma 6	Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.
Programma 7	Banen	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
	Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
	Kinderen in uitkeringsgezinnen	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
	Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
	Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).
	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
	Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
	Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
	Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).

	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
	Omvang huishoudelijk restafval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg).
Programma 8	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
	Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Programma 9	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

4.9 UITGANGSPUNTEN BEGROTING 2018 - 2021

Nullijn handhaven

Conform uw besluitvorming bij voorgaande begrotingen wordt er geen prijscompensatie toegepast op de budgetten voor goederen en diensten van derden. Dit betekent dat de eerdere bezuinigingsmaatregel wordt doorgetrokken.

CAO gemeenten

Bij de Perspectiefnota 2018-2021 is voor 2018 uitgegaan van een salarisverhoging van 2%. Inmiddels is de CAO gemeenten (2017-2018) vastgesteld waarbij een loonsverhoging van 3,25% is toegezegd. In verband met een verwachte lastendaling (gecombineerd voor sociale lasten en pensioenen) van 0,76% wordt per saldo een lastenstijging van afgerond 0,5% meegenomen. Vanwege een stelpost voor loon en prijsontwikkeling (m.i.v. 2019, meicirculaire 2017) die ter dekking van het nadeel kan dienen, geeft dit alleen een nadeel in 2018.

Tarieven en belastingen

Voor de tariefstijging 2018 voor de gemeentelijke belastingen en rechten is het voorstel om conform de gedragslijn uit voorgaande jaren 1% te verhogen, met uitzondering van die tarieven die kostendekkend moeten zijn.

Toezicht provincie

In de begrotingsbrief van de provincie (februari 2017 aan uw raad verzonden) is een aantal toetsingsaspecten nader toegelicht. Voorbeelden hiervan zijn: vluchtelingen en statushouders, meerjarenbeleidsplan gemeenschappelijke regelingen, de notities van het BBV en de decentralisaties Sociaal Domein. De focus hierop van de provincie is voor ons een reden om hier, bij het opstellen van de begroting 2018, extra aandacht aan te schenken.

Aantallen inwoners en woningen

Het aantal inwoners is op 1 januari 2017 vastgesteld op 28.070 door het CBS, de prognose van het aantal inwoners is van Primos.

Jaar	Inwoners	A/D*	Mutatie	Verblijfsobjecten			A/D	Mutatie
				Wonen	Logies	Totaal		
2015	27.677	D	3	11.391	317	11.708	D	80
2016	27.916	D	239	11.444	314	11.758	D	75
2017	28.070	D	154	11.519	314	11.833	A	75
2018	28.300	A	230	11.594	314	11.908	A	75
2019	28.450	A	150	11.669	314	11.983	A	75
2020	28.600	A	150	11.744	314	12.058	A	75
2021	28.750	A	150	11.819	314	12.133	A	75

* A= aanname, D = definitief

4.10 ALGEMENE UITKERING

Gemeente:	Dalftsen
Opgave:	meicirculaire 2017
Jaar:	2018, 2019, 2020, 2021

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven

Maatstaf	2018	2019	2020	2021
1c Waarde niet-woningen eigenaren aftrek amendement De Pater)	-763.193	-763.193	-763.193	-763.193
1a Waarde woningen eigenaren	-2.620.666	-2.620.666	-2.620.666	-2.620.666
Subtotaal	-3.917.927	-3.917.927	-3.917.927	-3.917.927

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is

Maatstaf	2018	2019	2020	2021
1e OZB waarde niet-woningen	176.949	176.949	176.949	176.949
8a Bijstandsontvangers (vanaf UJR 2016)	504.467	519.144	511.656	511.656
8b Loonkostensubsidie	9.651	9.706	9.712	9.712
3a Eén-ouder-huishoudens	102.067	102.067	102.067	102.067
2 Inwoners	4.349.993	4.376.748	4.400.110	4.423.188
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	1.661.673	1.661.673	1.661.673	1.661.673
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	437.910	437.910	437.910	437.910
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	47.250	47.250	47.250	47.250
7 Lage inkomens miv septembercirc. 2016)	83.272	83.272	83.272	83.272
12 Minderheden	740.872	736.014	732.575	729.137
11a Uitkeringsontvangers (vanaf UJR 2016)	64.074	64.074	64.074	64.074
3b Huishoudens	112.485	112.970	112.656	112.656
3c Eenpersoonshuishoudens	1.029.776	1.029.776	1.029.776	1.029.776
15b Extra groei leerlingen VO	60.832	60.551	60.551	60.551
13 Klantenpotentieel lokaal	2.669	3.882	0	0
14 Klantenpotentieel regionaal	1.007.440	1.007.440	1.007.440	1.007.440
15e Leerlingen VO	245.960	245.520	245.520	245.520
38 Bedrijfsvestigingen	65.208	65.208	65.208	65.208
31a ISV (a) stadsvernieuwing	211.624	211.624	211.624	211.624
31b ISV (b) herstructurering	2.218	2.218	2.218	2.218
36 Meerkernigheid	510	510	510	510
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	81.574	81.574	81.574	81.574
36a Kernen met 500 of meer adressen	133.883	133.894	133.905	133.905
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	166.555	166.555	166.555	166.555
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheid 2016, miv septembercirc. 2016)	26.018	26.253	26.487	26.722
bodemfactor buitengebied	21.958	22.273	22.591	22.910
bodemfactor woonkernen	418.626	421.153	423.797	426.441
21 Oppervlakte bebouwing	266.835	266.858	266.880	266.880
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	497.327	500.457	503.587	506.676
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	200.061	200.061	200.657	201.252
19 Oppervlakte binnenwater	338.895	338.895	338.895	338.895
16 Oppervlakte land	370.686	372.989	375.291	377.594
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	5.511	5.511	5.511	5.511
24b Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. septembercirc. 2016) * bodemfactor	679.593	679.593	679.593	679.593
39 Vast bedrag	443.873	443.873	443.873	443.873
Subtotaal	683.115	687.430	691.746	696.061
	602.979	606.788	610.597	614.407
	237.799	237.799	237.799	237.799
Subtotaal	16.092.190	16.146.463	16.172.091	16.209.039

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2018	2019	2020	2021
Uitkeringsfactor	1,502	1,536	1,562	1,581
Subtotaal (B x C (=uf))	24.170.469	24.800.967	25.260.805	25.626.491
Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2018	2019	2020	2021
61 Suppletieregeling OZB	-51.085	-25.543	n.v.t.	n.v.t.
56b Cumulatieregeling gemeentefonds (SU)	0	-1.697	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	-51.085	-27.240	0	0
Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2018	2019	2020	2021
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	52.921	52.921	52.921	52.921
170 Decentralisatie provinciale taken	48.643	48.643	48.643	48.643
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.871.432	1.871.432	1.887.113	1.964.027
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	46.639	62.186	77.732	93.279
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	71.606	71.606	71.606	71.606
Subtotaal	2.091.241	2.106.788	2.138.015	2.230.476
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2018	2019	2020	2021
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	3.222.742	3.187.820	3.202.530	3.197.313
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	4.609.788	4.609.794	4.640.471	4.664.355
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	2.984.523	2.837.974	2.673.643	2.600.597
Subtotaal	10.817.053	10.635.588	10.516.644	10.462.265
Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker				
Aanvullingen v/d gebruiker	2018	2019	2020	2021
Gemeenteposten:				
stelpost accres 2016	-100.000	-100.000	0	0
stelpost accres sept.circ.2016	-200.000	-250.000	-350.000	-350.000
vervallen stelposten bij perspectiefnota 2018-2021	300.000	350.000	350.000	350.000
Subtotaal	0	0	0	0
Totaal	33.109.752	33.598.176	33.997.538	34.401.305
uitkering gemeentefonds	22.292.699	22.962.588	23.480.894	23.939.040
integratie uitkering sociaal domein	10.817.053	10.635.588	10.516.644	10.462.265

4.11 AFKORTINGEN

A.R.V.B.	=	Algemene Reserve Vrij Besteedbaar
B.A.G.	=	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
B.B.V.	=	Besluit Begroting en Verantwoording
B.G.T.	=	Basisregistratie Grootchalige Topografie
B.I.G.	=	Baseline Informatiehuishouding Gemeenten
B.N.G.	=	Bank Nederlandse Gemeenten
B.O.A.	=	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
B.Z.K.	=	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
C.B.S.	=	Centraal Bureau voor de Statistiek
Chw	=	Crisis en herstelwet
COELO	=	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CROW	=	oorspronkelijk Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw, nu eigenaam
D.U.O.	=	Dienst Uitvoering Onderwijs
E.M.U.	=	Economische en Monetaire Unie
E.N.S.I.A.	=	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
G.B.L.T.	=	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn
G.B.D.	=	Groene en Blauwe Diensten
G.G.D.	=	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
G.M.S.D.	=	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GOTIK	=	Geld, Organisatie, Tijd, Informatie, Kwaliteit
G.R.	=	Gemeenschappelijke Regeling
G.R.P.	=	Gemeentelijk Riolerings Plan
G.S.P.	=	Groenstructuurplan
G.V.V.P.	=	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan
H.H.T.	=	Huishoudelijke Hulp Toelage
I.K.B.	=	Individueel Keuze Budget
I.O.A.W.	=	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
I.O.A.Z.	=	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
K.I.N.G.	=	Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten
K.L.P.D.	=	Korps landelijke politiediensten
LISA	=	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
L.O.P.	=	Landschapsontwikkelingsplan
M.P.G.	=	Meerjaren Prognose Grondexploitaties
Niegg	=	Niet in exploitatie genomen gronden
N.S.V.V.	=	Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde
O.N.S.	=	Overheid en Service
O.Z.B.	=	Onroerend Zaakbelasting
P&C	=	Planning en Control
R.I.V.M.	=	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
R.M.C.	=	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
R.U.D.	=	Regionale Uitvoeringsdienst
S.D.W.	=	Stichting Dalfsen Werkt
S.M.O.N.	=	Stichting Maatschappelijke Opbouw Nieuwleusen
S.S.C.	=	Shared Service Centre
S.Z.W.	=	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VHROSV	=	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
V.I.C.	=	Verbijzonderde Interne Controle
V.N.G.	=	Vereniging Nederlandse Gemeenten
Vpb	=	Vennootschapsbelasting
V.S.V.	=	Voortijdig School Verlaten
V.V.E.	=	Voor- en vroegschoolse Educatie
V.V.N.	=	Veilig Verkeer Nederland
wet Fido	=	Wet Financiering decentrale overheden
wet V.T.H.	=	Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
W.K.R.	=	Werkkostenregeling

W.M.O.	=	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
wet W.O.Z.	=	Wet Waardering Onroerende Zaken
W.O.C.	=	Welzijn Onderwijs Cultuur
W.W.B.	=	Wet Werk en Bijstand
2b diensten	=	Diensten waarbij een beperkt deel van de Europese aanbestedingsrichtlijnen van toepassing zijn